Sabahattin Ali

Mahkemelerde

BELGELER

Hazırlayanlar: Nüket Esen-Nezihe Seyhan

YKY

MAHKEMELERDE

Nüket Esen 1949'da İstanbul'da doğdu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nde okudu. Aynı üniversitenin Sosyoloji Bölümü'nde master yaptı. Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden doktorasını aldı. Halen Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesidir. Çok sayıda makalesi çeşitli dergilerde yayımlandı.

Yayımlanmış kitapları: *Türk Romanında Aile Kurumu* (1990, 1991, 1997). *Kara Kitap Üzerine Yazılar*, haz. (1992, 1996); *İki Gözüm Aziz Kardeşim Efendim*, haz. (1995); *Karı Koca Masalı ve Ahmet Mithat Bibliyografyası*, haz. (1999); *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, haz. (2002, 2004); *Ahbar-ı Asara Tamim-i Enzar*, haz. (2003).

Nezihe Seyhan İstanbul'da doğdu. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi'nden "Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Minyatürlü Yazmaların Kataloğu" adlı teziyle master derecesini; Marmara Üniversitesi'nden "Medhi Divanı" adlı çalışmasıyla doktora derecesini aldı. 16. yüzyıl Türk edebiyatı üzerinde araştırmalarını sürdürmektedir. Halen Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesidir.

Sabahattin Ali'nin
YKY'deki kitapları

Bütün Öyküleri I *(1997)*
Bütün Öyküleri II *(1997)*
İçimizdeki Şeytan *(1998)*
Kürk Mantolu Madonna *(1998)*
Markopaşa Yazıları ve Ötekiler *(1998)*
Kuyucaklı Yusuf *(1999)*
Bütün Şiirleri *(1999)*
Çakıcı'nın İlk Kurşunu *(2002)*
Yeni Dünya *(2003)*
Sırça Köşk *(2003)*
Kağnı/Ses/Esirler *(2003)*
Değirmen *(2003)*
Mahkemelerde *(2004)*
Bütün Romanları *(Delta, 2004)*
Öyküler, Şiirler ve Oyun *(Delta, 2005)*
Hep Genç Kalacağım *(2008)*
Canım Aliye, Ruhum Filiz *(2013)*
Bütün Eserleri *(2013)*
Sabahattin Ali / Anılar-İncelemeler-Eleştiriler *(2014)*

Kürk Mantolu Madonna 70 Yaşında *(özel baskı, 2013)*
Kuyucaklı Yusuf 80 Yaşında *(özel baskı, 2017)*
Dağlar ve Rüzgâr-El Yazısıyla Şiirler *(özel baskı, 2017)*
Kuyucaklı Yusuf - İçimizdeki Şeytan - Kürk Mantolu Madonna *(2018)*
Kürk Mantolu Madonna *(ciltli özel baskı, 2018)*

Doğan Kardeş:
Kamyon - Seçme Öyküler *(2008)*
Üç Öykü / Arabalar Beş Kuruşa ~ Sırça Köşk ~ Ayran *(2016)*

SABAHATTİN ALİ

Mahkemelerde

Hazırlayanlar
Nüket Esen - Nezihe Seyhan

Belgeler

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 2043
Edebiyat - 608

Mahkemelerde / Sabahattin Ali
Hazırlayanlar: Nüket Esen - Nezihe Seyhan

Kitap editörü: Onca Tapınç

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

1. baskı: İstanbul, Nisan 2004
14. baskı: İstanbul, Mart 2019
ISBN 978-975-08-0797-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2019
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Önsöz

Hikâyeci, romancı ve şair Sabahattin Ali (1907-1948) edebiyatçılığının yanısıra siyasal kimliği ile de tanınır. Siyasal düşünce özgürlüğünün yerleşmemiş olduğu 1930'lu ve 1940'lı yılların Türkiye'sinde sol görüşlü olmanın zorluklarını yaşar. Edebiyat eserlerinde, gazete makalelerinde ve toplumsal ilişkilerinde sol eğilimini açıkça ortaya koyduğu için dikkatleri üzerine çeker. Ayrıca, boyun eğmeyen, uzlaşmaz kişiliği ile zamanının düzenini, hükümetlerini ve önemli kişilerini sert bir üslupla eleştirir. Bu tavrı ve siyasal kimliği Sabahattin Ali'ye çok sayıda düşman kazandırır.

1930'lar ve 1940'lar, devlet memuru olarak öğretmenlik yapan Sabahattin Ali'nin edebi açıdan da çok verimli olduğu yıllardır. Birçok eseri yayımlanır; hikâyeleri ile öne çıkar. Aynı yıllar, yazarın neredeyse devamlı olarak adaletle mücadele ettiği yıllardır. Sürekli olarak mahkemeye verilir; kendini savunur; aklanır veya hüküm giyip hapis yatar. Bir mahkemesi sürerken hakkında yeni bir dava açılır. Hapse girer; hapisten çıkar. Sabahattin Ali'nin bu macerası gazeteler aracılığı ile kamuoyuna duyurulur ve ünlü yazar davalarıyla da ünlenir.

Sabahattin Ali'nin yaşadığı adli sorunlar onun hayatının ve dolayısıyla yazarlığının önemli bir parçasıdır. Eserleri değerlendirilirken yazarın hayatındaki mücadeleleri bilmek yararlı olacaktır. Ayrıca, Sabahattin Ali'nin yaşadıkları ve sakladığı belgeler o yılların Türkiye'sindeki adalet mekanizması ve hapis-

hane düzeni hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu kitapta 1930'lu ve 1940'lı yıllarda düşünce özgürlüğünün kısıtlılığı gözler önüne serilmektedir.

Sabahattin Ali'nin kızı Filiz Ali, babasına ait bir sandık dolusu evrakı şimdiye kadar saklamıştır. Bunların arasından bilinmeyen hikâye, şiir ve makaleler çıkmış ve Sabahattin Ali'nin şimdiye kadar yayımlanmamış bu eserleri *Çakıcı'nın İlk Kurşunu* başlıklı kitapta yayımlanmıştır. Aynı evrak arasından Sabahattin Ali'nin çeşitli davalarının mahkeme tutanakları, savunma metinleri, mahkeme kararları, hapishanelerdeki hayatı aksettirecek notlar ve belgeler ile çok sayıda mektup çıkmıştır. Mahkemelerle ilgili belgelerde Sabahattin Ali'nin nelerle suçlandığı, kendini nasıl savunduğu, ne hükümler giydiği ve hapishanelerle ilgili izlenimleri ayrıntılı olarak ortaya çıkmaktadır.

Meslektaşım Yar. Doç. Dr. Nezihe Seyhan ile birlikte bu belgeleri okuyup, Latin harflerine çevirdik. Belgeleri oldukları gibi yayınlarken altlarına dipnotlar halinde kısa açıklamalar koyduk. Belgelerden büyük bir bölümü Sabahattin Ali'nin kendi el yazısıyla, yeşil mürekkepli kalem ile ve Arap harfleriyle yazmış olduğu müsveddelerdir. Bu belgeler okunurken emin olunamayan kelimelerin yanlarına parantez içinde soru işareti konmuş, yanlış yazıldığı düşünülen kelimelerin yanlarına ise, parantez içinde doğru olabilecek kelime konmuştur. Bir kısım belge ise, Latin harfleriyle daktilo edilmiş olarak bulunmuştur. El yazısı metinlerin bazılarının okunmasında bize yardımcı olan Prof. Dr. Günay Kut ve Doç. Dr. Hatice Aynur'a ve çalışmanın çeşitli evrelerinde katkıları olan Yar. Doç. Dr. Zeynep Uysal, Engin Kılıç ve Olcay Akyıldız'a teşekkür ederim.

Nüket Esen
Ekim, 2003

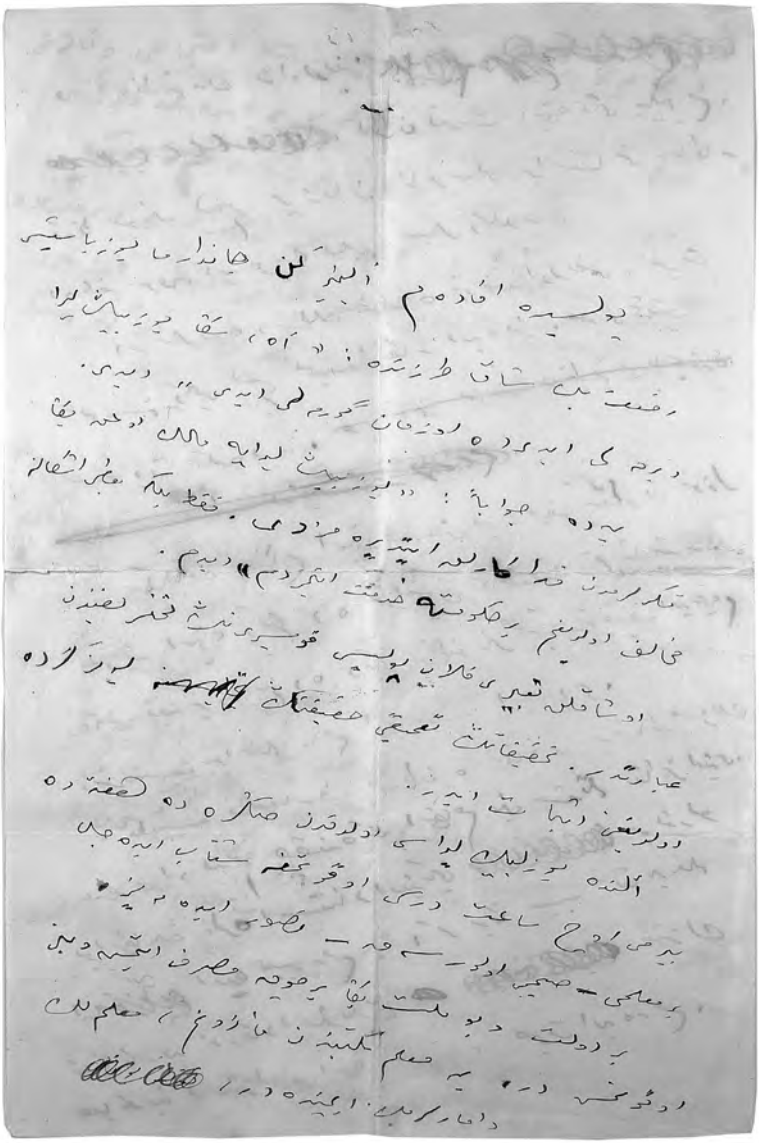
Belge 1[1]

Poliste ifadem alınırken jandarma yüzbaşısı Rıfat Bey şaka tarzında: "Ah! Sana yüz bin lira vermeli idi de o zaman görmeliydi" dedi. Ben de cevaben: "Yüz bin liraya malik olmak bana fikirlerimden fedakarlık ettiremezdi. Fakat belki bazı eşkaline muhalif olduğum bir hükümete hizmet etmezdim" dedim. Uşaklık tabiri falan polis komiserinin tahrizinden ibarettir. Tahkikatın tahkiki hakikatin bu merkezde olduğunu ispat eder. Elinde yüz bin lirası olduktan sonra da haftada yirmi üç saat ders okutmaya şitap edecek bir muallimi – samimi olursak - tasavvur edemeyiz. Bu devlet ve bu millet bana birçok masraf etmiş ve beni okutmuştur. Ben muallim mektebinden mezunum. Muallimlik damarlarımın içindedir. Ve vazifenin ne olduğunu, küfran-ı nimet etmemeyi bilirim. Fakat bunlar hiçbir zaman namuslu bir insanı riyakar olmaya sevk edebilecek şeyler değildir. Derslerimde vasatın fevkinde muvaffak olduğumu, gayret gösterdiğimi hiç kimse inkar edemez. Bunu tahkik her yerden mümkündür.

Memleketin nizam-ı içtimaisini bozmaya matuf sözler sarf etmediğim de polis tahkikatıyla sabittir aksi takdirde benim de diğer maznunlar gibi tevkif edilmem ve serbest bırakılmamam icap ederdi.

Mektep ve maarif muhitinde mütemadi bir tesanütsüzlük unsuru olduğum hakkındaki itham beni şiddetle müteessir etti.

1 Sabahattin Ali 1931 yılında, Aydın'da komünizm propagandası yaptığı gerekçesi ile ihbar sonucu tutuklanmıştır. Maarif Vekaleti'nin açtığı soruşturma sonuna kadar üç ay tutuklu kalmıştır. Bu soruşturma sırasında yaptığı savunmanın bir bölümü, kendi el yazısıyla ve Arap harfleriyle yazdığı bu müsveddedir. Soruşturma sonucu aklanarak serbest bırakılmıştır.

Bu ithamın nelere istinat ettiğini bir türlü tahmin edemiyorum. Eğer buna sebep kitaplarımla kapanarak arkadaşlarımın müşterek hayatlarına iştirak etmeyişimse hayret ederim.

Eğer buna sebep, taşınmasında içtimai ve kanuni hiçbir mahzur olmayan fikirlerimi evde pek nadiren izhar etmekliğimse, buna da hayret ederim. Çünkü bir fikre sahip olmak cürüm değilse ona lisan vermek de cürüm değildir. Zaten fikirlerin ancak lisana inkılap ettikleri zaman fikir oldukları, lisansız fikir tasavvur edilemeyeceği herkesçe malum bir keyfiyettir.

Hiçbir teşkilata mensup olmadığım, propaganda yapmadığım, talebeye hiçbir suretle telkinatta bulunmadığım, hülasa hiçbir suretle mücrim olmadığım tahkikat ile sabit olmuşken bende mefruz cürümler aramak, himayesine sığındığımız vekaletin bana üvey evlat muamelesi yapmasıdır.

Ben bir kafa taşıyorum. Bu kafa yalnız karnımı doyurmak, üstümü giydirmek imkanlarını ihzar edecek bir makine, bir uşak değildir. İnsan dimağlarının ekmek parasından maada da meşgul olması icap eden bir takım meseleler vardır ki bunların gündelik hayatla bir guna alakaları yoktur. Fakat münevver adam diye, işte bu "ekmek parasından başka şeyleri de düşünen" adamlara derler. Hükümet gazeteleri "Avrupa medeniyeti yıkılıyor ya, Amerikan yarısı medeniyetin kabulüne mecburiyet hasıl olacaktır" diye neşriyatta bulunurken bir muallim bunların ne olduğunu bilmez bunlar arasında mukayese yapmak iktidarına malik olmazsa asıl ayıp olan budur. Hakkımdaki istinatların asıl sebebi benim muhitimden ayrı yaşayışım, hatta onlara biraz da tepeden bakışımdır. Fakat bu çok tabiidir. Muhitim beni tatmin edemediği müddetçe onlardan uzaklaşmaya ve beni doyuran kitaplarıma dönmeye mecburum. Onlara benzemeyişim, ve tabiatın beni bunların fevkinde halk etmiş olması benim cürmüm değildir. Bunları yazmak da bir tefahür sayılmaz. Çünkü beni böyle yapan ben değilim. Beni asıl müteessir eden memleketin en büyük mütefekkirlerini kucağında toplayan vekaletimizin beni "fikir sahibi" olduğum için kabahatli görmesidir.

Ben omuzlarımın üzerinde bu yükü boşa (?) taşımaktansa onu hiç taşımamayı tercih ederim. Düşünen ve kendini bilen bir insanın da başka türlü yapacağını tasavvur edemiyorum.

T. C
Maarif Vekâleti
DAİRESİ
Umumî
23471 Hususî

Ankara: /——/——1932

Hulâsa: 6 Temmuz 1932

Sabahattin Bey,
Ortamektep Almanca Muallimi
Konya

5-Mayıs-932 gecesi Konyada Zabitan yurdunda Kız Muallim mektebi Fransızca Muallim vekili Tiraje Hanımla aranızda hadis olan vaka münasebetiyle yapılan tahkikat neticesinde:

5-Mayıs-932 gecesi sarhoş bir halde baloya geldiğiniz ve orada bulunan Kız Muallim mektebi Fransızca Muallim vekili Tiraje Hanıma yaptığınız müteaddit dans tekliflerinizi reddetmesinden hiddetlenerek Tiraje Hanımın masasına mütemadiyen bakmak ve etrafında dolaşmak, laf atmak, sustalı bir çakı ile oynamak suretiyle kendisine karşı tehditkâr bir vaziyet aldığınız ve bu yüzden bir çok ailelerin heycana düşmelerine ve baloyu terketmelerine sebep olduğunuz ve bunun üzerine balodan dışarı çıkarıldığınız ve daha evel yıl başı gecesi balosuna sarhoş olarak geldiğiniz için aynı muameleye duçar olduğunuz, bu hareketlerinizden dolayı Zabitan Yurduna girmenizin kumandanlıkça menedildiği, Tiraje Hanımla aranızda cereyan eden bu hadise ile buna tekaddüm eden münasebetlerinizi Tiraje Hanıma Şukûfe ve kendinize muallim Nurullah müstear isimlerini vererek yeni Anadolu gazetesinde roman şeklinde yazdığınız anlaşılmıştır.

Bu hareketleriniz ve maruz kaldığınız muameleler muallimlik vekariyle ve şerefiyle kabili telif görülmemiştir. Aynı zamanda bu hareketler 1702 numaralı kanunun 22 inci maddesinin 5 inci ve 6 ıncı maddelerine temas etmektedir. Hakkınızda nihaî karar verilmek üzere teblig tarihinden itibaren 48 saat zarfında müdafaanamenizi mektep Müdürlüğüne veriniz Efendim.

Maarif Vekili
S. Zeki

Hangi daire evrakına cevap teşkil ettiğinin tasrihi rica olunur)

Na

Belge 2[2]

T.C. Maarif Vekaleti
23471 Hususi 6 Temmuz 1932

Sabahattin Bey,
Ortamektep Almanca Muallimi
Konya

5 Mayıs 1932 gecesi Konya'da Zabitan Yurdu'nda, Kız Muallim Mektebi Fransızca muallim vekili Tiraje Hanımla aranızda hadis olan vaka münasebetiyle yapılan tahkikat neticesinde:

5 Mayıs 1932 gecesi sarhoş bir halde baloya geldiğiniz ve orada bulunan Kız Muallim Mektebi Fransızca muallim vekili Tiraje Hanıma yaptığınız müteaddit dans tekliflerinizi reddetmesinden hiddetlenerek Tiraje Hanımın masasına mütemadiyen bakmak ve etrafında dolaşmak, laf atmak, sustalı bir çakı ile oynamak suretiyle kendisine karşı tehditkar bir vaziyet aldığınız ve bu yüzden birçok ailelerin heyecana düşmelerine ve baloyu terk etmelerine sebep olduğunuz ve bunun üzerine balodan dışarı çıkarıldığınız ve daha evvel yılbaşı gecesi balosuna sarhoş olarak geldiğiniz için aynı muameleye duçar olduğunuz, bu hareketlerinizden dolayı Zabitan Yurdu'na girmeni-

2 Eylül 1931'de Konya Ortaokulu Almanca öğretmenliğine atanan Sabahattin Ali'nin Mayıs 1932'de sebebiyet verdiği bir olaydan dolayı Maarif Vekaleti tarafından hakkında tahkikat açılmıştır. Bu belge daktilo ile yazılmış, Sabahattin Ali'nin savunmasını isteyen bir mektuptur.

zin kumandanlıkça menedildiği, Tiraje Hanımla aranızda cereyan eden bu hadise ile buna tekaddüm eden münasebetlerinizi Tiraje Hanıma, Şukufe ve kendinize muallim Nurullah müstear isimlerini vererek *Yeni Anadolu* gazetesinde roman şeklinde yazdığınız anlaşılmıştır.

Bu hareketleriniz ve maruz kaldığınız muameleler muallimlik vakarıyla ve şerefiyle kabil-i telif görülmemiştir. Aynı zamanda bu hareketler 1702 numaralı kanunun 22nci maddesinin 5inci ve 6ncı maddelerine temas etmektedir. Hakkınızda nihai karar verilmek üzere tebliğ tarihinden itibaren 48 saat zarfında müdafaanamenizi mektep müdürlüğüne veriniz efendim.

Maarif Vekili
S. Zeki

Belge 3[3]

Konya İkinci Karar Hakimliği Memuriyet-i Aliyesine

Reisicumhur hazretlerine hakareti tazammun eden "Memleketten Haber" ünvanlı bir şiiri, Yahya ve Namık Beyler'in hanelerinde okuduğum hakkındaki iddianameye itirazımdır.

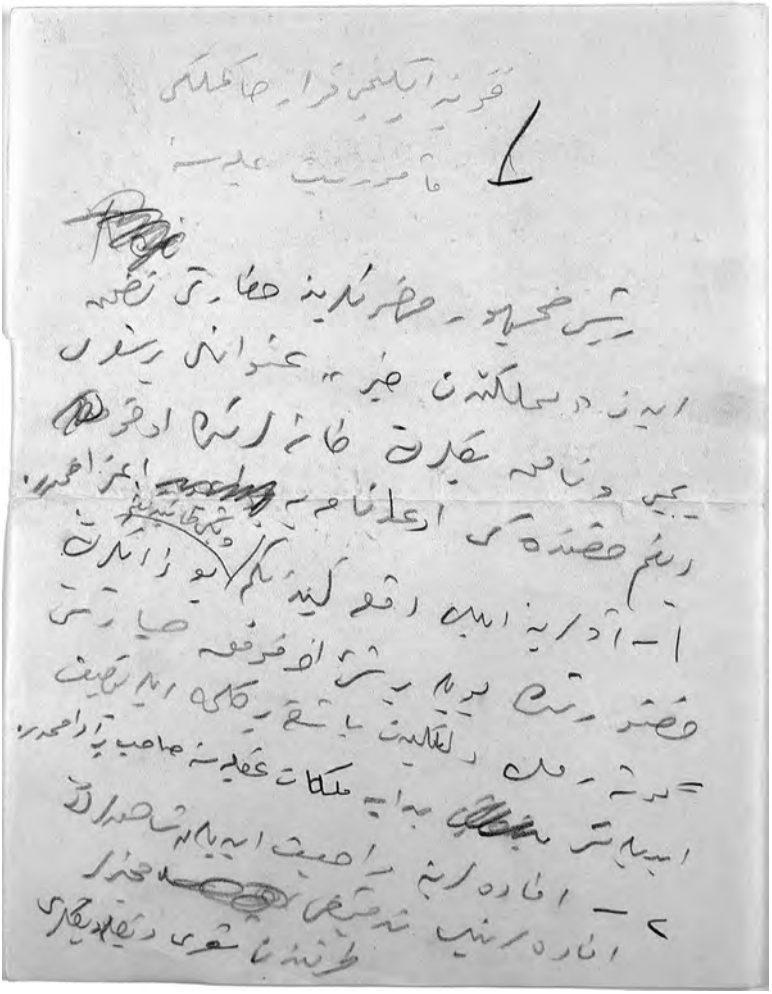
1- Evlerine ilk defa gittiğim ve yeni tanıştığım bu zatların huzurunda böyle bir şey okumak cesaretini göstermek, delilikten başka bir kelime ile tavsif edilemez. Ben ise melekât-ı akliyesine sahip bir adamımdır.

2- İfadelerine müracaat edilen şahıslardan ifadelerinin tetkiki, muhbirler tarafından şiiri dinledikleri iddia edilenlerin

3 Sabahattin Ali, bir arkadaş toplantısında okuduğu iddia edilen "Memleketten Haber" adlı taşlama şiirde Atatürk'e hakaret ettiği gerekçesi ile ihbar üzerine 1932'de tutuklanmıştır. Bu şiirin bazı bölümleri aşağıdadır. Bu belge, Sabahattin Ali'nin bu davadaki iddianameye itirazını beyan eden resmi başvurunun Arap harfleriyle yazılmış bir müsveddesidir.

Hey anavatandan ayrılmayanlar
Bulanık dereler durulmuş mudur?
Dinmiş mi olukla akan o kanlar?
Büyük hedeflere varılmış mıdır?

Asarlar mı hâlâ Hakka tapanı?
Mebus yaparlar mı her şaklabanı?
Köylünün elinde var mı sabanı?
Sıska öküzleri dirilmiş midir?
(...)
Cümlesi belî der enelhak dese
Hâlâ taparlar mı koca terese?
İsmet girmedi mi hâlâ kodese?
Kel Ali'nin boynu vurulmuş mudur?

böyle bir şeyden haberleri olmadığını meydana çıkaracaktır. Şu halde muhbirin iddiasının asılsız olduğu, bana şahsen münfail olan Mehmet Emin Soysal Bey ile Cemal Bey'in[4] ve onların ortak ve arkadaşları olan Eyüp Hamdi ve Remzi Beyler'in bana iftirada bulundukları tezahür eder.

3- Cemal Bey, gazetesinde maarif müfettiş-i umumisi Ali Rıza Bey aleyhinde yazdığı bir yazıyı Muallimler Birliği'nde alenen terbiyeye gayr-i muvafık kelimesiyle tavsif ettiğim ve bu yazının tekzibine karar verilmesine sebep olduğum, aynı zamanda gazetesinde parasız çalışmak istemediğim için bana muğber idi ve bu iğbirarını Konya Kütüphanesi memuru Mesut Bey'e de "Ben onu ihbar edeceğim" diye birkaç gün evvelden izhar etmişti.

4- Müfettiş Mehmet Emin Bey ise yapılmasına teşebbüs ettiği Muallimler Tasarruf Sandığı meselesindeki usulsüzlüklerini Muallimler Birliği'nde bir takrirle izah ettiğim için aleyhimde vaziyet almıştı.

5- Eyüp Hamdi Bey, Mehmet Emin Bey ile bir mecmua çıkarmaktadır. Remzi Bey ise Cemal Bey'in ortağıdır. Onları birbirlerine müşterek mantıklar bağladığı için birbirlerini tekit edecekleri şüphesizdir. Hakkımdaki ihbarın Muallimler Birliği'ndeki hücumumdan bir gün sonra yapılması da ihbarın asılsızlığını ispat için başka delile hacet bırakmamaktadır.

6- Diğer şahitlerin aleyhimde herhangi bir ifadede bulunmalarına ve muhbirleri tekit etmelerine imkan olmadığını idrak tetkiki mertebe-i subuta vardırdı.

7- Beş altı ay evvel işret meclisinde okunduğu ve bir defadan fazla dinlenmediği söylenen bir şiirin bu kadar müddet sonra tamamen hafızada kalabilmesi imkan haricindedir. Ve bunu akl-ı selimin kabul etmesine de imkan yoktur.

8- Böyle bir şiir yazdığımı ve bunu beş altı ay evvel okuduğumu iddia edenler beni bir ay evveline, yani kendileri ile alakamı kestiğim zamana kadar sahibi oldukları gazetede çalıştırıyor ve siyasi başmakaleler yazmama müsaade ediyorlardı. İhbarlarında hakikatten bir zerre bulunsa bunu yapmalarına imkan olmaması icap ederdi.

4 Cemal Kutay.

9- Bana gösterilen "Memleketten Haber" isimli şiiri ilk defa görmekle beraber bunda reisicumhur hazretlerinden bahis bulunmadığını, aynı zamanda hakareti tazammun edecek bir yeri de olmadığını ve bunun da tevkifime sebep olmayacağını ayrıca şayan-ı kayıt bulurum.

Madde madde gösterdiğim itirazlarım nazar-ı dikkate alınarak tahkikatın tamîkini ve netice-i tahkikata göre men-i muhakememi isterim efendim.

Muhtelit Orta Mektep Almanca Muallimi

Belge 4[5]

Kararname
Karar: 435
Esas: 568

Reisicumhur hazretlerini gıyaben tahkir eylemekten suçlu olup 22/12/932 tarihinde sulh hakimliğince sorgusu icra kılındıktan sonra taht-ı tevkife alınan Konya Ortamektep Almanca muallimi Sabahattin Ali Bey hakkındaki iddianame ve hazırlık tahkikatı son tahkikatın açılması iddiasiyle memuriyetimize tevdi edilip iddianame sureti mumaileyh Sabahattin Bey'e tebliğ edildiği halde müddet-i kanuniyesi zarfında iddianameye itiraz ettiği ve ikametgâh ashabından bulunduğundan kefaletle tahliyesini mutazammın bulunan her iki istida okundu:

Suçlu tahminen dört beş ay evvel Anadolu Demiryolları muhasebe memurlarından Yahya ve Zıvarık nahiyesi başmuallimi Namık Beylerin evlerinde müçtemi ve medûv zevat huzurunda hazırlık tahkikatının IIinci sahifesinde yazılı "Memleketten Haber" unvanlı şiiri okumak suretiyle reisicumhur hazretlerini gıyaben tahkir eylediği hazırlık tahkikatında ifadeleri alınan Remzi, Cemal, Eyüp Hamdi, tedrisat müfettişi M. Emin Beylerin şahadetlerini inzimam eden diğer şahit Yahya, Hüsnü, Muhlis ve Raşit beylerin ifadeleriyle anlaşılmış ve hareketi T.C.K. 158inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünü müstelzim efaldan bulunmuş olmakla hakkında C.M.U.K. 196 ve 200üncü maddeleri mucibince son tahkikatın açılmasına ve duruşması-

5 22 Aralık 1932'de tutuklanarak Konya Hapishanesi'ne konan Sabahattin Ali'nin kefaletle tahliye talebinin reddi, daktilo edilmiş bir belgedir.

(1)

Kararname

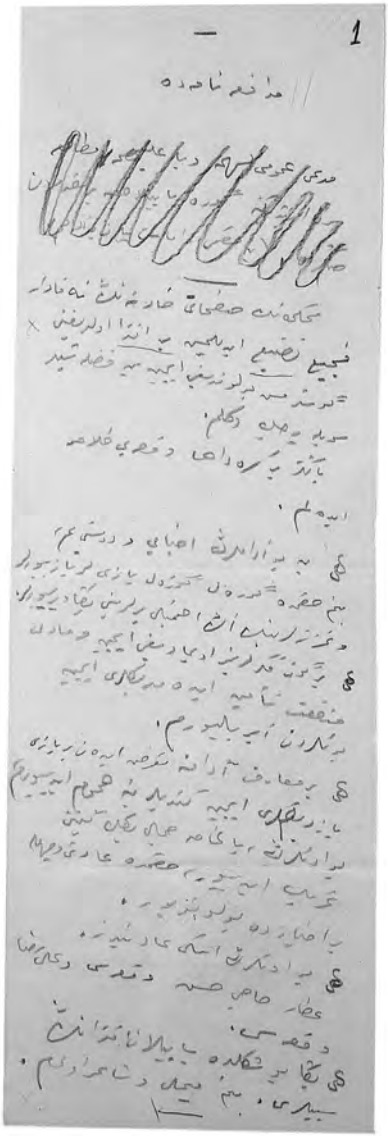
Karar : 435
Esas : 568

Reisi Cumhur hazretlerine giyaben tahkir eylemekten suçlu olup 22/12/932 tarihinde sulh hakimliginee sorgusu icra kılındaktan sonra tahti tevkife alınan Konya orta mektep almanca muallimi Sabahattin Ali bey hakkında ki iddianame ve hazırlık tahkikatı son tahkikatın açılması iddiasile mecuriyetimize tevdi edilup iddianame sureti mumaileyh sabahattin beye tebli edildigi halde müddeti kanuniyesi zarfında iddiaya itiraz ettigi ve ikametkâh ashabından bulunduğundan kefaletle tahliyesini mutezammın bulunan her iki istita okundu :

Suçlu tahminen dört beş ay evvel anadolu demir yolları muhasebe memurlarından yahya ve zıvarık nahiyesi baş muallimi namık beylerin evlerinde müştemik ve med'û zevat huzurunda hazırlık tahkikatının II inci sahifesinde yazılı(memleketten haber) unvanlı şiiri okumak suretile reisi cumhur hazretlerine giyaben tahkir eyledigi hazırlık tahkikatında ifadeleri alınan Remzi , Cemal, Eyyup Hamdi, tetrisat müfettişi M. Emin beylerin şehadetlerini inzimam eden diger şahit yahya, Hüsnü, Muhlis ve Rasit beylerin ifadelerile anlaşılmış ve hareketi T.C.K.158 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünü müstelzim ef'aldan bulunmuş olmakla hakkında C.M.U.K.196 ve 200 inci maddeleri mucibince son tahkikatın açılmasına ve duruşmasının mevkufen asliye ceza mahkemesinde yapılmasına ve itirazname de gösterilen kanuni esbap hakkı kazayı haiz mafevk mahkemeye ait taktiri delailden bulunduğundan anında reddine ve suç devlet nufusunu kırar mahiyette bulunduğundan kefaletle salıverilmesine imkânı kanuni bulunmadığından bu baptaki kefaletle tahliye talebinin reddile mevkufen mahkemeye sevkine ve evrakın acele asliye ceza mahkemesine verilmek üzere C. müddei umumiligine luzum tevdiine karar verildi . 24/12/932

nın mevkufen asliye ceza mahkemesinde yapılmasına ve itiraznamede gösterilen kanuni esbap hakk-ı kazayı haiz mafevk mahkemeye ait takdir-i delailden bulunduğundan anında reddine ve suç devlet nüfuzunu kırar mahiyette bulunduğundan kefaletle salıverilmesine imkân-ı kanuni bulunmadığından bu baptaki kefaletle tahliye talebinin reddiyle mevkufen mahkemeye sevkine ve evrakın acele asliye ceza mahkemesine verilmek üzere C. Müddei Umumiliği'ne lüzum tevdiine karar verildi.

24/12/932
(imza)

Belge 5[6]

Müdafaanamede;

Mahkemenin safahatı, hadisenin ne kadar feci tasni edilmiş bir iftira olduğunu göstermiş bulunduğu için ben fazla şeyler söyleyecek değilim. Yalnız bir kere daha vakayı hülasa edelim:

Ben, bu adamların ahbabı ve dostuyum. Benim hakkımda güzel güzel yazılar yazıyorlar ve gazetelerinin en ehemmiyetli yerlerini bana veriyorlar.

Bir gün fikirlerine uymadığım için ve maddi menfaat temin edemedikleri için bunlardan ayrılıyorum.

Bir maarif adamına taarruz eden bir yazı yazdıkları için kendilerine hücum ediyorum, bu onların, bilhassa Cemal Bey'in kinini tahrik ediyor, hakkımda adeti vechile bir iftirada bulunuyor.

Bu, onların eski âdetidir; Attar Hacı Hasan vakası ve Ali Rıza vakası...

Bana bu şekilde yapılan iftiranın sebepleri, benim mimli ve şair olmam...

Bu adam, şahsi garezlerini teskin için gazetesini bir vasıta olarak kullandığı gibi, bu sefer daha ileri giderek adaleti de kendi ihtirası ve intikamına alet yapmak istemiştir, fakat burada yanılmıştır, çünkü adalet şimdi onun yakasına yapışacaktır. Asıl reisicumhura hakaret, onun ismini intikam aleti olarak kullanmaktır.

Asıl devlet nüfuzunu kıran cürüm kendi şahsi intikamı için

6 Sabahattin Ali'nin kendi el yazısıyla Arap harfleriyle yazılmış, reisicumhura hakaret davasında savunmasının notları.

adliyeye hilaf-ı hakikat ihbarlarda bulunarak devlet kuvvetlerini bir masum aleyhinde ayaklandırmaktır. Efkâr-ı umumiyede devlete karşı bir iğbirar vücuda gelirse ancak bu kabil hadiselerden gelebilir ve bunu tashih eden ancak mahkemelerin adil kararları ve hakiki mücrimlerin tedibidir.

Eğer birine kızdığımız zaman iki şahit bulup o adamı mahkum ettirmek mümkün olsa, Türkiye Cumhuriyeti'nde iki laf etmeye imkan kalmazdı. Bereket ki adaletin şiârı bir tek hakikate on tane yalancı şahitten daha çok kıymet vermektedir.

Benim babam asker, babamın babası asker, anamın babası yine askerdi. Bu adamların hepsi bu memleket için kanlarını dökmüşlerdir ve benim şimdi damarlarımda dolaşan kan, bu adamların kanıdır. Benim, bu memlekete, bu memleketi kurtaranlara ihanet etmeme imkan yoktur. Bir memlekete ve memleket evladına silah atan asi kürt derebeylerinin ahfadı değilim...

Sivas'a yürüme meselesi.

Yirmi vilayetin tapusu meselesi.

Ben bu memleketin hakiki evladıyım; memleket, hükümet ve reisicumhur benimdir. Ben onları gözüm gibi muhafaza ederim.

Ben hükümeti tenkit edersem memleketi sevdiğimden ve kanun dairesinde yaparım. Bir Serbest Fırka macerasından ve yer koruma açısından ve teraki hamlesinden değil. Ve hükümeti müdafaa edersem yine memleketi sevdiğimden yaparım, Halk Fırkası'ndan yedi bin lira vereceklerini vaat ettiklerinden değil.

Abdülhamit devrinin hafiyeleri vardı. İntikam, beşerî hislerin en saklısıdır. Fakat bu adam başka namuslara da el uzatmadan eli kırılmalıdır.

Ben yirmi yaşına gelmeden saçlarımı, bu memlekete hizmet edeyim diye, hizmet edebilecek hale gelmesi için ağarttım, dalavera peşinde ve kesemi doldurmak için ağartmadım.

Devlet ve millet beni dünya kadar masraf ederek okuttu diye bunu bir iftira yüzünden hapislerde çürüyeyim diye yapmadı, bana yapılan bu iftira yalnız şahsıma değil, millet ve devletin bana sarf ettiği emeğe hıyanettir.

Belge 6[7]

1- Muhbirin reisicumhura hakareti mutazammın bir şiir okuduğumu iddia ettiği mecliste hazır bulunan şahitlerden ev sahibi Yahya, şair Hüsnü, Raşit Beyler tahkikat evrakının on birinci sahifesindeki şiire şekil itibariyle benzeyen fakat içerisinde hükümet veya reisicumhuru hakarete matuf yerler bulunmayan bir şiir okuduğumu sarahaten söylemiştirler.

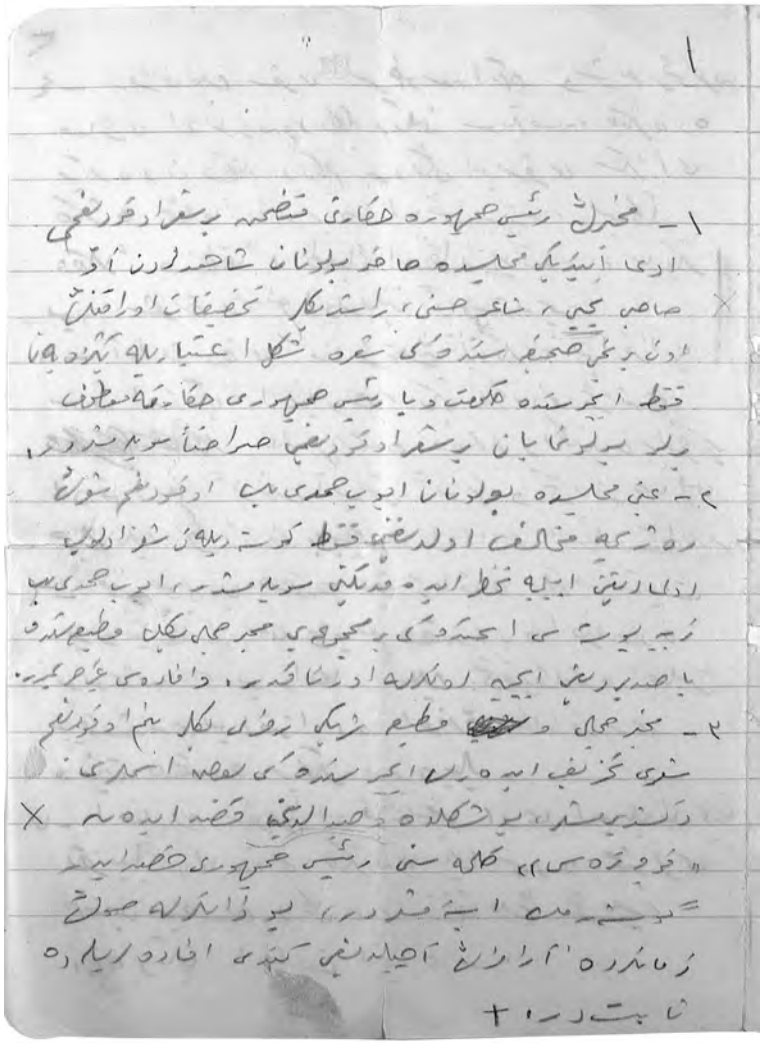
2- Aynı mecliste bulunan Eyüp Hamdi Bey, okuduğum şiirin rejime muhalif olduğunu fakat gösterilen şiir olup olmadığını iyice tahattur edemediğini söylemiştir. Eyüp Hamdi Bey, *Terbiye Postası* ismindeki bir mecmuayı muhbir Cemal Bey'in matbaasında bastırmak için onunla ortaktır ve ifadesi gayr-i sarihtir.

3- Muhbir Cemal ve matbaa şeriki Remzi Beyler, benim okuduğum şiiri tahrif ederek içindeki bazı isimleri değiştirmişler, bu şekilde Vahdettin'i kast eden "koca teres" kelimesini reisicumhuru kast eder göstermek istemiştirler. Bu zatlarla son zamanlarda aramın açıldığı kendi ifadeleriyle de sabittir.

4- Remzi Bey, şiiri sarhoş iken ve şöyle bir kulak misafiri olarak dinlediğini söylemiş, sonra da bir kereden fazla dinlemediği bu şiiri sekiz ay sonra tamamen ezbere okumuştur. Buna aklen, mantıken, taben imkan yoktur. Yalnız bu şiirin musanna olduğunu gösterir.

5- Aramızdaki münakaşanın onları bu iftiraya sevk ettiğini, ihbarın, *Yeni Anadolu* gazetesi aleyhinde Muallimler Birliği'nde

7 Reisicumhura hakaret davası ile ilgili bir başka savunma metni. Sabahattin Ali tarafından Arap harfleriyle ve el yazısıyla yazılmış ve imzalanmıştır.

bir takrir okuduğum günün ertesi günü ve gazete sahibi Cemal Bey tarafından yapılmış olması ispat eder.

6- Muhbir Cemal Bey hakkımda aynı zamanda komünist propagandası yaptığım hakkında da ihbarda bulunmuş, bu daha ilk tahkikatta asılsız çıkmıştır. Bu iftira da onun karakteri ve niyeti hakkında bir fikir verebilir.

7- İhbarın şiirin okunduğu iddia edilen tarihten takriben yedi ay sonra yapılması da muhbirleri samimi bir hissin değil, bir intikamın tahrik eylediğini ispat eder.

8- Namık Beyin de dahi (?) bu şiiri okuduğumu ve okurken yanımda Namık ve Muhlis Beylerin de bulunduğunu söyleyen Mehmet Emin Bey, Cemal ve Remzi Beylerle Eyüp Hamdi Bey, *Terbiye Postası* mecmuası münasebetiyle şeriktir. Ve Muallimler Birliği'nde bu zat aleyhinde de bir takrir vermiştim.

9- Cemal Bey ve Mehmet Emin Bey, ilk ifadelerinde şiir okunurken yanımda bulundukları söylenen Muhlis ve Namık Beyler, yanlarında böyle bir şiir okunmadığını söylemiştir. Bunun üzerine Mehmet Emin Bey, son ifadesinde bu zatlar yanımızda mıydı, bilemiyorum, diyerek ifadesini değiştirmeye çalışmıştır ki yalancılığı aşikardır.

10- Şu halde Muhlis, Namık, Yahya, Hüsnü ve Raşit Beyler, benim şiir okuduğumu fakat şiirlerimde fena bir yer bulunmadığını sarahaten söylemiştir. Bunları nazar-ı itibara almayıp bana kendi ifadeleriyle de iğbirarları sabit olan Cemal, Remzi, Mehmet Emin Beylerin - Eyüp Hamdi unutulmuş - iftiralarına istinat ederek ceza vermek ruh-ı adalete muvafık değildir.

11- Remzi Bey, *Yeni Anadolu* gazetesi'nin 21 Temmuz tarihli nüshasında beni ve benim "Memleketten Haber" isimli bir şiirimi methederek bir yazı neşretmiştir ki bu da benim asıl şiirimde fena bir yer bulunmadığını ispat eder.

12- Remzi Bey'in "Bu yazı, başka bir şiir içindi" tarzındaki tevili çok gülünçtür. Benim, bütün şiirlerime aynı ser-levhayı koymayacağım ve Remzi Bey'in, böyle karışık ser-levhalı bir şiiri methetmeyeceği aşikardır.

13- Şiirin okunduğu söylenen mecliste, bunun okunduktan sonra aynı mecliste olsun, bilahare başka yerde olsun asla mevzubahis edilmeyip, ancak ihbardan sonra konuşulması yine

gariptir. Bu kadar münevver zevatın, böyle bir şiiri müteakip hiç olmazsa irşatkâr nasihatlerde, ikazlarda bulunmamalarına imkan yoktur.

14- Remzi Bey, şiiri uzun müddet hafızasında tuttuğunu, hafızasının kuvveti ile izah ettiği halde şiiri okuduğum iddia edilen tarih, gazetede benim hakkımda methiyenin intişarından evvel mi, sonra mı sualine cevap verememiş, hatırlayamamış ve hafızasının zayıflığından bahsetmiştir.

(zabıtta yok) (Bir kere de karar suretini görmek faydalı olacağı kanaatindeyim)

Sabahattin Ali

Belge 7[8]

Muallimler Birliği İdare Heyeti Riyaseti'ne;

1- Nizamnamesinde "Muallimler Birliği'ne Mensup Muallimlerin Tasarruf Sandığı'dır" ibaresi bulunan bir teşekkül vücuda getirmiş, fakat buna bütün muallimler davet edilmeyerek yalnız Maarif Müdürü'ne merbut muallimlerin, merkez ilin tedrisat müfettişliğinin kontrolü altında bulunanları davet edilmiştir; bunun sebebi nedir?

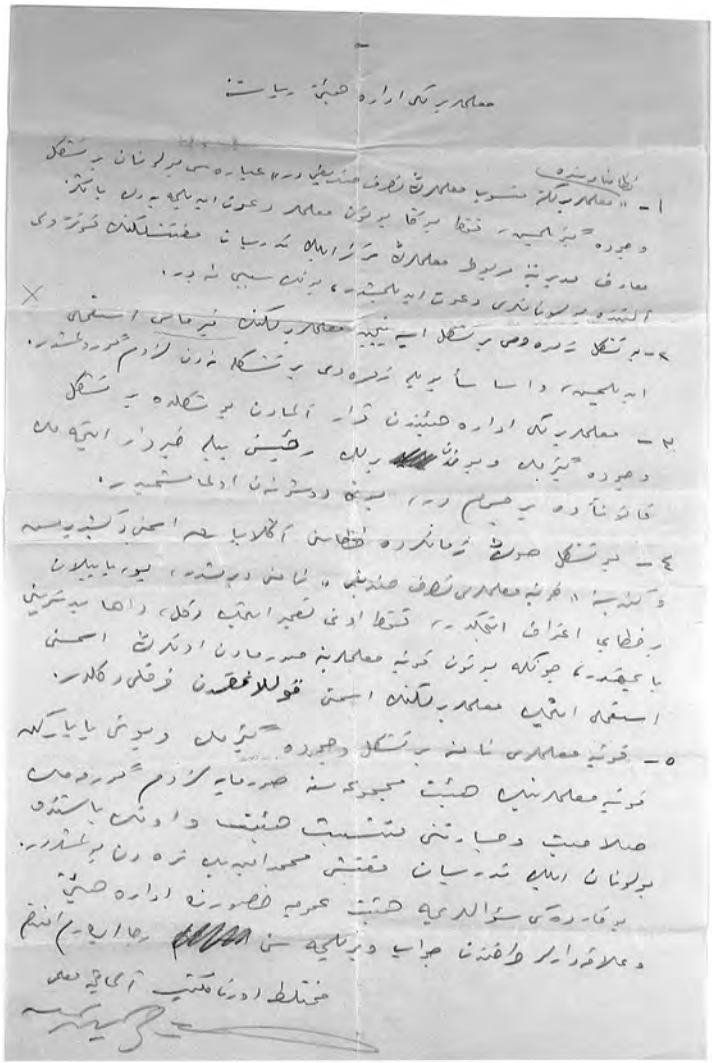
2- Bu teşekkül zümrevî bir teşekkül ise niçin Muallimler Birliği'nin firması istimal edilmiş, ve esasen böyle zümrevî bir teşekküle neden lüzum görülmüştür.

3- Muallimler Birliği İdare Heyeti'nden karar almadan bu şekilde bir teşekkül vücuda getirmek ve bundan birlik reisini bile haberdar etmemek kanunen de bir cürümdür; bunu düşünen olmamıştır.

4- Bu teşekkül son zamanlarda hatasını anlayarak ismini değiştirmiş ve kendisine Konya Muallimleri Tasarruf Sandığı namını vermiştir. Bu, yapılan bir hatayı itiraf etmektir. Fakat onu tamir etmek değil, daha beterini yapmaktır. Çünkü bütün Konya muallimlerine sormadan onların ismini istimal etmek Muallimler Birliği ismini kullanmaktan farklı değildir.

5- Konya Muallimleri namına bir teşekkül vücuda getirmek ve bunu yaparken Konya muallimlerinin heyet-i mecmuasına sormaya lüzum görmemek selahiyet ve cesaretini müteşebbis

8 Reisicumhura hakaret davasında sözü geçen Muallimler Birliği'nde Sabahattin Ali'nin yaptığı uyarı, Arap harfli el yazısıyla yazılmış ve imzalanmıştır.

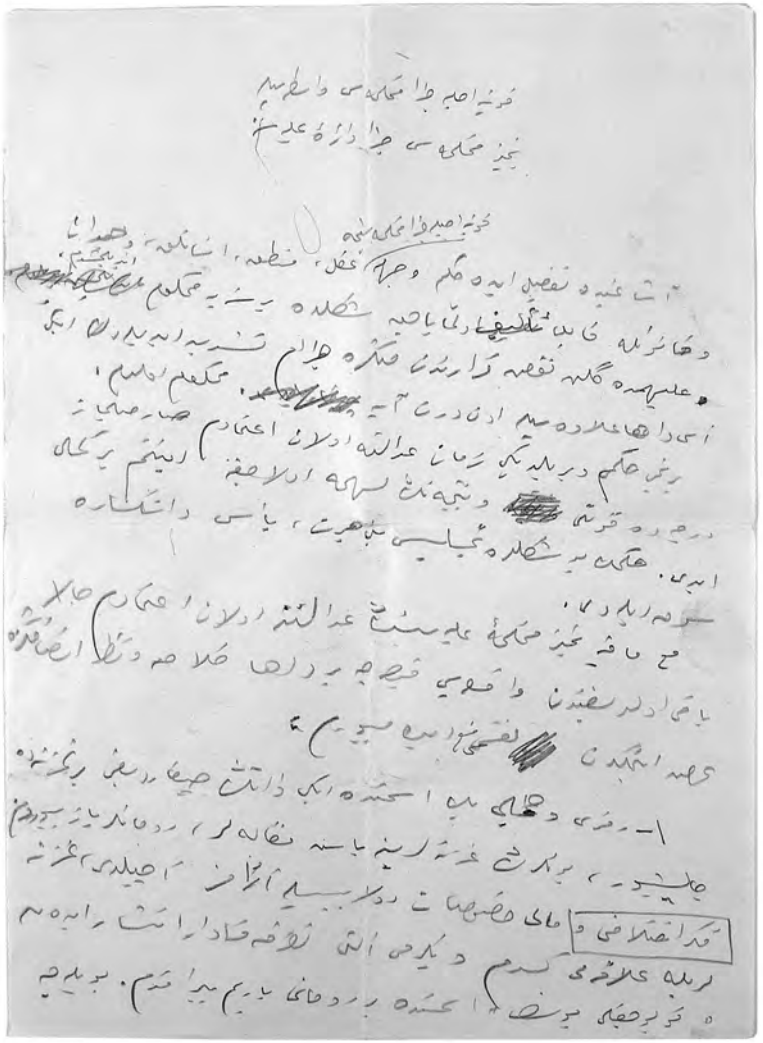

heyet ve onun başında bulunan ilk tedrisat müfettişi Mehmet Emin Bey nereden bulmuşlardır.

Yukarıdaki suallerime heyet-i umumiye huzurunda İdare Heyeti ve alakadarlar tarafından cevap verilmesini rica ederim efendim.

Muhtelit Ortamektep Almanca Muallimi

Sabahattin Ali

Belge 8[9]

Konya Asliye Ceza Mahkemesi
vasıtasıyla Temyiz Mahkemesi
Ceza Daire-i Aliyesine

Aşağıda tafsil edeceğim veçhile Konya Asliye Ceza Mahkemesi'nde akıl, mantık, insanlık, vicdan ve kanunla kabil-i telif olmayacak şekilde bir seneye mahkum edilmiştim. Aleyhimde gelen nakız kararından sonra cezam teşdit edilerek iki ay daha ilâvesiyle 14 aya mahkum oldum. Birinci hüküm verildiği zaman adalete olan itimadım sarsılmaz derecede kuvvetli ve neticenin lehime olacağına emniyetim berkemal idi, hükmün bu şekilde tecellisi beni hayret, yeis ve inkisara sevk eyledi. Mamafih Temyiz Mahkeme-i Aliyesinin adaletine olan itimadım hâlâ baki olduğundan vakayı kısaca bir daha hülâsa ve nazar-ı insafınıza arzetmekten nefsimi men edemiyorum:

1 - Remzi ve Cemal Bey isminde iki zatın çıkardığı bir gazetede çalışıyor, bunların gazetelerine başmakaleler, romanlar yazıyordum. Fikir ihtilâfı ve mali hususat dolayısıyla aramız açıldı. Gazeteleri ile alâkamı kestim ve 26 tefrika kadar intişar eden *Kuyucaklı Yusuf* isminde bir romanı yarım bıraktım. Böylece karilerine karşı çok mahçup olan mahut gazetecilerin bana ne derece kızacakları aşikârdır.

2 - Bir müddet sonra gazetelerinde maarif müfettişlerinden Ali Rıza Bey hakkında tecavüzkâr bir yazı intişar etti, ben bu

9 Reisicumhura hakaret davasında temyizin yeni kararından sonra Sabahattin Ali'nin temyiz mahkemesine yazdığı yazı hem Arap harfli, hem daktilo edilmiş ve imzalanmış olarak mevcuttur.

yazıyı Muallimler Birliği kongresinde mevzubahis ve "terbiyesizce" kelimesiyle tavsif ettim. Bunun da gazete sahiplerini nasıl aleyhime tahrik edeceği kolayca tasavvur edilebilir. Kaldı ki müfettiş Ali Rıza Bey gazete sahiplerinden Remzi Beyi dört sene kadar evvel muallimlik mesleğini terke mecbur edecek raporlar vermiş, yani Remzi Bey'in ekmeğini elinden almış bir adamdır. Ben bu adamı müdafaa ettiğim için gazete sahiplerini her hıyaneti yapacak kadar tahrik etmiş bulunuyordum.

3 - Böylece benden intikam almak isteyen bu adamlar en moda bir usule tevessül ettiler: Gazetelerine neşredilmek üzere bıraktığım şiirlerden gayr-i münteşir bir tanesini tahrif ederek müddei umumiliğe ihbar ettiler ve benim asıl şiirimi okumuş olduğum meclislerden birindeki zevatı da - hafızaların zaafına ve aradan geçen yedi sekiz ay zamana güvenerek - şahit gösterdiler. Mamafih bu şahitlerden Hüsnü, Raşit, Yahya Beyler benim Gazi'yi tahkiri ihtiva eden bir şiir okumadığımı serahatle beyan etmişlerdir. Eyüp Hamdi Bey manası anlaşılmayacak ifadelerde bulunmuş ve ancak yukarıda zikrettiğim esbap dolayısıyla bana düşman olan Remzi ve Cemal Beyler benim hakareti mutazammın bir şiir okuduğumu iddia etmişlerdir. Böyle şahitlerin ifadesine istinat etmekte olan bir hükmün nakzı icap edeceği muhakkaktır.

4 - O mecliste bulunan ve şiirle iştigal eden Hüsnü ve Yahya Beyler bir şey duymazlarken Yahya ve Hüsnü Beylerle müsahabede olduğunu, sarhoş bulunduğunu ve bana ancak kulak misafiri olduğunu söyleyen Remzi Bey şiiri bu şekilde bir defa dinlemekle aklında tuttuğunu ve sekiz ay sonra harf be harf okuduğunu iddia etmiştir. Bu iddia gülünç, bu iddiaya inanmak hazin bir şeydir.

5 - Muallimler Birliği'nde Remzi ve Cemal Beylerin gazetesi hakkında takrir verdiğim gün ilk tedrisat müfettişlerinden Mehmet Emin Bey hakkında da bir takrir vermiş ve yolsuz bir tasarruf sandığı teşkiline kalktığı için kendisine hücum etmiştim. Gazi hazretlerini tahkiri ihtiva eden bir şiiri Meram'da Namık ve Muhlis Beylerin ve kendisinin huzurunda okuduğumu söyleyen bu Mehmet Emin Beydir. Bu Mehmet Emin Bey ki Remzi, Cemal, Eyüp Hamdi Beylerle bir mecmua münasebetiyle ortaktır ve kendisiyle üç aydan beri dargındık. Bu Mehmet Emin Bey ki tahkikat

evrakının 13üncü sahifesindeki ifadesinde benim şiiri okuduğum esnada Muhlis ve Namık Beylerin hazır bulunduğunu sarahaten söylemiş, bu zevat ise yine tahkikat evrakının yedinci ve onuncu sahifelerindeki ifadelerinde benim böyle bir şiir okumadığımı aynı sarahatle beyan etmişlerdir. Bu Mehmet Emin Bey ki bu şekildeki ifadesi kabul edilmiş, hatta cezanın teşdidi için sebep teşkil etmiştir. Bu, bir tek kelime ile feci ve en hafif tabiriyle insanı adaletten şüpheye düşürecek bir vakıadır.

6 - Nakzen gelen dava ile yeni bir muhakeme açılmış olduğu halde gösterdiğim müdafaa şahitleri ile aleyhimdeki şahitlerin muallel olduğunu ispat edecek olan şahitlerin dinlenmesi kabul edilmemiş, tahkikini istediğim noktalar nazar-ı itibara alınmamıştır. Adaletin tecellisi için erken ve geç yoktur. Hakk-ı müdafaam tahdit edilmiştir. Bu şekilde verilen bu hüküm adalet kaidelerine uymuyor.

7 - Aleyhimde hiçbir delil yokken ve aleyhimdeki şahitlerin ifadeleri son derecede muallel iken niçin mücrimiyetime inanılmak cihetine gidildiğini anlayamıyorum. Acaba Gazi hazretlerine hakaret edilmesi keyfiyetinin subutu bu kadar şayan-ı arzu bir şey mi idi ki masumiyeti aşikâr olan benim gibi bir adam bu kadar açık hakikatlere rağmen mahkûm edilmiştir.

8 - Acaba ben genç, oldukça münevver ve malumatlı, vazifesini sever ve çalışır bir adam olduğum için mi muzır telakkî edildim. Ve göz karartan bir gafletle ve süratle hürriyetimden, istikbalimden, her şeyimden vazgeçmek mecburiyetinde bırakıldım.

9 - Maksat beni memlekete muzır addederek imha etmekse bu daha başka türlü yapılabilir ve adalet buna alet edilmezdi. Mahkeme zabıtları gelecek nesillerin elinde birer vesikadır. Cumhuriyet hâkimleri yüzlerini kızartacak mahkeme zabıtlarından içtinap etmeliydiler.

10 - Bu meselede beni asıl meyus eden, göz göre (göre) yapılan bu haksızlıklardır. Yoksa halkın, muhakeme esnasında olsun, muhakemeden sonra olsun bana gösterdiği alâka, teveccüh ve masumiyetime olan sarsılmaz itimadı karşısında aldığım cezanın tesirini pek çabuk unutuyorum. Çünkü bence efkâr-ı umumiyenin ve halkın hükmü mahkemelerin kararından yüzlerce defa daha mukaddestir.

11 - Halkın bu alâkası ve lehimde gösterdiği tezahürat nakzen gelen muhakemenin "âdab-ı umumiyeye muhaliftir" diye hafi cereyan etmesine sebep olmuştur ki bu usulsüz, kanunsuz ve lüzumsuzdur. Türkiye mahkemeleri adaleti perde arkasına saklamayacak kadar mütecellit ve bilhassa reisicumhuruna taallûk eden bir davayı cumhurun dinlemesine mâni olmayacak kadar hakikatperest olmalıdırlar. Mahkemede benim yüzümü kızartacak bir şey yoktu; kimin yüzü kızaracağından korkulduğunu anlamadığımı arzederim.

12 - Ben haksız olduğum zaman başımı eğmesini ve susmasını bilen, fakat haklı olduğum zaman alnı yukarda bağıran ve hakkını teslim etmeyenlere her ne bahasına olursa olsun onu teslim ettirmek isteyen bir adamım. Haksızlığa maruz kaldıkça ve bu haksızlık tashih edilmedikçe susmamak hür bir vatandaş sıfatiyle vazifemdir. Bunun tevlit edebileceği neticeleri de göz önünde bulundurur, fakat yine hakkımı istemekten çekinmem. Çünkü adaletin yanlış tatbik olunduğu bir yerde mahpus olmak serbest gezmekten daha şereflidir.

13 - Ben Temyiz Mahkemesi'ni bütün tesirlerin ve kablî hükümlerin fevkinde, yalnız adaleti gözeten, adaleti herşeyin, kelimenin bütün şumuliyle her şeyin fevkinde tutan bir teşekkül olarak bildiğim için oraya müracaat ediyorum. Mahkeme-i aliyenize karşı bu sarsılmaz itimadım berdevam olmasa sükûtu daha asilane bulacağım tabii idi.

14 - Bir masumun göz göre (göre) mahkûmiyeti gibi feci bir hadiseye lâkayt kalamayacak olan mahkemenizden ne merhamet, ne müsamaha istiyorum. İstediğim şey adalet, vermekle mükellef olduğunuz adalettir. Evrakımın yeniden tetkik edilerek tahdit edilen hakk-ı müdafaamı bütün salâhiyetimle istimale müsaade buyurulmasını, gösterdiğim şahitlerin dinlenmesini, tetkikini talep ettiğim hususatın tetkik ettirilmesini ve bunların tahakkuku için de evrakın nakzen iadesini talep eylerim efendim.

Konya Hapishanesi'nde mevkuf
Konya Muhtelit Ortamektep
Almanca Muallimi
Sabahattin Ali

Belge 9[10]

Konya Cumhuriyet Müddeiumumiliği Makam-ı Âlisine

Efendim:

Bendeniz Gazi hazretlerine tefevvühten dolayı 22 Kanunuevvel 1932 tarihinden beri mevkuf bulunmaktayım. Hakkımda isnat olunan fiilin mahiyeti ne olursa olsun ve deliller neden ibaret bulunursa bulunsun, muhakkak bir vakıa varsa muhakeme edildim ve mahkûm oldum. Mahkeme-i âliye-i temyizce hüküm bozuldu ve geldi. Filhakika bozma sebeplerine nazaran temyiz kararı aleyhimde ise de mademki bozulmuş bir hüküm muvacehesindeyiz, yeni baştan muhakeme ve hüküm verilmek zarurî, aynı zamanda bu bozulma ile hakkımda ikinci bir dava açılmış olmasına göre bütün müdafaa haklarım mahfuz ve bakî olduğu şüphesizdir. Bu noktayı arzettikten sonra önümüzdeki muhakemede teşkilât-ı esasiye kanunumuzun bahşettiği bu mukaddes hakkı icabı gibi istimalde hak ve kanunun icabı gibi teshilât göstermenizi ve bozulmadan evvelki muhakemede olduğu gibi makam-ı iddia namına huşunetle karşılanmamasını çok rica ederim.

Muhbirlerin beyanatına nazaran bu hadise bundan sekiz, dokuz ay evvel Meram'da ve bir de Konya'da bilmem nerede olmuş, o günden bu güne kadar susulmuş ve şimdi ortaya atılmış. Ve ifadelerine nazaran bilhassa muhbirler, böyle bir manzumeyi ezber etmişler. Bana nazaran bu yalandır. Ve benim bir

10 Reisicumhur davasında, temyizde kararın bozulmasından sonra Sabahattin Ali'nin yeni dava ile ilgili yaptığı başvuru daktilo edilmiştir.

Konya cumhuriyet müddei umumiliği
makamı âlisine

Efendim :

Bendeniz Gazi hazretlerine tefevvühten dolayı 22- Kâ. evvel -1932 tarihindenberi mevkuf bulunmaktayım. Hakkımda isnat olunan fiilin mahiyeti ne olursa olsun ve delillerin neden ibaret bulunursa bulunsun ,muhakkak=ı bir va-kıa varsa muhakeme edildim ve mahkûm oldum. Mahkemei âliyei temyizce hüküm bozuldu ve geldi. Filhakika bozma sebeplerine nazaran temyiz kararı aleyhimde iseda mademki bozulmuş bir hüküm muvacehesindeyiz, yeni - baştan muhakeme ve hüküm verilmek zarurî , ayni zamanda bu bozulma ile hakkımda ikinci bir dava açılmış olmasına göre bütün müdafaa haklarım mahfuz ve bakî olduğu şüphesizdir. Bu noktayı arzettikten sonra önümüzdeki muhakemede teşkilâtı esasiye kanunumuzun bahşettiği bu mukaddes hakkı icabı gibi istimâlde hak ve kanunun icabı gibi teshilât göstermenizi ve bozulmadan evvelki muhakemede olduğu gibi makamı iddia namına huşunetle karşılanmamasını çok rica ederim .

I - Muhbirlerin beyanatına nazaran bu hadise bundan sekiz , dokuz ay evvel Meramda ve birde Konya da bilmem nerede olmuş,o günden bu güne kadar susulmuş , ve şimdi ortaya atılmış . ve ifadelerine nazaran bilhassa muhbirler, böyle bir manzumeyi ezber etmişler . Bana nazaran bu yalandır. ve benim bir manzume tahrif olunarak husumete, ahlâksızlığa alet edilmiştir. Muhbir Cemâl ve Şahit Remzi, Emin , Eyüp Hamdi beylerin vaziyetleri üzerindeki taamlarım ve onların ve benim ahlâkî hüviyetlerimiz ile ayni meclisde bulunan daha münevver ve daha şerefli insanların ifadeleri ve bunların beyanları arasındaki mübayenet bihakkın düşünülerek taamlarımın tenkiki hakkı müdafaa kadar mühim âmme namına da elzem bir hareketti. Bu mümkün olmadı . Çünkü müdafaamın her harfine müdahale eden ve sözlerimin insicamını her noktada bozan bir hava içinde kaldım. ve bunaltıldım. Bu beyanımdan mahkemenin nezih ve asil hâkimine bir tariz çıkması mevzu bahs olamıyacağını derhal - ilâve etmeliyim . Şuracıkta istitradi bazı mülâhazalarıma müsaadelerini istirham ederim. Bu davada isimleri geçen büyük adamlar vardır. ve göya tefevvühatın hedefi onlarmış . Ben (Bunu yapmadım,yalandır.) diyorum. Bir lâhze için düşününüz . Reisi cumhur gazi hazretlerinin onun bunun tefevvühüne lâyık ve benimde ahlâksız ve mücrim bir adam olduğumun sübutumu yoksa aksimi ictimaî bünyemizin istihfazı ve menafii âliye namına daha hayırlıdır. Muhterem hâkimler, tarihi ve hasmatan zavallı Türk tarihinin bir kaç asırlık gerilere uzanan devirlerini okuyanlar çok iyi bilirlerki her devirde entrikacılar , Bozguncular bu kabil modaları ihmâl etmemişler , ve hatta bunlara öyle samimî renkler vermişlerdirki her devirde zavallı hâkimleri bile tarih namına ihmâl edilemiyecek hatiata sevketmişlerdir. Bu menfur haciyye bir devirde din, bir devirde milliyet, diğer birinde siyaset,büründe tahkir perdesi arkasında ve cümlesindede şeytanî bir samimiyetle daima Tenasuh etmiş ve daima hortlamıştır.İşte huzurumuza gelen ve suretları -

manzumem tahrif olunarak husumete, ahlâksızlığa alet edilmiştir. Muhbir Cemal ve şahit Remzi, Emin, Eyüp Hamdi Beylerin vaziyetleri üzerindeki taamlarım (?) ve onların ve benim ahlâki hüviyetlerimiz ile aynı mecliste bulunan daha münevver ve daha şerefli insanların ifadeleri ve bunların beyanları arasındaki mübayenet bihakkın düşünülerek taamlarımın (?) tahkiki hakk-ı müdafaa kadar hukuk-ı âmme namına da elzem bir hareketti. Bu mümkün olmadı. Çünkü müdafaamın her harfine müdahale eden ve sözlerimin insicamını her noktada bozan bir hava içinde kaldım. Ve bunaltıldım. Bu beyanımdan mahkemenin nezih ve asil hâkimine bir tariz şemmesi mevzubahis olamayacağını derhal ilâve etmeliyim. Şuracıkta istitradi bazı mülâhazalarıma müsaadelerini istirham ederim. Bu davada isimleri geçen büyük adamlar vardır. Ve güya tefevvühatın hedefi onlarmış. Ben "Bunu yapmadım, yalandır" diyorum. Bir lâhza için düşününüz. Reisicumhur Gazi hazretlerinin onun bunun tefevvühüne lâyık ve benim de ahlâksız ve mücrim bir adam olduğumun subutu mu, yoksa aksi mi içtimaî bünyemizin istihfazı ve menafi-i âliye namına daha hayırlıdır. Muhterem hâkimler, tarihi ve hasseten zavallı Türk tarihinin birkaç asırlık gerilere uzanan devirlerini okuyanlar çok iyi bilirler ki her devirde entrikacılar, bozguncular bu kabil modaları ihmal etmemişler ve hatta bunlara öyle samimi renkler vermişlerdir ki her devirde zavallı hâkimleri bile tarih namına ihmal edilemeyecek hatiata sevketmişlerdir. Bu menfur seciye bir devirde din, bir devirde milliyet, diğer birinde siyaset, öbüründe tahkir perdesi arkasında ve cümlesinde de şeytanî bir samimiyetle daima tenasuh etmiş ve daima hortlamıştır. İşte huzurunuza gelen ve suratları kızararak amme vicdanı namına yalanlar söyleyen bu adamlar bu kabil mahluklardır. Bunlar daima cisimsiz cürümler arayan ve devrine göre Allaha, Peygamberine sebbetti, Padişahımıza tecavüzat-ı lisaniyede bulundu, Cumhurreisimize küfretti, kıbleye karşı işedi mücerredatı tezvirlerine vasıta intihap eden adamlardır. İşte bu şeytanî tabiyelere karşı gerek vatandaş hak ve mukaddesatının ve gerekse içtimaî bünyenin korunması için amme namına hareket edenlerin çok uyanık bulunmaları ve yaygaraya kapılmaktan tevekki etmeleridir ki ancak adaleti kurtarabilir.

Aleyhimde şahadette bulunan şahitlerin mahiyetlerini ve aramızda olan husumetlerini, müfettiş Ali Rıza Beyin aleyhindeki neşriyat üzerine Muallimler Birliği'ndeki takririmi ve geçen müzakeratın birlikten celbini ve şahit olarak Nahit Cemal, Ferit, Nazif, Ziya Beylerin dinlenmesini talep ederim. Bundan başka, şehadetten sonra, Remzi Beyin "Böyle şehadet etmesem arkadaşım Cemal'e dokunacaktı, ben de bu şekilde şehadete mecbur oldum." dediğini lise müdürü Süleyman Beyden ve muhbir Cemal Beyin, ihbardan bir gün evvel "O bizim aleyhimizde takrir vermiş, aleyhinde ihbaratta bulunayım da görsün." dediğini millî kütüphane memuru Mesut Beyle ispat edeceğimden bunların da şahit sıfatiyle celplerini ve Remzi Beyin hangi müfettişin gösterdiği lüzum üzerine işten menedildiği sebeplerinin maarif idaresinden sorulmasını rica ederim.

Şu hususu da ilâveden men-i nefs edemeyeceğim. Geçen muhakemem hafi olmuştur. Halbuki meselede kanunun tarif ettiği bir sebep mevcut olmadığı için muhakememin gizli olmasına imkân yoktur. Mektep talebelerinin ve efkâr-ı umumiye namına gelenlerin çokluğu bir sebep ise bunu kanun namına kabule imkân yoktur. Şayet etrafımızda çok nezih bir hale teşkil eden münevver kitlenin mahkeme muhitinde tekâsüfü herhangi bir mülâhazaya saik oluyorsa muhakemenin gizli değil bu sebep gösterilerek başka bir vilâyete nakli mümkün olabilir. Zabıta ne şekilde geçtiğini bilmiyorum. Gizli muhakemeye cevaz olmadığından ve binnetice bu da ikinci bir bozma sebebi teşkil etmemek üzere bu hususun da ehemmiyetle göze alınmasını çok rica ederim efendim.

Konya Hapishanesi'nde Mevkuf
Ortamektep Almanca Muallimi
Sabahattin Ali

Belge 10[11]

Konya Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasiyle Temyiz Mahkemesi Reisliği'ne,

Konya Asliye Ceza Mahkemesi'nin 20.3.933 tarihli kararını aşağıdaki esbaptan dolayı kabul etmeyerek davayı temyiz ediyorum.

1- Şimdiye kadar cereyan eden muhakemelerdeki müdafaalarımda olsun, temyiz istida ve layihalarında olsun, Meram'da reisicumhur hazretlerini tahkir eden bir şiir okuduğumu iddia eden Mehmet Emin Beyin ifadesinin mumaileyhin gösterdiği şahit Muhlis ve Namık Beyler tarafından cerh edildiğini, bana muğber olan bu zatın sözlerinin herhangi bir cürmün tahakkukuna sebep teşkil edemeyeceğini söylemiş, fakat bilhassa Yahya Beyin evinde böyle bir şiir okuduğumu iddia eden Remzi ve Cemal Beylerin bana olan düşmanlıkları hususunda irae ettiğim şahitlerimin dinlenmesini ve müdafaa hakkımı bu yolda bütün selahiyetimle istimale müsaade edilmesini istemiştim.

2- Bu sefer nakzen gelen davada nakz kararında "Cürmün tekerrür ve devamı hakkındaki müdafaasının yapılması hususunda maznunun iddiası" denilmektedir. Ve mahkeme bu cümleye teban yalnız Meram'da böyle bir şiir okuduğumu iddia eden Mehmet Emin Bey hakkındaki şahitleri dinlemiş,

11 Reisicumhur davasında ikinci mahkeme kararını da birincisi gibi temyiz etmek üzere Sabahattin Ali'nin temyiz mahkemesine yazdığı yazı daktilo edilmiştir. Tümü tarihsiz olan reisicumhur davasıyla ilgili yazılardan sonuncusu olan bu yazı, yazının başındaki ifadeye göre ikinci mahkemenin 20. 3. 1933 tarihli kararına itiraz mahiyeti taşıyor.

Konya asliye ceza mahkemesi vasta-
sile temyiz mahkemesi reisliğine

Konya asliye ceza mahkemesinin 20 - III-933 tarihli kararını aşağıdaki esbaptan dolayı kabul etmiyerek davayı temyiz ediyorum.

I - Şimdiye kadar cereyan eden muhakemelerdeki müdafaalarımda olsun temyiz istida ve lâyhalarında olsun Meramda reisi cumhur hazretlerine tahkir eden bir şiir okuduğumu iddia eden Mehmet Emin beyin ifadesinin mumaileyhin gösterdiği şahit Muhlis ve Namık beyler tarafından cerh edildiğini, bana uğğer olan bu zatın sözlerinin her hangi bir cürmün tahakkukuna sebep teşkil edemiyeceğini söylemiş , fakat bilhassa Yahya beyin evinde böyle bir şiir okuduğumu iddia eden Remzi ve cemâl beylerin bana olan düşmanlıkları hususunda irae ettiğim şahitlerimin dinlenmesini ve müdafaa hakkımı bu yolda bütün salâhiyetimle istimale müsaade edilmesini istemiştim.

2 - Bu sefer nakzen gelen davada nakz kararında(Cürmün tekerrür ve devamı hakkındaki müdafaasının yapılması hususunda maznunun iddiası) denilmektedir.ve mahkeme bu cümleye teb'an yalnız Meramda böyle bir şiir okuduğumu iddia eden Mehmet Emin bey hakkındaki şahitleri dinlemiş, esas davaya ait şahitleri dinlemiştir.Ben ise cürmün tekerrür ve devamına ait diğil , bütün davaya ait şahitlerin dinlenmesini istediğim için ortada bir yanlışlık olduğu kanaatındayım. Bu yanlışlık ya temyiz kararında, yahut mahkemenin bu kararı anlayış tarzındadır,fakat herhalde bende diğildir.

3 - Çünkü Meramda böyle bir şiir okuduğumu iddia eden şahitle Yahya beyin evinde böyle bir şiir okuduğumu söyliyen şahitlerin ifadeleri ile onları bu yolda ifade vermeğe sevkeden amiller aynı iken ve ben bunların hepsi hakkında şahitler irae ederken bunlardan yalnız birine ait müdafaama müsaade edilip diğerlerine edilmemesi ne aklı selimin nede kanunun kabul edebileceği bir şeydir.

4 - Netekim Meramda böyle bir şiir okuduğum ilk mahkemede sabit olmış addedilmişken ikinci defa nakzen gelen davadan sonra bu yolda müdafaama imkân verilmesi böyle bir hadise olmadığını, muhbirlerin iftira ettiğini meydana çıkarmıştırki , yalnız bu, esas davaya ait şahitle-

esas davaya ait şahitleri dinlememiştir. Ben ise cürmün tekerrür ve devamına ait değil, bütün davaya ait şahitlerin dinlenmesini istediğim için ortada bir yanlışlık olduğu kanaatındayım. Bu yanlışlık ya temyiz kararında, yahut mahkemenin bu kararı anlayış tarzındadır, fakat herhalde bende değildir.

3- Çünkü Meram'da böyle bir şiir okuduğumu iddia eden şahitle Yahya Bey'in evinde böyle bir şiir okuduğumu söyleyen şahitlerin ifadeleri ile onları bu yolda ifade vermeye sevk eden amiller aynı iken ve ben bunların hepsi hakkında şahitler irae ederken bunlardan yalnız birine ait müdafaama müsaade edilip diğerlerine edilmemesi ne akl-ı selimin ne de kanunun kabul edebileceği bir şeydir.

4- Nitekim Meram'da böyle bir şiir okuduğum ilk mahkemede sabit olmuş addedilmişken ikinci defa nakzen gelen davadan sonra bu yolda müdafaama imkan verilmesi böyle bir hadise olmadığını, muhbirlerin iftira ettiğini meydana çıkarmıştır ki, yalnız bu, esas davaya ait şahitlerimin de dinlenerek hakikatın yarım değil, tam tecelllisine hizmet etmek için kafi bir sebep teşkil eder.

5- Çünkü bu son müdafaanın dinlenmesi üzerine verilen beraat hükmü diğer kısım mahkumiyetimin de sebep ve mesnedini teşkil eden delilleri altüst etmesi üzerine artık mahkemece sabit görülen kısım da bütün sebeplerinden mahrum kalmış demektir. Zira o kısma ait olan hüküm dahi, aynı sebeplere müstenit olmasına ve şahadet ve delillerin ilmen tecezzi kabul etmemesine göre bir kısım hadisede muallel oldukları kabul olunan delillerin diğer kısım hadise üzerinde imali zaruretini gösteren sebeplerin kararda izah edilmemesi ve müdafaamın isnat olunan bütün hadiseler üzerinde nazara alınması icap ederken zühul edilmesi ve müdafaamı ispat için dinlenmelerini istediğim şahitlerin istima edilmesi ve bu veçhile müdafaamın tekrar tahdit edilmesi nakzı icap ettirecek sebeplerdendir.

6- Bilhassa Muallimler Birliği'nde şahit Mehmet Emin Beyin aleyhinde verdiğim takririn kin ve garez tevlidine sebep olabileceği kabul edildikten ve böylece bu şahidin ifadesi reddedildikten sonra aynı günde haklarında Mehmet Emin Beyin aleyhinde verdiğim takrirden çok daha şiddetli bir takrir verdi-

ğim ve kendilerini alenen terbiye ve namus icabına davet ettiğim Remzi ve Cemal Beylerin ifadelerine inanmak ve bunlara istinaden beni mahkum etmek yine aklın, kanunun ve bilhassa vicdanların kabul edemeyeceği bir şeydir.

7- Davanın yarısı hakkında bana müdafaa hakkı verildiğini ve kendimi müdafaa ettiğim bu kısımlarda haklı olduğumu ispat ettikten sonra bundan hiç farkı olmayan diğer kısmı hakkında kendimi müdafaa etmeme müsaade edileceği tabiidir, çünkü bu hadise her dimağda bir şüphe suduruna vesile verecek kadar manidardır. Ve adalet ile hakikat tamamen tecelli etmek için derin ve esaslı tahkikata muhtaçtır. Buna imkan verecek olan makam yalnız yüksek mahkemenizdir. Yarım kalan bu adaletin tam tecellisi için sizden başka nereye müracaat edebiliriz ki?

8- Gitgide hazin bir komediye dönen bu çok çirkin davanın kati ve dimağların bütün şüphelerini söndüren bir neticeye varması sizin şimdi vereceğiniz karara bağlıdır. Efkar-ı umumiye neticeyi benden daha sabırsızlıkla beklemektedir. Cumhuriyetin adalet makinesi müfterilerin ve menfaatperestlerin intikam aleti olmadığını ispat etmekte acele etmelidir.

9- İsmi etrafında bu pek acı ve hazin hadiselerin cereyan ettiği yüksek zat bütün bunlardan haberdar olsa ve bilhassa bu cereyan mevzularının icat illetlerine vakıf bulunsa eminim ki teessür ve hayretinden donup kalacaktır.

10- Düşmanın evine mesela bir deste cıgara kağıdı veya bir avuç kibrit atmak ve sonra ihbar etmek yeni bir intikam usulü olmuştu. Son günlerde "Gaziye hakaret etti", "hükümete tefevvühatta bulundu." cümleleri de bu kabil hizmetlerde kullanılmaya başladı. Gazi hazretleri ismini kaçak cıgara kağıdı gibi kullananları ve buna karşı gevşek davrananları asla affetmeyecektir.

11- Gazi hazretleri Avrupa'da devlet hesabına tahsil ettikten sonra adamakıllı terfih edilen ve halinden hiç bir şikayeti olmayan genç ve münevver bir muallimin kendisini sevmediğine bilakayd-ı şart inanmayacaktır.

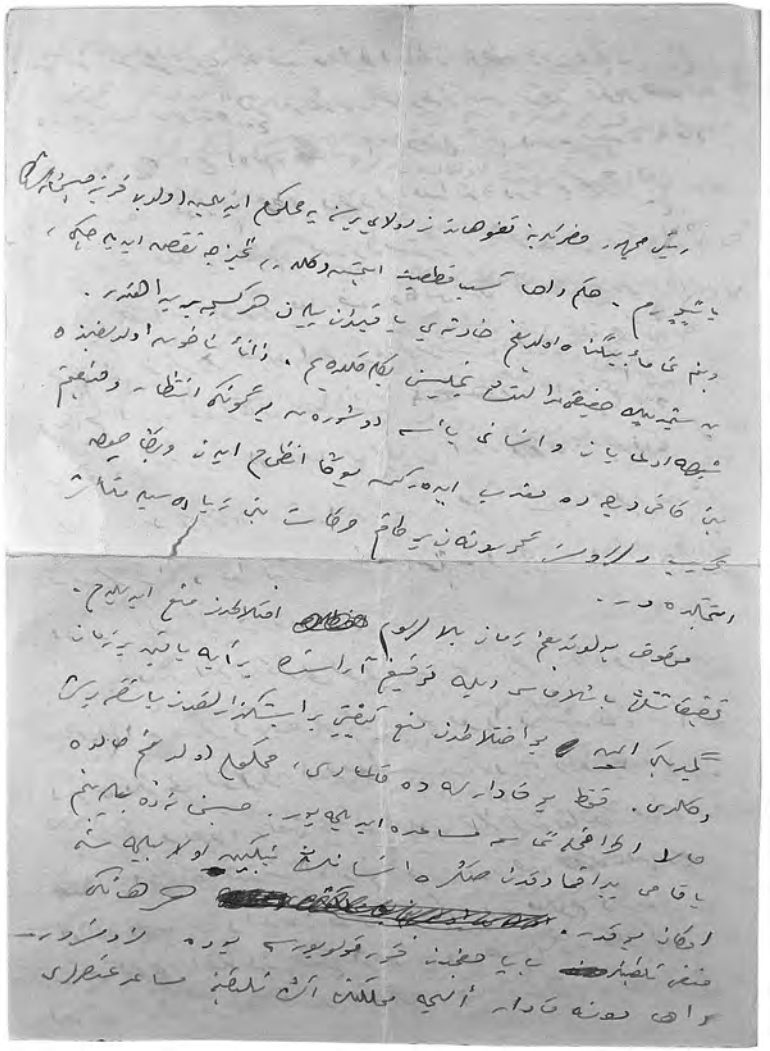
12- Ben, bundan evvelki layıhamda da söylediğim gibi müsamaha ve af istemiyorum. Diyorum ki: Hadisenin yarısının

tahkikine müsaade ettiniz, hakikat meydana çıktı. Nakıs adalet olamayacağına göre diğer kısımların tahkikini de emrediniz ki tam adalet zahir olsun. Memleketin en yüksek adalet müessesesi olmak itibariyle buna sizden başka hiçbir makam muktedir değildir. Adaletin en ufak bir şüpheden azade olarak tecelli etmesine çalışmak yüksek mahkemenizin borcudur.

13- Buradaki asliye mahkemesini davanın esasına girmekten ve bütün müdafaa hakkını istimale müsaade etmekten meneden şey temyiz kararının bu hususta sarih olmaması gibi tali bir nokta idi. Ben adalette şekliyatın değil, hak ve hakikatın hakim olduğunu zanettiğim için bu cihetin derhal tashih edileceğine kaniim.

14- Hükmün bozularak evrakın iadesini ve son muhakemenin iptida ve nihayetindeki müdafaalarımda serdettiğim mütalaalar nazar-ı itibara alınarak ol veçhile müdafaama müsaade edilmesini ve irae ettiğim şahitlerin dinlenmesini talep ve istirham eylerim efendim.

Konya Hapishanesi'nde mevkuf
Muhtelit Ortamektep Almanca muallimi
Sabahattin Ali

Belge 11[12]

Reisicumhur hazretlerine tefevvühattan dolayı bir seneye mahkum edilmiş olup Konya Hapishanesi'nde yatıyorum. Hüküm daha kesb-i katiyet etmiş değildi. Temyizce nakz edileceği ve benim tamamen bigünah olduğum hadiseyi yakından bilen herkesçe bir bedahettir. Ben şimdiye dek hakiki adaletin tecellisini beklemekteyim. Zaten nahoş olduğundan şüphe olmayan ve insanı yeise düşüren bugünkü intizar ve merakım beni kafir diye de mukarrep eder ki buna intizam eden ve bana çok garip ve lüzumsuz görünen bir takım harekat beni ziyadesiyle müteessir etmektedir.

Mevkuf bulunduğum zaman bilaluzum ihtilattan men edildim. Tahkikatın başlamasıyla tevkif arasında bir aya yakın bir zaman geçtiği için bu ihtilattan men keyfiyeti bir işgüzarlıktan başka bir şey değildi. Fakat bu kadarla da kalmadı, mahkum olduğum halde hâlâ etrafımla temasıma müsaade edilmiyor. Hapishanede bile benim yakamı bırakmadıktan sonra insanın nikbin olabilmesine imkan yoktur. Herhangi menfi telkini yapacağımdan korkuluyorsa bu da lüzumsuzdur. Daha düne kadar elime memleketin en telkine müsait unsurları yani benim her sözüme bilâ-kaydüşart inanan vatan yavruları teslim edilirken

12 Reisicumhur davası sırasında hapisteyken, yetkili makamlara yaptığı bir şikayeti, Sabahattin Ali yeşil mürekkepli kalemle ve Arap harfleriyle yazmıştır. Bu davanın sonucunda Sabahattin Ali'nin Atatürk'e hakaretten 14 ay hapis yatması gerekir. Bu cezanın 22 Aralık 1932 ile 8 Mayıs 1933 arasındaki beş ayı Konya Hapishanesi'nde, 12 Mayıs 1933 ile 29 Ekim 1933 arasındaki beş ayı ise Sinop Hapishanesi'nde geçer. Sabahattin Ali on ay hapis yattıktan sonra cumhuriyetin onuncu yıl affı ile 29 Ekim'de süresinden dört ay önce hapisten çıkar.

bunda hiçbir mahzur görünmezken bugün mahkumlarla bile temasıma mani olmak biraz fazla gibidir. Şimdiye kadar temasta bulunduğum muhitler ve fertler meydandadır. Bunların hiç birisinde fena bir telkinim görülmemiştir. Görülse bu gibi işlerde çok hassas olan Maarif Vekaleti beni hizmetinde kullanmazdı. Bütün bunların sebebi Aydın'da kominist diye taht-ı muhakemeye alınmam ise o zaman beraat ettiğim için bunun da tesiri olmaması icap eder. Çünkü benden hala şüphe etmek, Cumhuriyet mahkemelerinin kararlarından ve adaletinden şüphe etmek demektir, onlara karşı itimatsızlık göstermektir.

Bir zamanlar ayrı fikirli olanlara yobazlar gavur diye hücum edemezlerdi. Bugün bu moda değişti, biraz ayrı fikirli olanlar "kominist" diye damgalanıyor. Son defa da, yani reisicumhur hazretlerine hakaret meselesinde bir iftiraya hedef olduğum herkesçe hatta aleyhimde iddia serdeden müddeiumumilikçe de malumdur. Nitekim ihtilattan mahkum olarak hapishaneye geldikten ertesi günü oğlu ile hapishane müdürü bana şifahi emir göndererek muallim arkadaşlarla görüşmeme müsaade etmişti. Mahkum olduktan sonra bile yine arkadaşlarıma: "Ben müddeiumumi olduğum için lehinde iddiada bulunamazdım, fakat karara şu yoldan itiraz ederse hüküm nakz edilir, mahkum beraat eder" demiş ve hükmün çürük olan yerlerini not ettirmişti.

Bana karar suretini oğlu ile istinsah ettirerek göndermiş ve aynı zamanda hükmü kendisi de temyiz etmiştir ki bu temyiz aleyhimde ise de, maksadın evrakın bozulması olduğunu, kendisinin lehimde temyiz edeceğini beyan etmiştir.

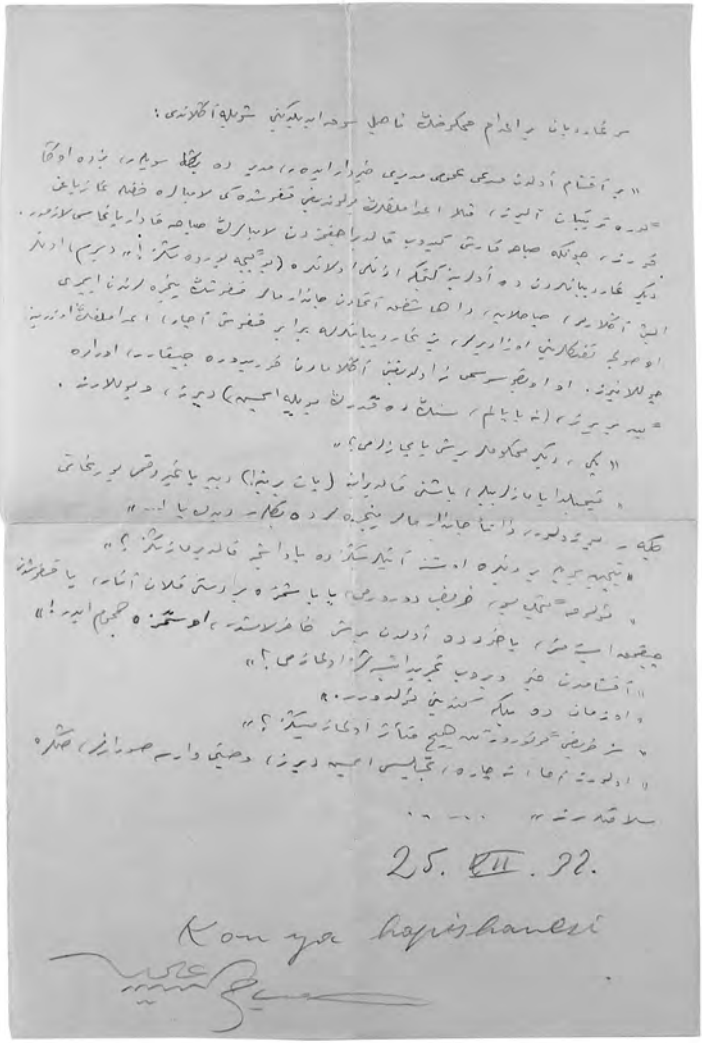
Artık muhakeme safhasını bizzat idare eden makam-ı iddia bile hususunca bu derecede emin olur, bana suhulet gösterir, haftada iki üç defa mahdumu ile bana irae-i tarik ederse hala bana mücrim gözüyle bakmak, beni etrafımla temastan men etmek hapishanede bir odaya yalnız başına kapatmak bilmem ne dereceye kadar muvafık olacaktır.

En vatanperver adamların bile bu kabil harekat muvacehesinde sarsılacağı, menfi bir adam olacağı aşikardır. Efkar-ı umumiye benim bî-günah olduğumu tasdik eder, beni haklı görürken efkar-ı umumiyenin mahkemesi olması icap eden devlet

kuvvetleri de maruz kaldığım haksız muamelelerden dolayı beni sıyanet etmek, benim hukukumu aramak mecburiyetindedir. Ve hiç olmazsa hakikatin tecellisine kadar haksız yere duçar olduğum gaddarlığın tahkiki için bana yardım edilmelidir, halbuki hapishanede gardiyanların ve idarenin muamelesinden anladığıma göre hala şüpheli ve muzır bir şahıs telakki edilmekte, bütün diğer mahkumlardan daha tehlikeli addedilerek tecrit edilmeliyim. Dediğim gibi düne kadar memleketin en mühim vazifelerinden birini deruhte ve onu tahkiki kolayca mümkün olduğu veçhile çok mükemmel ifa ederken bugün Menemen vakasından veya Kürt isyanının faillerinden birine layık muameleye maruz kalmam muvafık şive-i insaf değildir.

Bu hususta icap edenlere emir buyrularak zaten binihaye olan elem ve yeisimin tahfifine himmet buyrulacağını ümit ve arz-ı hürmet ile dilerim..

Hakime her ne kadar söyledim ise de beraat ettiremedim. Ben tabii lehinde iddiada bulunamadım, fakat Gazinin nakz edeceği muhakkaktır.

25. VII. 32.

Kon yor hayirhanesi

Belge 12[13]

Sergardiyan bir idam mahkumunun nasıl sevk edildiğini şöyle anlattı:

— Bir akşam evvelden müddeiumumi müdürü haberdar eder, müdür de bana söyler, biz de ona göre tertibat alırız, mesela idamlıkların bulunduğu koğuştaki lambalara fazla gazyağı koruz, çünkü sabaha karşı gidip kaldıracağımızdan lambaların sabaha kadar yanması lazımdır. Diğer gardiyanlardan da evlerine gitmeye izinli olanlara "Bu gece buradasınız!" derim, onlar işi anlarlar, sabahleyin daha şafak atmadan jandarmalar koğuşun pencerelerinden içeri usulca tüfeklerini uzatırlar, biz gardiyanlarla beraber koğuşu açar, idamlığın üzerine çullanırız. O uyku sersemi ne olduğunu anlamadan koridora çıkarır, orada giydiririz, "Ne yapalım, senin de kaderin böyle imiş" deriz ve yollarız.

— Peki, diğer mahkumlar bir şey yapmazlar mı?

— Kımıldayamazlar bile. Başını kaldırana "Yat yerine!" diye bağırdık mı, yorganı çeker, büzülür. Zaten jandarmalar pencerelerde bekler dedik ya!..

— Niçin böyle birdenbire üstüne atılırsınız da yavaşça kaldırmazsınız?

— Ölüme gitmek bu, herif durur mu? Ya başımıza bir testi filan atar, ya koğuştan çıkmak istemez, yahut da evvelden bir şey hazırlamıştır, üstümüze hücum eder!..

13 Sabahattin Ali 22 Aralık 1932'de Konya'da hapse girdikten üç gün sonra 24 Aralık 1932'de, belki de ilerde bir hikaye veya romanında kullanmak üzere, bu yazıyı Arap harfli el yazısıyla yazıp tarih atmış ve imzalamıştır.

— Akşamdan haber verip tecrit etseniz olmaz mı?

— O zaman da belki kendini öldürür.

— Siz herifi götürürken hiç müteessir olmaz mısınız?

— Oluruz ama ne çare, tecellisi imiş deriz, vasiyeti varsa sorarız, sonra selamlarız...

Konya Hapishanesi
25.12.1932
Sabahattin Ali

Belge 13[*]

TÜRKİYE HAPİSHANELERİ

Türkiye hapishanelerini başlıca üç kısma ayırabiliriz:

1- Büyükşehir hapishaneleri.

2- Vilayet hapishaneleri.

3- Kaza hapishaneleri.

Birinci sınıf hapishaneler yalnız İstanbul ve İzmir'dedir. Bu hapishaneler, nisbeten beynelmilel mahiyette olan mücrim tiplerini, cemiyetin çizdiği yoldan bilerek çıkan zayıf karakterli, yanlış düşünüşlü psikopatları ihtiva ederler. Türkiye'ye has olan mücrimler yalnız hiddet veya içki tesiriyle veya kıskançlık yüzünden katillerdir. Diğer mahkûmlar, yani hırsızlar, yankesiciler ve diğer serseriler umumi mücrim evsafını haizdirler.

Türkiye için asıl haiz-i ehemmiyet olan ve çok karakteristik vasıflara malik bulunan hapishaneler, vilayetlerde veya müstakil ağır ceza teşkilatına malik kazalardaki umumi hapishanelerdir.

Bu hapishaneleri umumiyetle mücrim olmayan mahkûmlar doldurur. Ekserisi katilden yatan bu mahkûmlar, kendi muhitleri ve zihinleri nazar-ı itibara alınırsa, gayet tabii, makul ve namuslu insanlardır. Çocukluktan beri, kendisine küfür edildiği zaman silaha davranarak namusunu kurtarmayı meşru ve lazım gösteren zihniyet ve muhit telakkileri, buna karşı olan kanunun karşısında eriyecek kadar zayıf değildir. Mesela bozkırda kendisine veya akrabasına bir hakaret veya bir zarar

* Daha önce *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*'nda yayımlanan bu yazı, bu kitapta yazının yazıldığı süreç anlatıldığı için buraya da alınmıştır.

I

ترتیب صبیانه‌ای باشلیه‌ادیغی شه آیا بیلیرز:

۱- بویول شه صبیانه‌لی.

۲- دلالت صبیانه‌لی

۳- قضا صبیانه‌لی.

بو صنف صبیانه‌لر یالکز استانبول دائره‌ده‌در.

بو صبیانه‌لر [redacted] نسبتاً بیه‌الملل ماهیته‌ده

دولان مجلم تیلرینی، چیمنلرینی یولادیغی بیلیرلر

چیقان ضعیف تمایزلری، یالکلیه دیکقوشلر سیفیر یالکز

اعتدا ایده‌رلر. بو ترتیبه خاصی دولان مجلم کر یالکز

حدت ویا ایکی تانه‌لیه دیا قیصقا تیلره سیریلدیکی

قالیر. دیکر طرفدن، یعنی فیرسزلر، یالکیمیلر،

ودیکر سرسیلر عمومی مجلم أوصافنه حائز درلر.

بو ترتیبه ایکینجی اصل جائز اولمیوب دولان د

صیره کیا قدر بینلک وصفاره [redacted] یرسونلر

yapan adamı öldürmeyerek bunlara tahammül etmek, senelerce hapse mahkûm olup yatmaktan daha haysiyet-şiken, daha gayr-i kâbil-i tahammül addedilmektedir. Mesela garbi Anadoluda, köyün biraz yüreklilerinin dağa çıkıp zeybek olması, köy basması, düğün yerinde sarhoş olunca etrafa tabanca atması en tabii, en makul, münasip ve hatta mergup hareketlerden addedilmektedir.

Bu telakki tarzları, bu havali sakinlerinin dimağlarında doğdukları günden beri yer etmekte olduğundan kanun icap ettiği tesiri yapamamakta ve ancak iş olsun diye, hiçbir faydası ve gayesi olmadan tatbik edilmektedir. Ceza, diğerlerini ıslah değil, ihafe bile edemediğinden bu sözler mübalağalı değildir. Halk, kanuna rağmen kendi telakkilerine göre hareket etmeyi bir namus borcu ve bir fedakarlık bildikçe hapishanelerin her zaman için böyle mücrim olmayan zihniyet kurbanı mahkûmlarla dolması tabiidir.

Bu kabil mahkûmların çoğu, vakar ve haysiyetlerine burada da ziyadesiyle dikkat ederler. Yalnız bakacak kimseleri olmayan ve bir tayına kalan bazı mahkûmlar başkalarına hizmet etmeyi haysiyetlerine yediremediklerinden zorbalaşmaya, diğer zayıf mahkûmlara, yeni gelen mahkûmlara tahakküm, onları istismar etmeye başlarlar. Zaruret ve sefalet bu adamları uzun mahkûmiyet senelerinde, hilekâr, hâin yapmakta gecikmez...

Bu adamların cemiyet için kaybolmalarına yardım eden en dehşetli vasıtalardan biri de 'esrar'dır. Türkiye'de içerisine külliyatlı miktarda esrar girmemiş hiçbir hapishane yoktur. Bir iki tanesi müstesna, birçok yerlerde esrar açıkça ve hatta gardiyanların yanında içilir. Esrarı içeri sokan gardiyanlar ve jandarmalardır. Mahkûmlar da envâi türlü vasıtalarla kendileri de getirirler. Mesela ekmek veya karpuzun içinde. Esrar kullanmayan mahkûm %3 kadar ancak vardır ve bunu kullananlar göze çarpan ruhi bir düşkünlük – apati - içinde dimâğen tamamiyle mahvolurlar. Çıktıklarında bunu terk etmeleri imkansızdır.

Kumar bazı hapishanelerde çok serbesttir. İzmir, İstanbul, Konya, Ankara, Samsun hapishanelerinde alınan çok sıkı tedbirler bunun buralarda mahdut şekilde oynanmasına mucip

olmaktadır. Mamafih çok kere bir tek zar, bir aşık, hatta yazı mı tura mı oynamak için bir kuruş, beş on kişinin kirli ışıklı bir lambanın altında saatlerce kumar oynamasına ve sırtlarından yeleklerini, üstlerinden yorganlarını vermelerine kifayet eder. Şâyân-ı hayret olan cihet, kumarı hemen hemen tamamen çıplakların, yani kimsesi olmayan, yalnız bir tayınla ve başkalarına hizmet ederek yaşamaya mecbur bulunanların oynamasıdır.

Bütün Türkiye hapishanelerinde ehemmiyetli bir yekûn tutan bir sınıf da devlet veya millet parası çalıp gelen memurlardır. Türkiye'de imkan bulup da para çalmayan memur olmadığına göre bu adamların da hataları ve diğer hapis olmayanlardan farkları yakalanmaktan yani biraz acemilikten ibaret olup, hadd-ı zatında kendilerine göre çok sağlam ahlak ve namus telakkileri olan bu adamlara külliyen mücrim demek imkansızdır.

Sonra bilhassa Orta Anadolu'da görülen kadın kaçırmak, avrat sürümek cürümleri şâyân-ı dikkattir. Buralarda fahişe bir kadını anasının elinden almak, oturaktan kadın kaçırmak, garbî Anadolu'da yavuklusunu veya sevdiği kızı kaçırmak kadar şerefli ve kabadayıca bir iştir. Böyle bir cürümden yatanları tanıdıkları kadınlar daima ziyaret ederler, hatta mahpus oldukları müddetçe onları beslerler.

Bu hapishanelerde dörtte veya beşte bir miktarı teşkil edebilen hırsız, yankesici ve diğer serseriler alelekser yabancı ve büyük şehirler mahsulü olup, içlerinde köylü pek nadirdir.

Kaza hapishaneleri cezaları üç seneyi tecavüz etmeyen mahkumların, yani attığı kurşun öldürmeyip yaralayanlarla doludur. Buraların mahkûmları biraz daha serbesttir, hatta kazada serbestçe gezip dolaşırlar. Şâyân-ı dikkat cihetleri buralarda da "mücrim" denecek adamın pek bulunamayışıdır.

Şu halde Türkiye hapishanelerindeki mahkûmların ve mevkûfların beşte dördünü cemiyetin mücrim dediği muayyen ruhî vasıflara malik psikopatlar değil, cehalet ve zihniyet ve telakki farkları yüzünden kanuna muhalif hareket eden zavallılar teşkil etmektedir ve bunlar hapishanelerde bozulmakta, eğer çıkıp memleketlerine dönerlerse hakiki bir bela teşkil etmektedirler.

Cürümlerinin mahiyeti itibarıyla beynelmilel evsaf arz

eden adi mücrimlerin de bizde bir hususiyetleri vardır: Bu adamları cürüm yapmaya sevk eden, başka memleketlerde alelekser vâki olduğu gibi, anormal bir takım temayüller değil, doğrudan doğruya sefalettir. Başka memleketlerde cemiyetin iyi yapamadığı insanlar mücrim olur, bizde cemiyet çok kere kendisi mücrim yapar. Gerçi bütün burjuva cemiyetlerinin, mücrim yetişmesine sebep olduğu iddia edilmekte ve bu iddia doğru bulunmakta ise de, bu gibi cemiyetlerde de hiç olmazsa işin zevahiri kurtarılmaya çalışılmakta ve hiçbir memlekette bizde olduğu kadar cürümlerin esbâb ve evâmiline lakayıt kalınmamaktadır.

6. 5. 933

Adliye Vekâleti Celi,esine

Bir sene iki aya mahkûm olarak Konya habishanesinde bulunuyorum. mahkûmiyetimden evvel hariçte bazı kimselere Hususî Almanca dersleri vermekte idim . Burada bu derslere devam etmek imkânını temini, maaşım kesildiği ve başka yerden bir gelirim olmadığı için beni açlıktan ve sefaletten kurtaracak , ve Maişetleri bana merbut olan Anam ve bir kız kardeşim de hiç olmazsa sefaletin en feciine düşmekten kurtulacaktır. Ayni zamanda mahkûmların nezaret altında, maişetlerini temin edecek şekilde çalışmaları da kanunî ve mültezemdir. Haftada iki saat gösterilen yerde ve istenilen kontrol altında hariçte iken verdiğim derslere devam etmeme müsaade buyrulmasını istirham eylerim efendim .

Konya habishanesinde
Konya muhtelit Örta mektep
Almanca muallimi Sabahattin

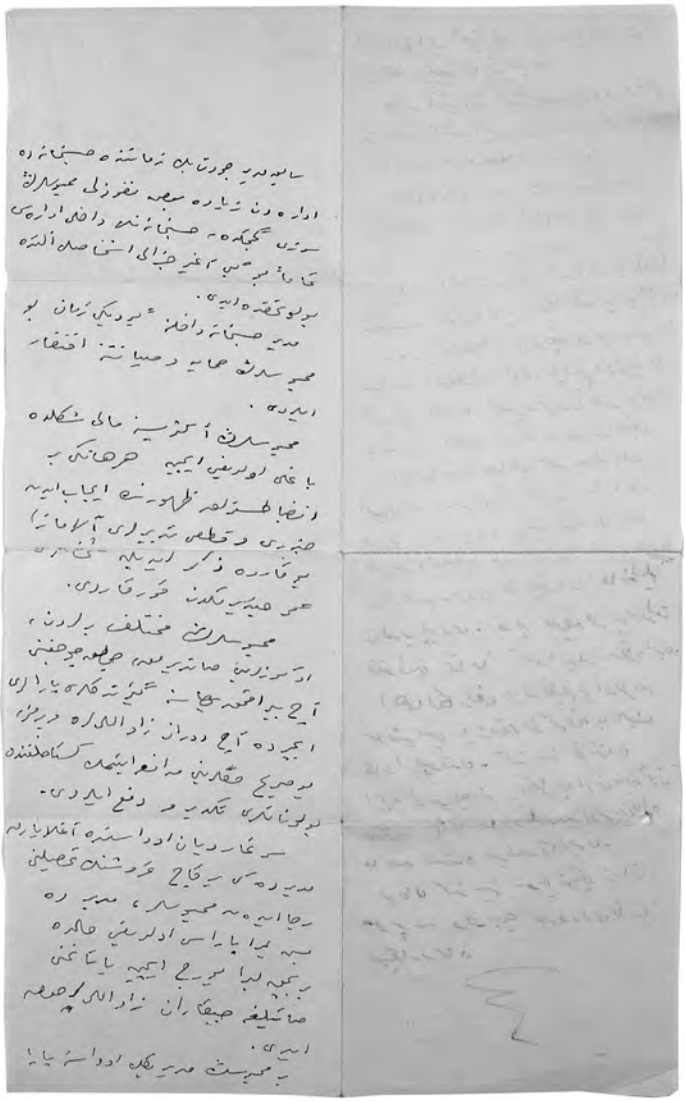
Belge 14[14]

Adliye Vekalet-i Celilesine,

Bir sene iki aya mahkum olarak Konya Hapishanesi'nde bulunuyorum. Mahkumiyetimden evvel hariçte bazı kimselere hususi Almanca dersleri vermekte idim. Burada bu derslere devam etmek imkanının temini, maaşım kesildiği ve başka yerden bir gelirim olmadığı için beni açlıktan ve sefaletten koruyacak ve maişetleri bana merbut olan anam ve bir kızkardeşim de hiç olmazsa sefaletin en feciine düşmekten kurtulacaktır. Aynı zamanda mahkumların nezaret altında, maişetlerini temin edecek şekilde çalışmaları da kanuni ve mültezemdir. Haftada iki saat gösterilen yerde ve istenilen kontrol altında hariçte iken verdiğim derslere devam etmeme müsaade buyrulmasını istirham eylerim efendim.

Konya Hapishanesi'nde
Konya Muhtelit Ortamektep Almanca Muallimi
Sabahattin

14 Sabahattin Ali, Konya Hapishanesi'nde yatarken daktilo ile bir dilekçe yazmıştır.

Belge 15[15]

Sabık müdür Cevdet Bey zamanında hapishanede idareden ziyade bazı nüfuzlu mahpusların sözü geçmekte, hapishanenin dahili idaresi tamamen bu gibi ağır cezalı eşhasın altında bulunmakta idi.

Müdür hapishane dahiline girdiği zaman bu mahpusların himaye ve sıyanetine iftikar eylerdi. Mahpusların ekserisine mali şekilde bağlı olduğu için herhangi bir inzibatsızlık zuhurunda icap eden zaruri ve kati tedbirleri almaz, yukarıda zikredilen şahısları gücendirmekten korkardı. Mahpusların muhtelif yerlerden öküzlerini sattırmak, çoluk çocuğunu aç bırakmak pahasına getirdikleri paraları içeride aç duran zavallılara vermez, bu sarih haklarını müdafaa etmek küstahlığında bulunanları tekdir ve defeylerdi.

Sergardiyan odasında ağlayarak müdürdeki birkaç kuruşunun tahsilini rica eden mahpuslar, müdürde beş lira parası olduğu halde bir buçuk lira borç için yatağını satılığa çıkaran zavallılar çok idi. Bir mahpusun müdür beyin odasına para istemek için gitmesi mumaileyhin şiddetle feveranı için kafi idi. Hatta bir fakirin kendisinde bulunan birkaç kuruşunu almak için delalet edenlere bile ziyadesiyle münfail olurdu.

Hapishanenin ayda muayyen miktar sarf edilecek bir tahsisatı olduğu halde bu para ortadan yok olur, koğuşların kırılan kilitleri bile, sergardiyanlığın müteaddit müzekkerelerine rağmen tecdit edilmezdi. Revir tahsisatı olduğu ve bu revirden

15 Sabahattin Ali'nin kendi el yazısıyla Arap harfleriyle yazdığı hapishane hayatına dair bir yazı.

maaş alanların yekunu yarım düzineyi geçtiği halde mahpuslardan hasta olanları pansuman etmek, onlara hizmet etmek birkaç feragat sahibi mahpusun elinde idi. Ve müdür buna göz yumardı. Ve bu revirde birisi öldüğü zaman techiz ve tekfin parası bulunmaz, cenaze diğer mahpuslardan toplanan iane ile kaldırılırdı. Ve bu çok hazin, devlet nüfuzunu tamamen kesbeden bir manzaraydı. İhmalkarlığı, vazifeye olan lakaydisi yazmakla tükenmeyecek kadar çoktur. Kendisine kontrol için verilen bir mektubu on beş gün sonra el sürülmemiş olduğu halde masasında bulmak kabildi. Bu hal kendisine söylendiği zaman köpürür ve terbiye hudutları haricine çıkardı.

Belge 16[16]

Huzur-ı Âlicenab-ı Mutasarrıf-ı Ekremiye

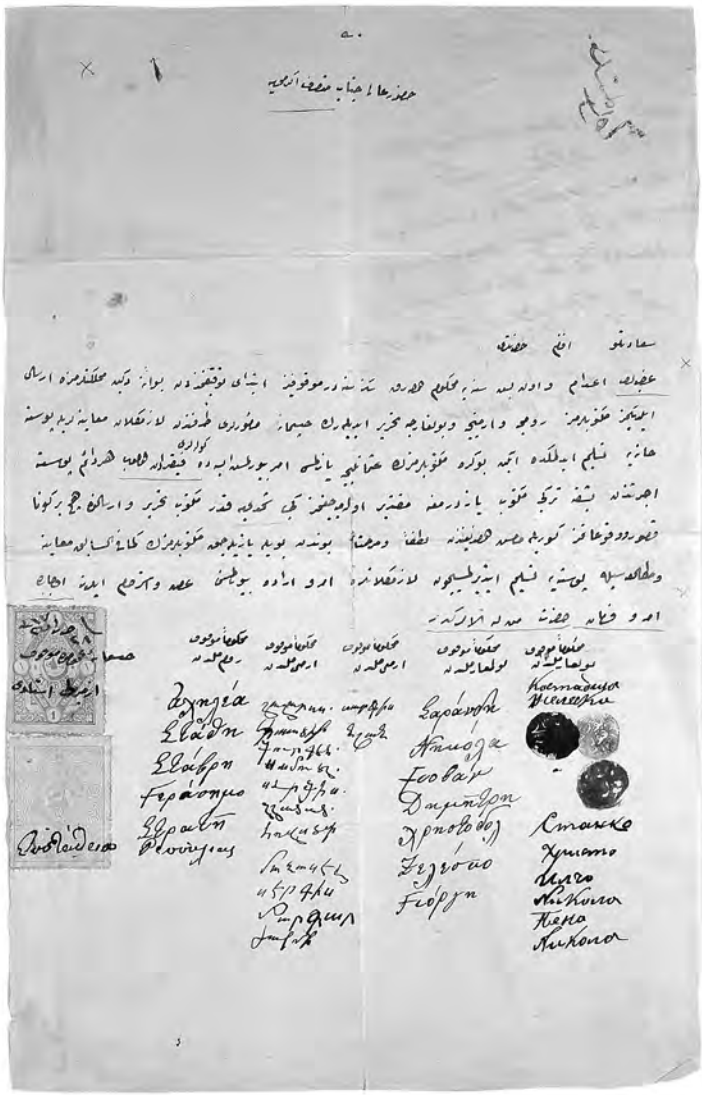
Saadetli efendim hazretleri,

Acizleri (?) idam ve on beş seneye mahkum olarak sekiz senedir mevkufuz. İptida-yı tevkifimizden bu yana değin memleketimize irsal eylediğimiz mektuplarımız Rumca ve Ermenice ve Bulgarca tahrir edilerek hapishane memurları tarafından lazım gelen muayenelerle postahaneye teslim edilmekte iken bu kere mektuplarımızın Osmanlıca yazılması emir buyurulmuş ise de köleleri fukaradan olup her daim posta ücretinden başka Türkçe mektup yazdırmaya muktedir olamayacağımız gibi şimdiye kadar mektup tahrir ve irsalinde hiçbir gune kusur ve vukuatımız görülmemiş olduğundan lütfen ve merhameten bundan böyle yazılacak mektuplarımızın kema-fissabık muayene ve mütalaasıyla postaya teslim ettirilmesi için lazım gelenlere emir ve irade buyurulmasını arz ve istirham eyleriz. Ol bapta emr ü ferman menlehül emrindir.

28 Haziran 1317 (1899)
Hapishane-i umumide mevkuf
İzmirli Üstadi

Mahkumen mevkuf	Mahkumen mevkuf	Mahkumen mevkuf
Rum milletinden	Ermeni milletinden	Bulgar milletinden
6 imza	13 imza	15 imza

16 Sabahattin Ali'nin evrakı arasında bulunan 1899 tarihli bu dilekçe, bir hapishanede yatan zamanın azınlıklarının yazdığı pullu ve imzalı resmi bir belgedir.

Beyan-ı keyfiyet zımnında Hapishane Müdürlüğü Vekaletine
30 Haziran sene 317

Emr ü havale buyurulan işbu arz-ı hal muhakeme olundu. Mahkumûn merkumûn memleketlerine yazdıkları mektupları Türkçe yazmayıp lisan-ı millileri üzere yazmalarına müsaade buyrulmasını istida etmekte iseler de bilumum mahkumînin mektuplarını Türkçe yazmaları lazımeden bulunmuş olmakla icra-yı icabı zımnında huzur-ı alicenab-ı mutasarrıf-ı ekremiyelerine arz u takdim kılmaya ol babda emr ü ferman.

Müdür Vekili 11 Temmuz sene 317
N

Kendilerine beray-ı takdim Hapishane Müdürlüğü Vekaletine
11 Temmuz sene 317

-I-

Sabahattin Ali kanaatimce son neslin hikâyecilerinin en kuvvetlisidir. Ve Kuyucaklı Yusuf romanı memleketimiz ve edebiyatımızın yüzünü aktartacak kıymetli bir sanaat eseridir. Kuyucaklı Yusuf avrupa müneккitlerinin Moeurs Mocurs Örf ve adet/ romanı dediklerinin nevinden bir romandır. Bu nevi eserler memleketin içtimaî ve siyasî müesseselerini insanların ve muhtelif sınıf insanlarının ahlâk, adet ve sairelerini inceden inceye tasvir ve bilhassa tenkit ederler. Müessese ve kanunların sakat taraflarına yahut iyi işlemelerine ve iyi tatbik edilmelerine mani olan hallere ve şahıslara hücüm ederler. Hatta bir çok ileri memleketler bunların rejime taaruz etmelerini dahi musammaha ile görürler gayeleri bir devrin sakat çürük fena taraflarını bulup göstererek daha iyi bir içtimaî nizama ve daha yüksek insanlığa zemin hazırlamaktır. Bu itibarile bu eserler adlarına yanlış olarak ahlâkî ve idealist roman denen ve bir memleketin hali hazırını bütün fena taraflarıyle beraber bir ahlâkî gaye olarak tasvir ve telkin fenalığı perçinlemeye yardım eden romanlardan çok daha faydalıdır. Yine bu bakımdan bu romanları sanat ve fikir kıymetinden mahrum diğer neşriyat ile müsavi muameleye tabi tutmak ileri memleketlerde hiç bir zaman akla gelmez.

Faraza kıymetsiz bir eserde yahut alalade bir gazete makalesinde müstehçen addedilecek ve çok haklı olarak takibe uğrayacak bir vaka bu nevinden esere mevzu ittihaz edilirse mutahassıs bir doktorun tenasülî bir hastalık hakkında yazdığı bir etüd gibi - hürmetle karşılanır. /bizim kanunumuzun faraza intiharı vaka olarak yazdırılmasına müsaade etmediği halde romanda daha tafsilatlı ve cazip bir şekilde tasvirine izin verdesi vesii kanunun bu mükteyi anladığına ve bu tefriki yaptığına delâlet eder./ Örf ve adet romanları hakkındaki bu umumî maruzatımdan Sabahattin Alinin hakikaten memleketimizde nadir neşredilen kıymetli bir eser olan Kuyucaklı Yusufa geçebek bu noktada da düşündüklerimi arzediyorum. Müddei Umumilik makamı eserin bir kaç paragrafına ilişmekte ve bunlardan bir kısmını halkı izdivaçdan ikincisini askerlikden soğutacak mahiyette görmektedir.

Yukarda arzettiğim gibi bu nevi romanlar bir memleketin hepsi aynı derecede faydalı olan ve mukaddes olan müesseselerini tenkit edeceğim yazılır. Aileyi, kadını, mektebi, polisi, belediyesi bu tenkitten muaf tutalım demek bu nevi roman yazılmasın ve her ne ki müessese örf ve adet ve kanun olarak mevcutturonların methüsenasına ait riyakâr, sahte, sanaatsız bir roman tarzı alıp yürüsün demekle müsavidir kanatindeyim. Dünyanın hemen her memleketi gibi

Belge 17[17]

Sabahattin Ali kanaatimce son neslin hikâyecilerinin en kuvvetlisidir. Ve *Kuyucaklı Yusuf* romanı memleketimiz ve edebiyatımızın yüzünü ağartacak kıymetli bir sanat eseridir. *Kuyucaklı Yusuf*, Avrupa münekkitlerinin Moeurs, örf ve adet romanı dedikleri nevinden bir romandır. Bu nevi eserler memleketin içtimai ve siyasi müesseselerini insanların ve muhtelif sınıf insanlarının ahlak, âdet vesairelerini inceden inceye tasvir ve bilhassa tenkit ederler. Müessese ve kanunların sakat taraflarına yahut iyi işlemelerine ve iyi tatbik edilmelerine mani olan hallere ve şahıslara hücum ederler. Hatta birçok ileri memleketler bunların rejime taarruz etmelerini dahi müsamaha ile görürler. Gayeleri bir devrin sakat, çürük, fena taraflarını bulup göstererek daha iyi bir içtimai nizama ve daha yüksek insanlığa zemin hazırlamaktır. Bu itibarla bu eserler adlarına yanlış olarak ahlaki ve idealist roman denen ve bir memleketin hal-i hazırını bütün fena tarafları ile beraber bir ahlaki gaye olarak tasvir ve telkin, fenalığı perçinlemeye yardım eden romanlardan çok daha faydalıdır. Yine bu bakımdan bu romanları sanat ve fikir kıymetinden mahrum diğer neşriyat ile müsavi muameleye tabi tutmak ileri memleketlerde hiç bir zaman akla gelmez.

Faraza kıymetsiz bir eserde yahut alelade bir gazete makalesinde müstehcen addedilecek ve çok haklı olarak takibe uğra-

17 *Kuyucaklı Yusuf* romanı 14 Haziran 1937'de toplatılarak roman, aile hayatı ve askerlik aleyhinde olduğu gerekçesiyle mahkemeye verilmiştir. Bu davada *Kuyucaklı Yusuf* hakkında üç bilirkişi raporuna gerek duyulmuştur. Bunlardan birisi Reşat Nuri Güntekin tarafından yazılmış, daktilo edilmiş bir yazıdır.

yacak bir vaka bu neviden esere mevzu ittihaz edilirse mütehassıs bir doktorun tenasüli bir hastalık hakkında yazdığı bir etüd gibi hürmetle karşılanır. Bizim kanunumuzun faraza intiharı vaka olarak yazdırılmasına müsaade etmediği halde romanda daha tafsilatlı ve cazip bir şekilde tasvirine izin vermesi vesii kanunun bu nükteyi anladığına ve bu tefriki yaptığına delalet eder. Örf ve adet romanları hakkındaki bu umumi maruzatımdan Sabahattin Ali'nin hakikaten memleketimizde nadir neşredilen kıymetli bir eser olan *Kuyucaklı Yusuf*'a geçerek bu noktada da düşündüklerimi arzediyorum. Müddeiumumilik makamı eserin birkaç paragrafına ilişmekte ve bunlardan bir kısmını halkı izdivaçtan, ikincisini askerlikten soğutacak mahiyette görmektedir.

Yukarda arzettiğim gibi bu nevi romanlar bir memleketin hepsi aynı derecede faydalı ve mukaddes olan müesseselerini tenkit için yazılır. Aileyi, kadını, mektebi, polisi, belediyeyi bu tenkitten muaf tutalım demek bu nevi roman yazılmasın ve her ne ki müessese örf ve adet ve kanun olarak mevcuttur onların methüsenasına ait riyakar, sahte, sanatsız bir roman tarzı alıp yürüsün demekle müsavidir kanaatindeyim. Dünyanın hemen her memleketi gibi Türkiye Cumhuriyeti de günlük siyasi neşriyat için bazı akidat koymuştur. Fakat mücerret fikir ve mücerret sanat sahasında Türk muharririne mutlak bir hürriyet verilmiştir. Türk muharriri netice itibariyle bir rejim meselesi demek olan komünizm bahsinde bile nazariye olarak her istediğini yazarken herhangi bir müessesemiz hakkında bir tenkit romanı yazması hakkı hiç bir suretle tahdit edilemez fikrindeyim.

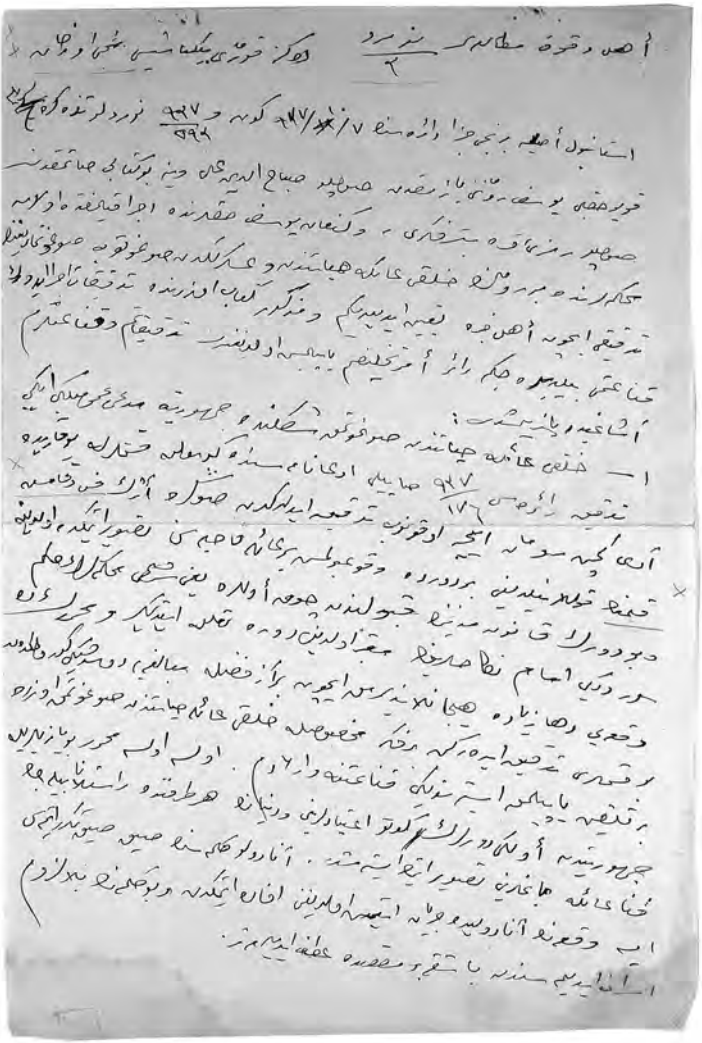
Bunları *Kuyucaklı Yusuf* hakkındaki iddianamede zikredilen paragrafların aile ve askerlik müesseseleri aleyhinde olduğu kanaatine iştirak ettiğimi farzederek arzediyorum.

Halbuki eserin ne umumi heyetinde ne de zikredilen paragraflarda ben böyle bir kasıt göremiyorum. Muharrir aile ocağı kurulmasın demiyor - halbuki bunu dese ve yerine başka bir içtimai nizam da teklif etse bir şey söylemeye hakkımız olamazdı - sadece "Aile dediğim müessese şu, şu, şu sebeplerden dolayı fena vaziyete düşmüştür. Benim gösterdiğim sebeplerin refine bir çare bulunmazsa yıkılacaktır." manası çıkacak bir tarz-

da konuşuyor. Tasvir tarzı belki bir parça kara ve mübalağalı görülebilir fakat vakayı olduğundan daha feci ve büyük göstermek binnefs sanatın vazifesi ve hikmet-i mevcudiyetidir. Uzağı yakın, küçüğü büyük göstermeyen dürbün ile pertavsızı nasıl kırıp atmak lazım gelirse bu faydalı mübalağa işini yapamayan romanı da öyle çürüklüğe atmak lazımdır. Askerlik aleyhinde görülen fıkra için de aynı şeyi söyleyeceğim. Bir kere romanda harbe giden askerler 1913'teki Cihan Harbine giden askerlerdir - bunlar şuursuz kahramanlardır - demek bir suç değildir. Nasıl suç olur ki, mekteplerde okunan tarih kitaplarında mukaddes Türk kanının fena başlar, fena kumandanlar elinde gayesiz harplerle asırlarca ziyan edildiği talebeye okutulup münakaşa ettiriliyor. Hatta Türk askerlerinin neden olduğunu bilmeden de büyüklerine itaat ettiğini söylemek bizim için ayrıca bir kalp kuvveti teşkil edecek bir kıymetli hassa addedilebilir.

Hülasa: *Kuyucaklı Yusuf* yüzümüzü ağartacak bir sanat eseridir. Zararlı bir tarafını göremedim. Mevzuubahis tenkitler bugün el üstünde tutulan bazı Avrupa şaheserlerinde gördüğümüz - aynı mevzulara ait - tenkitler yanında son derece masum ve küçük kalır. Yalnız bir şahsın ve bir romanın değil, memleketimizde ilerlemesi lazım bir büyük ve faydalı sanatın da davasını gören Cumhuriyet adliyesinden zaten zayıf olan Türk romanının cesaretini kıracak bir karar çıkmayacağını kuvvetle ümit ederim.

Maarif Vekaleti Müfettişlerinden
Reşat Nuri

Belge 18[18]

Ehl-i vukuf mütalaası numara 3 deniz kurmay binbaşısı Münci Ülhan

İstanbul Asliye Birinci Ceza Dairesi'nin 7.10.1937 gün ve 937/593 numaralı tezkireleriyle *Kuyucaklı Yusuf* romanını yazmaktan suçlu Sabahattin Ali ve yine bu kitabı satmaktan suçlu Remzi, Karabet Fikri ve Kenan Yusuf haklarında icra kılınmakta olan mahkemelerinde bu romanın halkı aile hayatından ve askerlikten soğutup soğutmadığının tetkiki için ehl-i ceza tayin edildiğim ve mezkur kitap üzerinde tetkikatı icra ederek kanaatimi bildireceğime dair emr-i tahlifim yapılmış olduğundan tetkikatım ve kanaatim aşağıda yazılmıştır:

1- Halkı aile hayatından soğutmak şeklinde Cumhuriyet Müddeiumumiliği İkinci Tetkik Dairesi 937/176 sayılı iddianamesinde görülen kısımlarla yukarıda adı geçen roman iyice okunup tetkik edildikten sonra eserin hurd kamış kaleminin kullanıldığı bir devirde vuku bulmuş bir aile faciasını tasvir etmekte olduğu ve bu devrin kanun-ı medeninin kabulünden çok evvelde yani şeri mahkemelerin hüküm sürdüğü, imam nikahının muteber olduğu devre taalluk ettiği ve muharririn de vakayı daha ziyade heyecanlandırmak için biraz fazla mübalağaya düştüğü görüldüğünden bu kısımları tetkik ederken bir fikr-i mahsusla halkı aile hayatından soğutmak üzere bir telkin yapılmak istenmediği kanaatına vardım. Olsa olsa muharrir

18 *Kuyucaklı Yusuf* romanı ile ilgili bilirkişi raporlarından biri Deniz Harp Akademisi'nden Münci Ülhan adlı bir kurmay binbaşının yazdığı Arap harfleriyle yazılmış bir rapordur.

bu yazılarıyla Cumhuriyet'ten evvelki devirlerin kötü itiyatlarını ve dünyanın her tarafında rastlanabilecek fena aile bağlarını tasvir etmek istemiştir. Anadolu kelimesinin sık sık tekrar edilmesi ise vakanın Anadolu'da cereyan etmiş olduğunu ifade etmekten ve bu kelimenin bila-lüzum israf edilmesinden başka bir maksada atfedilemez.

2- Halkı askerlikten soğutmak bakımından mevzubahis olan yazılar dikkatle incelendi: Muharririn kim olduğu ve kaç yaşında bulunduğu ve böyle bir yazıda bir maksat-ı mahsusu takip edebilecek karakterde bir insan olup olmadığını bilmemekle beraber vaktiyle yedek subay okulunda bulunduğu kabul edilerek kendisinin nisbeten genç bulunduğu kabul edilerek mütalaa ve tetkikimi bu cihetten yapıyorum.

Filhakika bu yazılar eserin mevzuu zamanı gözetilmeksizin şeklen mütalaa olunduğu takdirde askerlik ruhuna aykırı görülmekte ise de eser mevzuu zamanına irca olununca bu mahiyeti kalmamaktadır. Eserin mevzuu eski saltanat devrinde ve Umumi Harbin başındaki bir zamanda geçen bir hadisedir. Esasen askerliği ilgili eden (ilgilendiren) bu yazılar 290 sayfalık bir kitabın ancak birkaç satırını işgal etmektedir. Herhalde muharrir eski saltanat devrinin ve Umumi Harbin mağdurlarından, o kanlı felaket harbinin azaplarını çekmiş olan bir ailenin evladı veyahut o kötü günlerin ağlatıcı felaketleriyle ta çocukluğundan beri kulakları doldurulan biri olabilir. Bu yazıları mevzuya heyecan vermek için canlandırırken o devrin muhtelif sahalardaki kötü idaresine temas etmiş ve vakanın sürükleyici cazibesine kapılarak bir fikr-i mahsus takip etmeyerek yazmış da olabilir. Tahlilimde bu noktayı tebarüz ettirmeyi de vicdani bir vazife bildim.

1. 11. 37

Deniz Harp Akademisi Komutanı yerine Kurmay Binbaşı
M. Ülhan

Belge 19[19]

1- *Kuyucaklı Yusuf* heyet-i umumiyesi itibariyle "örf ve adet" romanı denen roman nevine mensuptur. 1900 - 1920 arasındaki (zaman) bakımından içtimaiyatçı, hukukçular ve vazıı kanunlar için müracaat edilecek bir kaynaktır.

2- Bir roman veya herhangi eser hakkında verilecek hüküm içinden alınacak birkaç kelime, cümle veya sahife üzerine değil, heyet-i umumiyeye göre verilmelidir. *Kuyucaklı Yusuf*'un bütününden çıkan mana ise mesut ve güzel bir Türkiye hayali etrafında toplanıyor. Böyle bir mana karşısında esere aile ve askerlik gibi mukaddes bir takım içtimai müesseseler bakımından menfi kanaat nevinden bir şey atfedilemez.

3- Bu roman bir hikâye olduğuna göre şahıslara bir çok şeyler söylettirilebilir. Sayfa 11, 12'de görülen aile tasviri de böyledir. Bu tasvir Türkiye'nin kabul ettiği aile hukukiyle anlaşmamaktadır. Bu itibarla şayan-ı dikkattir. Nitekim aynı sayfada "evvelce bir takım emelleri olan... bedbin yapan" mütalaasının içinde aileye karşı menfi bir his değil, bilakis yeni kanun-ı medenimizin talep ettiği demokrat, müsavatçı aile mefkuresi, milli telakkilerimizden olan "malda, yaşta, başta kefaet" telakkisi mevcuttur çünkü roman sahibinin tenkit ettiği aile tipinin aksi "evde meram anlayan, anlaşmaya imkan bulunan, seviyesi, ahlak telakkisi, dünyayı görüşü ve itiyatları tamamiyle aynı olan bir mahluk ile daimi bir beraberlik" değil mi? Şu halde romancı aileyi yıkmıyor onu mükemmel görmek istiyor demek-

19 *Kuyucaklı Yusuf* davası için yazılmış bir başka bilirkişi raporu İstanbul Üniversitesi'nden Ziyaettin Fahri adlı felsefe doçentinin yazdığı daktilo edilmiş rapordur.

1— Kuyucaklı Yusuf heyeti umumiyesi itibarile "örf ve adet romanı" denen roman nevine mensuptur. 1900-1920 arasındaki bakımdan içtimaiyatçı, hukukcular ve yazılı kanunlar içinde müracaat edilecek bir kaynaktır.

II-Bir roman veya her hangi eser hakkında verilecek hüküm içinden alınacak bir kaç kelime, cümle veya sayıfa üzerine değil heyeti umumiyeye göre verilmelidir "Kuyucaklı Yusufun bütününden çıkan mâna ise mes'ut ve güzel bir türkiye hayali etrafında toplanıyor. Böyle bir mana karşısında esere aile ve askerlik gibi mukaddes bir takım içtimaî müesseseler bakımından menfi kanaat nesnesinden bir şey atfedilemez.

III-Bu roman bir hikâye olduğuna göre şahıslara bir çok şeyler söylettirilebilir /sayfa II, 12/de görülen aile tasfiri de böyle dir Bu tasfir türkiyenin kabul ettiği aile hukukuile anlaşmamakta dır. Bu itibarla şayanı dikkattir. Nitekim aynı sayfada /evvelce bir takım emelleri olan.....bedbin yapan/ mutalaasının içinde aileye karşı menfi bir his değil bilakis yeni kanunumedenimizin talep ettiği demokrat müsavatçı aile mefkûresi, millî telâkkilerimizden olan / malda, yaşta, başta kefaet/ telâkkisi mevcuttur çünki roman sahibinin tenkit ettiği aile tipinin aksi/ evde meram anlayan anlaşmafa imkân bulunan seviyesi ahlâkî telâkkisi dünyayı görüşü ve itiyatları temamile aynı olan bir mahluk ile daimî bir beraberlik/ değilmi. Şu halde romancı aileyi yıkmıyor onu mükemmel görmek istiyor demektir. Vakaların tasvirinde bir acılık varsa bunun sebebi muharrir değil hepimizin tenkit edeceği bozuk aile hayatımızdır.

4.- Eserin 207 inci sayıfasındaki tasvirlerden romanın askerlikg gibi bir vatanî vaziifeden karileri soğuttuğu davası çürüktür. Bir defa romancının hayalinde mes'ut ve güzel bir türkiye yaratmak ehli vardır Diğer taraftan /....hayatın yeknesak..... kah ramanlar..../ gibi tasvirler kitle ve halk ruhunun afakî ifadelerim harbi "yalancı cazibe addetmiyerek çıplak görmeleri noktasında aynı derecede afakîdir. Nihayet mukaddes vatan müdafaası tarihte görülen bütün harplere atfedilemez. Siyasî şahsiyetlerin ihtirasları bütün milletleri lüzümsuz harbe sürüklemelerini tenkith hakkında bir muharire vermek mütekâmil ve hür olan her rejim için bir vazifedir. Sayfa 229 da görülen / AT.... içersin../ gibi vakıa tasvirleri 1915 Türkiyesinin musahedesinden ibarettir. Adalet ve hukuk esasına dayanan devlet bu gibi vakıfların tasfirinden dolayı içtimaî romancıya müteşekkir kalır nerede kaldı ki eser bir "örf ve adet" romanıdır. Bu romanın heyeti umumiyesini bırakıp bir birkaç sayıfasından muharirin içtimaî ve siyasî kanaatlerini istidlâle çalışmak gayri ilmîdir bir hareketdir.

Ziyaettin Fahri (İst. Üniv. Edeb. Fak. Felsefe Şubesi Asistanı)
Edebî ve Hukuk Fakültesi doçenti

tir. Vakanın tasvirinde bir acılık varsa da bunun sebebi muharririn değil hepimizin tenkit edeceği bozuk aile hayatımızdır.

4- Eserin 207nci sayfasındaki tasvirlerden romanın askerlik gibi bir vatani vazifeden karileri soğuttuğu davası çürüktür. Bir defa romancının hayalinde mesut ve güzel bir Türkiye yaratmak cehdi vardır. Diğer taraftan "hayatın yeknesak... kahramanlar..." gibi tasvirler kitle ve halk ruhunun afaki ifadelerinin harbi yalancı cazibe addetmeyerek çıplak görmeleri noktasında aynı derecede afakidir. Nihayet mukaddes vatan müdafaası tarihte görülen bütün harplere atfedilemez. Siyasi şahsiyetlerin ihtirasları uğruna milletleri lüzumsuz harbe sürüklemelerini tenkit hakkını bir muharrire vermek mütekamil ve hür olan her rejim için bir vazifedir. Sayfa 229'da görülen "at... içersin..." gibi vaka tasvirleri 1915 Türkiye'sinin musahebesinden ibarettir. Adalet ve hukuk esasına dayanan devlet bu gibi vakaların tasvirinden dolayı içtimai romancıya müteşekkir kalır; nerede kaldı ki eser bir "örf ve adet" romanıdır. Bu romanın heyet-i umumiyesini bırakıp bir kaç sayfasından muharririn içtimai ve siyasi kanaatlerini istidlale çalışmak gayrı ilmi bir harekettir.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Felsefe Şubesi Doçenti
Ziyaettin Fahri

C.M.U.liği Ymksek Makamına
ANKARA

Şikâyetci : Sabahaddin Alı
Devlet Konservatuvarı öğretmelerinden,romancı
Ankara Yenişehir Karanfil sokak adalar sparti
manı No: 11

Suçlu : Nihal Atsız
Orhun derğisi sahip ve müdürü
İstanbul Maltepe (Kartal) Feyzullah caddesi No: 13

Suç : Neğir vasıtasile hakaret ve sövme

Subut delili: Orhun derğisinin 1/Nisan /944 tarih ve 16 sayılı nushasında "Baş Vekil Saraçoğlu Şükrü'ye ikinci mektup " başlıklı yazı

Hadise : Suçlu Nihal Atsız İstanbul'da basılıp Ankara'da Akba kitap evinde ve umumiyet itibarile Ankara'daki gazete bayilerinde neğir olunan Orhun derğisinin bağlı olarak takdim ettiğimiz 1 /Nisan /944 tarih ve 16 sayılı nushasında " Baş Vekilâ Saraçoğlu Şükrü'ye İkinci açık mektup " başlığı altında bir mükaaleyle neğir etmiğdir. Bu yazıyı ihtiva eden derğinin ikinci sahifesinin 2 inci sütununda 13 üncü satırda 15 sene önce geçmiş ve hesaba verilmiş bir hadiseyi ele alarak beni " bu vatan haini " demek suretile halkın hakaret ye husumetine bırakacak ve namus , haysiyet ve vekarıma taruz teşkil edecek mahiyette tahkir etmiğdir. Aynı yazının 6 ıncı sahifesinin ikinci sütununda 17 inci satırda tekrar kullanılan Vatan haini tabiri açıkça hakaret ve sövme suçunu teşkil edecek mahiyettedir.
Bu hakaret beni yalnız vatandaşlarımın kin ve husumetine maruz bırakmakla kalmıyor . ayni zamanda benim şahsa ve meslek ği mevki ve haysiyetimi sarsacak , talebem üzerindeki şeref ve itibarımı kıracak bir mahiyet taşıyor
Hakkında takibat yapılmak ve cezalandırılmak suretile cüretkerliğinin önlenmesini vemanevi zarar olarak Onbin liranın tahsiline karar verilmesini dilerim.

Belge 20[20]

C. M. U. liği Yüksek Makamına
Ankara

Şikâyetçi: Sabahattin Ali
Devlet Konservatuvarı öğretmenlerinden, romancı
Ankara Yenişehir Karanfil Sokak Adalar Apartımanı No: 11

Suçlu: Nihal Atsız
Orhun dergisi sahip ve müdürü
İstanbul Maltepe (Kartal) Feyzullah Caddesi No: 13

Suç: Neşir vasıtasiyle hakaret ve sövme

Subut delili: *Orhun* dergisinin 1/Nisan/944 tarih ve 16 sayılı nushasında "Başvekil Saraçoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup" başlıklı yazı

Hadise: Suçlu Nihal Atsız İstanbul'da basılıp Ankara'da Akba kitabevinde ve umumiyet itibariyle Ankara'daki gazete bayilerinde neşir olunan *Orhun* dergisinin bağlı olarak takdim ettiğimiz 1/Nisan/944 tarih ve 16 sayılı nüshasında "Başvekil Saraçoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup" başlığı altında bir

20 1940'ta *İçimizdeki Şeytan* adlı romanının yayınlanmasından sonra Türkçülerle arası iyice açılan Sabahattin Ali'ye Nihal Atsız bir yazısında hakaret eder. 1 Nisan 1944 tarihli *Orhun* dergisinde yayınlanan "Başvekil Saraçoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup" başlıklı yazısında Nihal Atsız, Sabahattin Ali için "vatan haini" der. Bunun üzerine Sabahattin Ali, Nihal Atsız'ı mahkemeye verir. Bu başvuru daktilo edilmiştir.

makale neşretmiştir. Bu yazıyı ihtiva eden derginin ikinci sahifesinin 2nci sütununda 13üncü satırda 15 sene önce geçmiş ve hesabı verilmiş bir hadiseyi ele alarak beni "bu vatan haini" demek suretiyle halkın hakaret ve husumetine maruz bırakacak ve namus, haysiyet ve vakarıma taarruz teşkil edecek mahiyette tahkir etmiştir. Aynı yazının 6ncı sahifesinin ikinci sütununda 17nci satırda tekrar kullanılan "vatan haini" tabiri açıkça hakaret ve sövme suçunu teşkil edecek mahiyettedir.

Bu hakaret beni yalnız vatandaşlarımın kin ve husumetine maruz bırakmakla kalmıyor, aynı zamanda benim şahsi ve mesleki mevki ve haysiyetimi sarsacak, talebem üzerindeki şeref ve itibarımı kıracak bir mahiyet de taşıyor. Hakkında takibat yapılmak ve cezalandırılmak suretiyle cüretkarlığının önlenmesini ve manevi zarar olarak onbin liranın tahsiline karar verilmesini dilerim.

Belge 21[21]

Benim hüviyetim: 1932'deki hadise, o şiirin kail olunduğunu asla kabul etmedim - af kanunu tarih ve numerosu…..

Hakiki manasında benim içtimai hüviyetim 1934'te ilk kitabımla başlar. Kitaplarımın 6o bine varan baskısı.. .. Bu eserlerimde memleket ve millet endişesinden başka bir satır bulunmadığı.

Nihal'le tanışma… Onun mahiyeti. Kolordudaki isticvap. Aleyhimde bulunduğu halde ben onun lehinde bulundum.

Birdenbire aleyhimdeki broşürü çıktı. - orada neden bana hücum ettiğine dair yazılan satırlar- Bizim rejimimiz Turancı da, ırkçı da, anayurtçu da değildir.

Sonradan Vehbi Cem, Ankara'da aleyhimde yazdığı yazıda bana tekrar hücum etmiş. Ona Çerkes diyeni - herkesin ırkını karıştırır- Arap yüzbaşı, Çingene nefer, Rum ben, Çerkes Vehbi Cem, Ermeni kan (?)

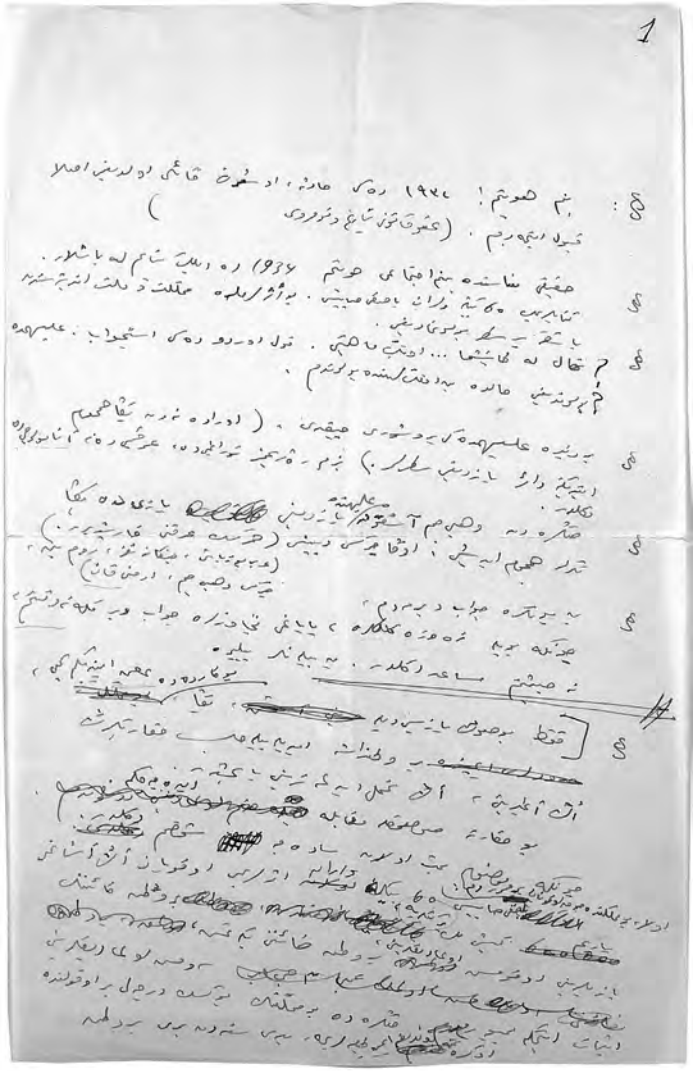
Ben bunlara da cevap vermedim.

Çünkü böyle zevzekliklere, bayağı tecavüzle cevap vermeye ne vaktim, ne haysiyetim müsait değildir. Beni bilenler bilir.

Fakat bu son yazısıyla bana yukarıda da arz ettiğim gibi bir vatandaşa edilebilecek hakaretlerin en adisini, en tahammül edilmezini yazmıştır.

Bu hakarete susmakla mukabele edemeyeceğim. Çünkü mevzubahis olan sadece şahsım değildir. Evvela bu memlekette

21 Arap harfli el yazısı müsveddede Sabahattin Ali, Nihal Atsız'ın ona "vatan haini" demesine cevaben kendini savunmaktadır. Görülen bu davanın sonunda Nihal Atsız, Sabahattin Ali'ye hakaretten suçlu bulunarak dört ay hapis cezasına çarptırılır.

çok okunan bir muharririm: Baskı sayısı 60 bine varan eserlerimi okuyan en aşağı yarım (milyon) kişilik bir kitleye bir vatan hainin yazılarını okumuş olmadıklarını, vatan hainini beğenmiş sevmiş olmadıklarını ispat etmeye mecburum. Sonra da bu memleketin yüksek dereceli bir okulunda öğretmen bulunduğum için talebelerime yirmi seneden beri bir vatan haininden ders ve feyz almadıklarını söylemeye de mecburum. Hulasa hakkımda zihinlerde belirebilecek her türlü şüpheyi (silme)liyim.

Bunun için iki yol vardı: Kendisine cevap vererek mahiyetini teşhir etmek. Dilimi, münakaşasız olarak ondan iyi kullandığım, haklı bir davayı müdafaa ettiğim için efkar-ı umumiyeyi tenvir etmek mümkündü.

Fakat başta da söylediğim gibi, ona cevap vermek, onunla dipsiz iddiaları üzerinde münakaşa etmek, kendisinin seviyesine inmek olurdu.

Bunun için cevap vermedim. Rejime aykırı düşüncelerini memlekete yaymakta, benim ileri görüşlü olduğumun kendisine engel olduğunu sezer sezmez, o rejime isnatlar, iftiralar, hakaretlerle saldıran, fakat mahiyetini, ne gibi düşüncelere hizmet ettiğini elimdeki bir takım vesikalarla ispat edebileceğim bu adamı adaletin pençesine teslim etmeyi daha doğru bulurum.

Anlasın ki, hür Türkiye Cumhuriyeti'nde vatandaşların namus ve haysiyeti bu kabil maceraperest olanların oyuncağı değildir.

Anlasın ki, benim gibi eserleri ve yetiştirdiği talebelerle memleketine ve milletine küçük de olsa bir hizmette bulunmaya çalışanlar ve bulunanlar, gayeleri yurdumuzu maceralara sürüklemekten, milletimizi nifaka sokmaktan ve bu yollardan giderek külah kapmaktan başka birşey olmayan kara emellilerin tecavüzüne uğrayacak olurlarsa mücrimin cezasını çekerler.

Muhterem karilerim. Hadise kısaca bundan ibarettir. Hakaretle dolu makale önünüzde, kanun kafanızda ve adalet duygusu vicdanınızdadır. Vatandaş şerefiyle oynayan bu adama hak ettiği cezanın verilmesini talep ediyorum.

Benim vatan hainliğime, bir zamanlar mahkum olduğum suçun benim vatan haini addedilmeme sebep olacağı iddasına karşı sadece şunu söyleyebilirim:

Bu hadise gizli kapaklı bir şey olmadığı, cürmüm, cürmümün mahiyeti, mahkumiyetim resmi makamlarca da malum olduğu halde, 12 seneden beri devlet memuruyum. 7 seneden beri yüksek okulda öğretmenim, orduda da askerliğimi yaptım, subay oldum. Aldığım iyi sicille iki defa terfi ettim. Bugün Türk ordusunun bir yedek üstteğmeniyim. Memleketimizin bugünkü kanunlarına ve nizamlarına göre, bu şerefli subay elbisesini giymek hakkından ilelebet mahrum edilmiş olan Nihal Atsız'ın bana vatan haini derken bu nokta unutmuş olduğu ve Türk devlethanesinin içinde, Türk ordusunda vatan hainlerinin yaşatılabileceği(ni) (?) sandığı görülüyor.

İçtimai hayatın fiili rolünü oynayan insan toplulukları arasındaki münasebetler her zaman arzu edildiği gibi normal bir tarzda ve şekilde cereyan etmeyip zaman zaman fertlerin yekdiğeriyle olan münasebetlerinde içtimai düzeni bozacak şekilde fiili veya kavli hareketler müşahade olunur.

Belge 22[*]

Pek muhterem Cami Beyefendi,

Gazetenin nasıl bir mücadele organı olacağı ve hangi nihai gaye için mücadele edeceği hususlarında, kanaatimce, anlaşmıştık. Bugünkü şartlar içinde mücadelemizin ileri sürebileceği ve gazetede müdafaasını arayacağı umumi tezler üzerinde düşündüklerimi ve ayrıca gazetenin organizasyonuna ve kadrosuna dair şahsımın ileri sürebileceği teklifleri aşağıda arzediyor ve bu noktalarda mutabık olduğumuzu tahmin etmekle hataya düşmemiş olduğumu sanıyorum.

Kağıt ve matbaa gibi teknik hususlarda bir karara varıldığını umarak, mümkün olduğu kadar kısa zamanda cevabınızı bekliyorum.

En derin bağlılık ve saygı hislerimle ellerinizden öperim.

Vedat Beye saygı ve sevgiler, Süreyya Beye selamlar.

Sabahattin Ali

Gazetenin uğrunda mücadele etmesini gerekli sandığım gayeler:

1- Demokratik ana hürriyetlerin, ezcümle söz, yazı, toplanma ve teşkilatlanma hürriyetlerinin tam, riyasız tahakkuku;

Bu hürriyetler ancak kanuni müeyyidelere dayandıkları zaman var olabileceklerine göre, Anayasa da dahil olmak üzere buna aykırı bütün kanunların ve kanun maddelerinin kaldırılması;

* Daha sonra ortaya çıkan sorunlar yüzünden yayını duracak olan *Yeni Dünya* gazetesinin kuruluşunu gösteren mektuplar buraya alınmıştır.

Pek muhterem Cami Beyefendi,

Gazetenin nasıl bir mücadele organı olacağı ve hangi nihaî gaye için mücadele edeceği hususlarında, kanaatimce, anlaşmıştık. Bugünkü şartlar içinde mücadelemizin ileri sürebileceği ve gazetede müdafaasını arayacağı umumi tezler üzerinde düşündüklerimi ve ayrıca gazetenin organizasyonuna ve kadrosuna dair şahsımın ileri sürebileceği teklifleri aşağıda arzediyor ve bu noktalarda mutabık olduğumuzu tahmin etmekle hataya düşmemiş olduğumu sanıyorum.

Kâğıt ve matbaa gibi teknik hususlarda bir karara varıldığını ~~xxxxx~~ umarak, mümkün olduğu kadar kısa zamanda cevabınızı bekliyorum.

En derin bağlılık ve saygı hislerimle ellerinizden öperim.

Vedat beye saygı ve sevgiler, Süreyya beye selâmlar.

S. A.

Gazetenin uğrunda mücadele etmesini gerekli sandığım gayeler:

1- Demokratik ana hürriyetlerin, ezcümle söz, yazı, toplanma ve teşkilâtlanma hürriyetlerinin tam, riyasız tahakkuku;

Bu hürriyetler ancak kanuni müeyyidelere dayandıkları zaman var olabileceklerine göre, Ana Yasa da dahil olmak üzere buna aykırı bütün kanunların ve kanun maddelerinin kaldırılması;

2- Devletin demokratca esaslar dahilinde, milleti tam ve hakiki ~~xx~~ temsil eden organlarla yeniden teşkilatlandırılması;(tek dereceli,gizli, serbest seçimden başlayarak)

3- Prensip bakımından halk ve demokrasi düşmanı olan siyasi, gayri siyasi hiç bir teşekkülün demokratik haklardan ve hürriyetlerden istifade etmesine müsaade edilmemesi;

4- Köylünün yeter derecede toprağa bedelsiz sahip kılınması ve küçük toprak sahiplerinin kooperatifler haline gelebilmelerine müsaade, hatta buna devletce yardım edilmesi;

5- Büyük sanayiin, münakalat vasıtalarının, madenler ve akar sular gibi toprak hazinelerinin, umumi hizmet ve zaruri ihtiyaç müessiselerin ve bankaların devletleştirilmesi veya devlet kontrolu altına alınması;

6- Devlet ihtiyaçlarının müteahhit denilen tufeyli sınıf tarafından karşılanmasının önüne geçilmesi ve bunun için yeni, ileri bir teşkilat kurulması;

7- Bütün vatandaşların her bakımdan şamil bir sosyal sigorta ile hal ve istikballerinin sefalet ve zarurete karşı emniyete alınması;

2- Devletin demokratça esaslar dahilinde, milleti tam ve hakiki temsil eden organlarla yeniden teşkilatlandırılması; tek dereceli, gizli, serbest seçimden başlayarak.

3- Prensip bakımından halk ve demokrasi düşmanı olan siyasi, gayrı siyasi hiçbir teşekkülün demokratik haklardan ve hürriyetlerden istifade etmesine müsaade edilmemesi;

4- Köylünün yeter derecede toprağa bedelsiz sahip kılınması ve küçük toprak sahiplerinin kooperatifler haline gelebilmelerine müsaade, hatta buna devletçe yardım edilmesi;

5- Büyük sanayinin, münakalat vasıtalarının, madenler ve akarsular gibi toprak hazinelerinin, umumi hizmet ve zaruri ihtiyaç müesseselerin ve bankaların devletleştirilmesi veya devlet kontrolu altına alınması;

6- Devlet ihtiyaçlarının müteahhit denilen tufeyli sınıf tarafından karşılanmasının önüne geçilmesi ve bunun için yeni, ileri bir teşkilat kurulması;

7- Bütün vatandaşların her bakımdan şamil bir sosyal sigorta ile hal ve istikballerinin sefalet ve zarurete karşı emniyete alınması;

8- Azınlıkların hak, vazife ve mükellefiyet bakımından tam vatandaş muamelesi görmeleri ve bunların kendi milli kültürleri içinde gelişmelerine, bu evsaf ile devletin idaresine iştiraklerine ve mecliste temsillerine müsaade edilmesi;

9- Bütün milletin hakiki ve halkçı bir kültür seferberliği ile, şuurlu, menfaatlerini müdrik bir kitle haline getirilmesi;

10- Türkiye'nin emniyet ve selameti etrafını çeviren devletlerle iyi komşuluk münasebetlerine bağlı olduğu için, bütün hür ve demokrat komşu devletlerle samimi ve anlayışlı bir dostluk siyaseti kurulması ve bu devletlerin siyasi, kültürel ve ekonomik bünyelerinin ve inkişaflarının yakından ve yalansız takibedilerek milletin bilgisine sunulması.

Gazetenin organizasyonu hakkındaki düşüncelerim şunlardır:

1- Sermayeyi temin edecek kimselerin gazetenin siyasi vechesine müdahalesine asla cevaz verilmeyecektir;

2- Bunun için gazete ayrı bir teşekkül halinde ve Cami Baykurt imtiyazı kendi üzerine alacağını söylediği için Cami Baykurt'la Sabahattin Ali'nin siyasi mesuliyeti altında çıkacaktır;

3- Gazetede, yukarıda yazılı umumi siyasi kanaat ve esaslara aykırı hiç bir yazı bulunmaması hususu temin edilecektir. Spor ve sinema yazılarında bile ana yoldan ayrılınmasına müsamaha edilmeyecektir;

4- Cami Baykurt veya Sabahattin Ali'den herhangi birinin gazeteye girmesini mahzurlu buldukları yazılar gazeteye konmayacaktır.

5- Gazetenin yazı ve idare kadrosu müştereken tespit ve ücretleri müştereken tayin olunacaktır;

6- Sabahattin Ali'nin gazetede bilfiil çalışması mümkün olmadığı zamanlarda, Cami Baykurt'un da muvafakatiyle yerine bırakacağı kimse, gazetenin siyasi kontroluna aynen onun gibi iştirak edecektir.

Sabahattin Ali

Belge 23

10.10.1945

Azizim Vedat Bey,

Bu mektupla birlikte size iki fotoğraf gönderiyorum. Gazetenin ne safhada bulunduğu, kağıt işinin ne olduğu, bina meselesinin nasıl halledildiği hakkında vereceğiniz haberleri bekliyorum. Mukavelename sureti ile senedi alır almaz çeki göndereceğim.

Burada bazı müteahhitlerle görüştüm, verilecek olan 5000 liralık itibar mektubu için banka çok faiz alır, aynı zamanda bunu her sene değiştirmek lazımdır, en iyisi yüzde 6 faizli devlet tahvilleri alıp yatırmaktır, çünkü faizi işlemekte devam eder diyorlar. Bu para nasıl olsa bağlanacaksa bari böyle yapmalı.

İsim ne oldu? Ulak ve Savaş olmasına hiç taraftar değilim, birincisi nedense her söylediğim insan tarafından yadırganıyor, ikincisi de hem bugüne uygun değil, hem de çok fena tanınmış aşağılık bir dergi ile iltibasa meydan verecek, herkes bizi militarist sanacak. Bence ya Dünya, Türkiye, nevinden alelade bir kelimede, yahut da Barış, Hürriyet, Demokrat nevinde kısmen meşrebimize uygun bir isimde karar kılınmalı .

İsim tayin edilince hemen, hatta mümkün olursa telefonla - 10-12 arasında - lütfen beni haberdar edin. Afiş için Adiloğlu teşebbüse geçti mi? Afişte gazetenin isminden ve mesleğini gösteren bir kısa vecizeden sonra:

CAMİ BAYKURT
SABAHATTİN ALİ
ADİLOĞLU

10.X.1945

Azizim Vedat Bey,

Bu mektupla birlikte size iki fotoğraf gönderiyorum. Gazetenin ne safhada bulunduğu, kağıt işinin ne olduğu, bina meselesinin nasıl halledildiği hakkında vereceğiniz haberleri bekliyorum. Mukavelename sureti ile senedi alır almaz çeki göndereceğim.

Burada bazı mütehhitlerle görüştüm, verilecek olan 5000 liralık itibar mektubu için banka çok faiz alır, ayni zamanda bunu her sene değiştirmek lâzımdır, en iyisi %6 faizli devlet tahvilleri alıp yatırmaktır, çünki faizi işlemekte devam eder diyorlar. Bu para nasıl olsa bağlanacaksa bari böyle yapmalı.

İsim ne oldu? Ulak ve Savaş olmasına hiç taraftar değilim, birincisi nedense her söylediğim insan tarafından yadırganıyor, ikincisi de hem bugüne uygun değil, hem de çok fena tanınmış aşağılık bir dergi ile iltibasa meydan verecek, herkes bizi militarist sanacak. Bence ya Dünya, Türkiye, nevinden alelâde bir kelimede, yahut da Barış, Hüriyet, Demokrat nevinden kısmen meşrebimize uygun bir isimde karar kılınmalı.

İsim tayin edilince hemen, hatta mümkün olursa telefonla (10-12 arasında) lütfen beni haberdar edin. Afiş için Âdiloğlu teşebbüse geşti mi? Afişte Gazetenin isminden ve mesleğini gösteren bir kısa vecizeden sonra:

CAMİ BAYKURT
SABAHATTİN ALİ
ÂDİLOĞLU

isimlerinden başka izahata lüzum olmadığı fikrindeyim, Esat benim adıma bilir ama, dalgındır, sakın Ali yerine Âli yazdırmasın, bu Âli adı kadar sinirlendiğim kelime azdır. Gazetenin adı afişte ve gazetede ayni karakterde olursa iyi olur.

Cami beyefendiye, hürmetler, Esat'a ve size selâmlar ederim,

V. A.

isimlerinden başka izahata lüzum olmadığı fikrindeyim. Esat benim adımı bilir ama, dalgındır, sakın Ali yerine Âli yazdırmasın, bu Âli adı kadar sinirlendiğim kelime azdır. Gazetenin adı afişte ve gazetede aynı karakterde olursa iyi olur.

Cami beyefendiye hürmetler, Esat'a ve size selamlar ederim.

Sabahattin Ali

P.S.

Gazetenin çıkacağı haberi Ankara'ya yayılmış ve oldukça kuvvetli ve müspet propagandası yapılmış, inşallah yüzümüz kara çıkmaz. Önümüzdeki ay başına yetişirse çok iyi olacak.

Makinenin döviz işi için de numarayı ve ne yapacağım hakkındaki izahatınızı bekliyorum.

Emin Karakuş gazetemiz için çalışmayı kabul etti, para meselesini bir ay çalıştıktan sonra dostça halledeceğiz. İsminin ifşa edilmemesini bilhassa rica ediyor.

12.10.1945

Azizim Sebahattin bey :

10/10/1945 tarihli mektubunuzu aldım . Bu tarihden beri yapılan işleri sırasile bildiriyorum :

1.- Mezkûr mektubunuza leffen göndermiş olduğunuz 'iki fotografi' almadım :zarfın içinden yalnız bir tane çıktı.

2.- Ayın 11'inde göndermiş olduğunuz çeki aldım ve bu sabah sarayı hemen tahsil ederek kooperatife gittim. Fakat vilayetin vermiş olduğu gazete çıkarma ehliyetini kâfi görmediler ve 5000 liralık teminat mektubunu yatırarak esaslı imtiyazı almadan namımıza kağıt sipariş edemiyeceklerini söyladiler. Mamafih, lüzumlu formaliteyi ikmal edince, siparişiniz de olmasa,çıkabilmemiz için bir miktar kağıt vereceklerini ilâve ettiler. Sebep : bizim vaziyetimizde olan ' Ankara-Postası' kağıt almış ve gazete~~yi çıkarmaya başlamış~~ çıkarılmamış '

3.- Bu vaziyet karşısında, sizin söylediğiniz gibi tahvilat mukabilinde işbu teminat mektubunu bankadan ~~kes~~ alış vakit kaybetmeden siparişi vermemiz lazım . Artık bu işi ben size bırakıyorum.

4.- Göndердiğiniz üç bin lirayı, bina, hurufat ve afiş işlerinde kullanılmak üzere elimde tutuyorum.

5.- Bina (bizim gazetenin yanındaki) için bizim idare müdürünü gönderdim : ev sahibi aylık olarak 60, H.parası olarak da 500 lira istemiş . Fikriniz ?

6.- Matbaa makinesi işi henüz neticelenmedi. Çıkar çıkmaz vaziyeti bildireceğim.

7.- Gazetenin ismine gelince : benim bulduğum en iyi isim DİKKAT . Bu isim~~in~~ gerek ticari ve psikolojik, ve gerekse fonetik bakımından oldukça tesirli, Mahsuru,fikirden ziyade istihbaratı ifade etmesi. Mamafih bu ismin altına bir vecize yaydırarak vaziyeti düzeltmek mümkün. Bundan başka bulduğum isimler şunlar : Alemdar, Asker, Emek, Erkin, Geçit, İklim, İz, Maksat, Mühde, Ocak, Ok, Seda .. Her halde bu hususta acele karar vermemiz lazım ki , gerek resim ve gerekse afiş işlerine başlıyabileyim .

Şimdilik işler bu merkezde. Ben bina ve hurufat işlerine hemen başlıyacağım. Vaziyetin inkişafından sizi haberdar ederim.

Selâmlar,

Belge 24

12.10.1945

Azizim Sabahattin Bey,

10.10.1945 tarihli mektubunuzu aldım. Bu tarihten beri yapılan işleri sırasıyla bildiriyorum:

1- Mezkur mektubunuza leffen göndermiş olduğunuz "iki fotografı" alamadım, zarfın içinden yalnız bir tane çıktı.

2- Ayın 11'inde göndermiş olduğunuz çeki aldım ve bu sabah parayı hemen tahsil ederek kooperatife gittim. Fakat vilayetin vermiş olduğu gazete çıkarma ehliyetini kafi görmediler ve 5000 liralık teminat mektubunu yatırarak esaslı imtiyazı almadan namımıza kağıt sipariş edemeyeceklerini söylediler. Mamafih, lüzumlu formaliteyi ikmal edince, siparişimiz de olmasa, çıkabilmemiz için bir miktar kağıt vereceklerini ilave ettiler. Sebep: bizim vaziyetimizde olan *Ankara Postası* kağıt almış ve gazete çıkarılmamış.

3- Bu vaziyet karşısında, sizin söylediğiniz gibi tahvilat mukabilinde işbu teminat mektubunu bankadan alıp vakit kaybetmeden siparişi vermemiz lazım. Artık bu işi ben size bırakıyorum.

4- Gönderdiğiniz üç bin lirayı, bina, hurufat ve afiş işlerinde kullanılmak üzere elimde tutuyorum.

5- Bina - bizim gazetenin yanındaki - için bizim idare müdürünü gönderdim. Ev sahibi aylık olarak 60, H. parası olarak da 500 lira istemiş. Fikriniz ?

6- Matbaa makinesi işi henüz neticelenmedi. Çıkar çıkmaz vaziyeti bildireceğim.

7- Gazetenin ismine gelince: benim bulduğum en iyi isim DİKKAT. Bu isim gerek ticari ve psikolojik ve gerekse fonetik bakımından oldukça tesirli. Mahzuru, fikirlerden ziyade istihbaratı ifade etmesi. Mamafih bu ismin altına bir vecize uydurarak vaziyeti düzeltmek mümkün. Bundan başka bulduğum isimler şunlar: Alemdar, Atlas, Emek, Evrim, Geçit, İklim, İz, Maksat, Müjde, Ocak, Ok, Seda.

Her halde bu hususta acele karar vermemiz lazım ki, gerek resim ve gerekse afiş işlerine başlayabileyim.

Şimdilik işler bu merkezde. Ben bina ve hurufat işlerini hemen halledeceğim. Vaziyetin inkişafından sizi haberdar ederim. Selamlar,

Vedat Baykurt

H - Mukavelenin suretini Pazartesi göndereceğim.

Belge 25

İstanbul: 17.10.1945

Azizim Sabahattin Bey,

Hatların meşguliyeti dolayısiyle telefon edemedim. Vaziyeti mufassalen icmal ediyorum:

1- Mukavele suretini ve göndermiş olduğunuz son 2000 (ikibin) liraya mukabil makbuzu ilişik olarak takdim ediyorum.

2- Mürettip kadrosunu yapmakta biraz müşkülat zuhur etti. Bu yüzden, tertip işini garantiye almadan, hurufatı ısmarlamayı göze alamadım. Halleder etmez kısmen satın almak kısmen de sipariş etmekle bu meseleyi hemen halletmeyi düşünüyorum. Maalesef bu hurufat meselesi biraz işimizi geciktirecek. Ne ise elimden geleni yapacağım.

3- Teklif etmiş olduğunuz YENİ DÜNYA ismini ittifakla kabul ettik. Ben gerek mise en page ve gerekse resim ve afiş işleriyle meşgul oluyorum. Yalnız bu mürettip meselesi nihai bir surette halledilmeden afişleri ısmarlamayacağım.

4- Kağıt işi için Y.K bankası müdürüyle temas edemedim. Konuşacağım. Mamafih ilk çıkışımızı temin edecek kağıdı ya piyasadan, yahutta gazetem için ısmarlamış olduğum partiden tedarik etmek mümkün.

5- Gazetenin idarehanesine gelince: Bizim dükkanlardan ikisini şimdilik bu işe hasredeceğim. Tamir işine Pazartesi günü başlayacaklar. Möble olarak da tahrir odasına 6 kişinin çalışabileceği büyük iki masa ısmarladım.

İstanbul : 17.10.1945

Azizim Sebahattin Bey :

Hatların meşguliyeti dolayısile telefon edemedim. Vaziyeti mufassalen icmal ediyorum :

1.- Mukavele suretini ve göndermiş olduğunuz son 2000 (ikibin) liraya mukabil makbuzu ilişik olrak takdim ediyorum.

2.- Mürettip kadrosunu yapmakta biraz müşkülât zuhur etti. Bu yüzden, tertip işini garantiye almadan, hurufatı ısmarlamayı göze alamadım. Hal eder etmez kısmen satın almak kısmen de sipariş etmekle bu meseleyi hemen hal etmeyi düşünüyorum. Maalesef bu hurufat meselesi biraz işimizi gecikterecek. Ne ise elimden geleni yapacağım.

3.- Teklif etmiş olduğunuz YENİ DÜNYA ismini ittifakla kabul ettik. Ben gerek mise en page ve gerekse resim ve afiş işlerile meşgul oluyorum. Yalnız bu mürettip meselesi nihayi bir surette hal edilmeden afişleri ısmarlamiyacağım.

4.- Kağıt işi için Y.K. bankası müdürile temas edemedim. Konuşacağım. Mamafih ilk çıkışımızı temin edecek kağıdı ya piyasadan, yahutta benim gazetem için ısmarlamış olduğum partiden tedarik etmek mümkün .

5.- Gazete idarehanesine gelince : bizim dükkanlardan ikisini şimdilik bu işe hasredeceğim. Tamir işine pazartesi günü başlıyacaklar. Möble olarak da tahrir odasına 6 kişinin çalışabileceği büyük iki masa ısmarladım.

6.- Gazetenin yazı işlerile meşgul olmanız beni memnun etti. Çünkü bu işle uğraşacak hiç vaktim olmadı. Yalnız bulacağınız tefrika roman eğer tercüme ise yeni yapılmış olduğunu sanmış olan bir eser olsun. Ben de elimde ki meşhur kitabı (size bahsetmiştim) ihtisaren tercüme ettirmeğe çalışacağım. Hakkını sahibi bu yegâne müsbayı binbir niyazla bana/bir haftalık vermişti. Kadırırsam ne âlâ. yalnız

7.- Bizim makine işi hâlâ birliklerden çıkamadı. Neticeyi hemen bildireceğim. Diğer taraftan Üniversul matbaasının satılması işi yeniden canlandı. Bakalım bu işle de yakından alakadar oluyorum. Bu kombinezonu bir çevirebilirsek o zaman işlerimiz kökünden hal edilmiş olur.

Acele olarak yazdığım bu icmale mevzu teşkil edecek bir sekizinci madde bulamadım. Müspet bir inkişaf olur olmaz gene yazarım.

Selam ve sevgiler,

Vedad Baykurt

H.- Tasvir'in satışı galiba çok düştü — son yaptığı edepsizliğe ne dersiniz ?

6- Gazetenin yazı işleriyle meşgul olmanız beni memnun etti. Çünkü bu işle uğraşacak hiç vaktim olmadı. Yalnız bulacağınız tefrika roman eğer tercüme ise yeni ve patırtı yapmış olan bir eser olsun. Ben de elimdeki meşhur kitabı - size bahsetmiştim - ihtisaren tercüme ettirmeğe çalışacağım. Sahibi bu yegane nüshayı binbir niyazla bana yalnız bir haftalık vermişti. Kandırırsam ne ala.

7- Bizim makine işi hala birliklerden çıkamadı. Neticeyi hemen bildireceğim. Diğer taraftan Univesul matbaasının satılması işi yeniden canlandı. Bakalım bu işle de yakından alakadar oluyorum. Bu kombinezonu bir çevirebilirsek o zaman işlerimiz kökünden halledilmiş olur.

Acele olarak yazdığım bu icmale mevzu teşkil edecek bir sekizinci madde bulamadım. Müspet bir inkişaf olur olmaz gene yazarım.

Selam ve sevgiler,

Vedat Baykurt

H - *Tasvir*'in satışı galiba çok düştü – son yaptığı edepsizliğe ne dersiniz?

14.XII.1945

Sayın Yücel,

Siyasi hayata atıldığım için Bakanlık emrine alındığımı öğrendim. Bu karar bence pek yerindedir. Yalnız, şahsıma karşı senelerdenberi göstermiş olduğunuz sevgi ve tevecc0ühe karşılık, size ve büyük İnönü'ye durumumu açıklamayı bir borç bildiğim için bu satırları yazmağa karar verdim.

Hükümet memuru olmanın bana yüklediği idari vazife ile, muharrir hüviyetimin artık bağdaşamaz bir hale geldiğini son senelerde açıkca hissediyordum. Bir buçuk yıl önceki Turancılar davasından sonra ise, kendimi ve eserlerimi inkâr edip yazı yazmaktan vazgeçmedikçe, siyasi mücadeleden kaçınmamın imkânsız olduğuna kesin şekilde hükmettim. Uzun uzadıya düşündüm. Sükûn ve rahatı seven mizacımı, karımı, çocuğumu göz önünde tutarak memurluğa devam mı etmeliydim, yoksa memlekette çok okunan ve sevilen, şöhreti sınırlar dışına çıkmıya başlıyan bir muharririn sosyal vazifelerini düşünerek açıkca mücadeleye mi atılmalıydım? Bana bu sonuncu vazife daha mühim, daha lüzumlu ve daha kaçınılmaz göründü.

Belirmiş siyasi kanaatlerim vardı; bugünün dünyasına hâkim olan belli başlı dünya görüşlerini oldukça iyi bildiğim gibi, yurdumu ve onun hususiyetlerini de yakından tanıyordum. Her şeyden evvel, bütün insanları ve bilhassa bu yurdun dört bucağında, sekiz yüz yıldanberi hemen hiç değişmiyen bir hayata rağmen, içinde tükenmez manevi hazineler taşıyan bu milleti delice seviyordum. Her sene üç dört ay köylerde, kasabalarda dolaşarak onların arasına katılıyor, ancak o zaman sahiden yaşadığımı, sahiden yaşıyan insanlarrarasında olduğumu farkediyor ve senenin diğer aylarında bundan kuvvet alarak çalışıyordum. Yollarda şoförlerle, hanlarda köylü kadınlarla, kasabalarda ve şehirlerde işçilerle, Köy Enstitülerinde, içlerindeki o tükenmez hazineyi dışarıya vurabilmek imkânını bulmuş çocuklarla haşır neşir oldukca, kafamda ümitler beliriyor, onlara hizmet edebilmek isteğim dayanılmaz şekilde artıyordu. Ama bütün bu sevdiğim insanların kültür ve sosyal seviyeleri, içinde bulunduğumuz dünya ile kıyaslanamıyacak kadar geri idi.

Milletin, lâyık olduğu seviyeye kısa zamanda varabilmesi için büyük bir hamle lâzımdı ve bu hamle ancak bu milletin içinden, ortasından gelirse bir sonuca götürebilirdi.

Bunun için kafamda ilk beliren ve sarih şekiller alan siyasi kanaat tam bir demokrasi idi: asırlardan beri bu memleketin mukadderatına karıştırılmamış olan on sekiz milyon insanın her birinin siyasi bakımdan aktif hale gelmesi, memleketin idaresine doğrudan doğruya karışması, teb'a halinden vatandaş haline yükselmesi şeklinde anladığım bir demokrasi.

Belge 26[22]

14.12.1945

Sayın Yücel,

Siyasi hayata atıldığım için Bakanlık emrine alındığımı öğrendim. Bu karar bence pek yerindedir. Yalnız, şahsıma karşı senelerden beri göstermiş olduğunuz sevgi ve teveccühe karşılık, size ve büyük İnönü'ye durumumu açıklamayı bir borç bildiğim için bu satırları yazmaya karar verdim.

Hükümet memuru olmanın bana yüklediği idari vazife ile, muharrir hüviyetimin artık bağdaşamaz bir hale geldiğini son senelerde açıkça hissediyordum. Bir buçuk yıl önceki Turancılar davasından sonra ise, kendimi ve eserlerimi inkar edip yazı yazmaktan vazgeçmedikçe, siyasi mücadeleden kaçınmamın imkansız olduğuna kesin şekilde hükmettim. Uzun uzadıya düşündüm. Sükun ve rahatı seven mizacımı, karımı, çocuğumu göz önünde tutarak memurluğa devam mı etmeliydim, yoksa memlekette çok okunan ve sevilen, şöhreti sınırlar dışına çıkmaya başlayan bir muharrririn sosyal vazifelerini düşünerek açıkça mücadeleye mi atılmalıydım? Bana bu

22 1 Aralık 1945'te Sabahattin Ali, Cami Baykurt ile beraber *Yeni Dünya* gazetesini çıkarmaya başlar. Hemen ardından, 4 Aralık'ta yapılan gösteriler sonucu *Yeni Dünya* ile aynı çizgide olan *Tan* gazetesi ve *Yeni Dünya*'nın da basıldığı *La Turquie* gazetesinin matbaası yıkılır. Bu yüzden, *Yeni Dünya* gazetesi ancak dört sayı çıkar. 11 Aralık 1945'te Sabahattin Ali, Milli Eğitim Bakanlığı emrine alınır. Bu olaydan üç gün sonra, 14 Aralık 1945'te, zamanın Milli Eğitim Bakanı olan Hasan Ali Yücel'e uzun bir mektup yazarak politik görüşlerini açıklar. Bu mektup, hukuki meselelerle ilgili olup Sabahattin Ali'nin siyasi görüşlerini açıkladığı için buraya alınmıştır. Mektup daktilo edilmiştir.

sonuncu vazife daha mühim, daha lüzumlu ve daha kaçınılmaz göründü.

Belirmiş siyasi kanaatlerim vardı; bugünün dünyasına hakim olan belli başlı dünya görüşlerini oldukça iyi bildiğim gibi, yurdumu ve onun hususiyetlerini de yakından tanıyordum. Herşeyden evvel, bütün insanları ve bilhassa bu yurdun dört bucağında, sekiz yüz yıldan beri hemen hiç değişmeyen bir hayata rağmen, içinde tükenmez manevi hazineler taşıyan bu milleti delice seviyordum. Her sene üç dört ay köylerde kasabalarda dolaşarak onların arasına katılıyor, ancak o zaman sahiden yaşadığımı, sahiden yaşayan insanlar arasında olduğumu fark ediyor ve senenin diğer aylarında bundan kuvvet alarak çalışıyordum. Yollarda şoförlerle, hanlarda köylü kadınlarla, kasabalarda ve şehirlerde işçilerle, Köy Enstitülerinde, içlerindeki o tükenmez hazineyi dışarıya vurabilmek imkanını bulmuş çocuklarla haşır neşir oldukça, kafamda ümitler beliriyor, onlara hizmet edebilmek isteğim dayanılmaz şekilde artıyordu. Ama bütün bu sevdiğim insanların kültür ve sosyal seviyeleri, içinde bulunduğumuz dünya ile kıyaslanamayacak kadar geri idi.

Milletin layık olduğu seviyeye kısa zamanda varabilmesi için büyük bir hamle lazımdı ve bu hamle ancak bu milletin içinden, ortasından gelirse bir sonuca götürebilirdi.

Bunun için kafamda ilk beliren ve sarih şekiller alan siyasi kanaat tam bir demokrasi idi: Asırlardan beri bu memleketin mukadderatına karıştırılmamış olan on sekiz milyon insanın her birinin siyasi bakımdan aktif hale gelmesi, memleketin idaresine doğrudan doğruya karışması, teba halinden vatandaş haline yükselmesi şeklinde anladığım bir demokrasi.

Bundan başka, dünyanın dev adımlarıyla sosyalist bir iktisadi nizama gittiği inkar edilemezdi. Hele bizim gibi istihsal seviyesi pek düşük olan bir memleketi yüksek medeniyet seviyesine ancak sosyalizm çıkarabilirdi. Fakat yurdumuzun bir çok bölgeleri ekonomik ve sosyal bakımdan henüz pek iptidai bir vaziyette bulunduğu, halkımızın kültür seviyesi sosyalizmi kavramasına müsait olmadığı için, kanaatimce bizde bu yolda yapılacak iş, sosyalist cemiyete geçiş için gereken şartların hazırlanmasına hizmet etmek olabilirdi.

İç siyaset hakkındaki fikirlerim bu şekilde hulasa edilebilir. Dış siyaset hakkında neler düşünmüş olduğumu da kısaca arzedeyim:

Türkiye'nin emniyet ve selametini bütün dünya milletleri ile, bilhassa etrafını çeviren komşuları ile iyi dostluk münasebetleri kurmasında görüyordum. Dış siyasette gaye, bize karşı herhangi bir devletin girişebileceği herhangi bir tecavüzü, mütecaviz için büyük bir prestij kaybı ve haksız bir müdahale haline getirebilmek için, iç ve dış siyasette bize hücum vesilesi vermemek, içerde büyük halk kitlelerine dayanmak, dışarda her türlü yabancı tesir ve nüfuzundan kaçınmak, kısacası, coğrafi vaziyeti Türkiye'ye pek benzeyen İsveç'in yolunu tutmak olmalıydı. Buna rağmen haksız bir tecavüze uğrarsak, istiklalimizi kanımızın son damlasına kadar müdafaa etmeliydik. Böylece bir savaşta yenilsek bile, istiklalini gönül rızasiyle feda etmeyen bir milletin tekrar dirilmesi, kalkınması her zaman için mukadderdi.

Bu kanaatlerimi açıkca müdafaa için nasıl bir yol tutacağım hakkında sarih bir karar vermemiştim. Elimdeki bir miktar para ile bir kütüphane açarak kendi eserlerimi kendim neşretmeyi, böylece kitapçı istismarından kurtulmayı, kendimi tam manasıyla yazı hayatına vermeyi düşünüyordum. Bu sıralarda İstanbul'da Halide Edip Adıvar'ın evinde Cami Baykurt'la tanıştım. Siyasi fikirlerini kendiminkilere yakın buldum. O da her milletin kendi sosyalist nizamını kendi bünyesine göre kurması hususunda bana iştirak ediyordu. Bu tanışmadan bir kaç ay sonra tekrar Cami Baykurt'u gördüğüm zaman, oğlunun bir gündelik siyasi gazete çıkarmak istediğini, benim "fikri iştirakimi" rica ettiğini söyledi. Yukarıdaki siyasi kanaatlerimi açıkça ve bir daha izah ettim. "Her noktada mutabıkız." dedi. Bunun dışına asla çıkmayacağımızı taahhüt ettik. Ben de edebi yazılarla iştirake söz verdim. Gazetenin çıkması uzadıkça uzadı, sebebini sordum, mali zorluklar dediler. İşi büyük tuttukları için yüzde %24 faizle para almağa kalkmışlardı. Ben onları bundan vazgeçmeye ikna ettim. *La Turquie*'nin basılmakta olduğu matbaada, düz makinede, mütevazi bir fikir gazetesi çıkarmanın daha doğru olacağını, bu takdirde benim de bir miktar para

katabileceğimi söyledim. Razı oldular. Yirmi iki yıldan beri arkadaşım olan ve dürüstlüğü, vatanseverliği, ileri fikirleri, tok yazıları ile tanınan Esat Adil Müstecaplıoğlu da bu işe katıldı, ben memurluk sıfatını üzerimde taşıdığım müddetçe gazetenin fikri kontrolunu üzerine aldı.

Böyle bir harekete girişirken bize cesaret veren iki şey vardı: Türkiye'de demokrasi cereyanının gitgide ilerlemekte olması ve memleketin başında bulunanların, bilhassa büyük İnönü'nün böyle bir siyasi hareketi anlayış, hatta takdirle karşılayacağı kanaati. Çünkü onun büyük eseri olan Köy Enstitüleri, adeta bizim tasavvur (?), mesut, ileri, kuvvetli Türkiye'nin küçük birer örneği idi. Buna rağmen gazeteyi yayınlamaya kesin olarak ancak İnönü'nün 1 Kasım nutuklarını dinledikten ve orada açıklanan ileri hamlelere inandıktan sonra karar verdik.

Yayınlayabildiğimiz dört nüsha, nasıl hayırlı bir yolda her gün biraz daha gayretle, mutedil fakat azimli adımlarla yürümek istediğimizi göstermeye kafidir. Böyle bir işe ilk başlamanın ve en fakir, en acemi şartlarla başlamanın doğurduğu bazı talihsizlikler istisna edilirse, gazetede yüzümüzü kızartacak bir şey bulunmadığını açıkça söyleyebilirim. Afişi yapan ressam buna Sovyet bayrağını koymayı unutmuş, ilave etmesi istendiği zaman da, boş yer arayıp en başa koymuş ve telaş arasında bu gözden kaçmış, ama kem gözlerden kaçmadı. Gazetenin başlığı altındaki yıldızlar bile dedikodulara meydan verdi. Sovyet cumhuriyetleri sayısının 16 olduğunu bile bilmeyen kötü niyet sahipleri tarafından, Abdülhamit devrini hatırlatan bir zihnniyetle, bu yıldızlar 13 Sovyet cumhuriyetine alamettir denildi. Afiş meselesinin ressamdan ve afişi basan matbaadan tahkiki her an mümkündür.

Yurduma ve milletime karşı borcum olduğuna inanarak ve hizmetten kaçmamak kaygısıyla, kendimin ve ailemin refah ve huzurunu tehlikeye koydum. Hiç bir menfaat düşüncesinin ve şahsi ihtirasın hareketlerime müessir olmadığına, her biri başıma sadece bin bir dert ve huzursuzluk getirdiği halde bir türlü yazmaktan vazgeçemediğim kitaplarımla iki odalı bir evde bir hizmetçi bile tutmadan geçen şahsi hayatım en açık delildir.

Böylece on yılda dişimden tırnağımdan arttırdığım birkaç bin lira şimdi bir anda yok olduğu gibi, gazete yüzünden girdiğim bir hayli borç da üzerimde ağır bir yük olarak kaldı.

Gerçi ben siyasi hayata girmeye niyetlenmiştim, fakat bu niyetimi fiil haline getirmek için attığım ilk adımda öyle ağır bir darbe yedim, öyle ziyanlara girdim, öyle iğrenç bir tezvir ve iftira yağmuruna tutuldum ki, bu yolda devamıma şimdilik ne maddi ne de manevi bir imkan görüyorum. Ama buna karşılık, "siyasi hayata atıldı" diye, ortada bir tek satır siyasi yazım bile yokken, bütün niyetlerim henüz teşebbüs halindeyken, vazifemden uzaklaştırılıyorum.

Son günlerde kendi kendimle çok muhasebe ettim, acaba ben mi haksızım, acaba taraftarı olduğum fikirler mi yanlış? diye çok düşündüm, uykusuz geceler geçirdim. Fakat karşı tarafın mücadele metodlarına bir göz atınca, onların haklı olmasına imkan olmadığı neticesine vardım. Haklı olanlar bu yoldan yürüyemezlerdi, hayır, hak hiç bir zaman söz ve fikir tarafını bırakıp tekme ve balyoz tarafını tutmuş olamazdı.

Hiç ummadığım bu ağır darbe karşısında, bunun sebeplerini düşündüm ve araştırdım. O zaman gördüğüm manzara bana dehşet verdi. Turancılar davası sırasında arzetmiş olduğum gibi, bu sefer de tehlike yine benden ziyade memleketimi tehdit ediyordu:

İnönü, 1 Kasım nutuklarında Türkiye'nin bugünkü dünya içinde şerefli, itibarlı, refahlı bir mevkiye ulaşması için gereken değişiklikleri açıkça ortaya serince, uzun zamandan beri dünyanın ve Türkiye'nin gidişinden memnun olmayan bir takım geri görüşlü, menfaat düşkünü kimseler büyük bir telaşa kapılmışlardı. Bugün ellerinde tuttukları gelirli mevkileri, daha geniş bir halk kitlesine dayanan, daha hür ve daha adaletli bir Türkiye'de asla muhafaza edemeyeceklerinden korkan ve tek dereceli seçim, birden fazla parti, hür basın gibi sözlerin ağza alınmasından bile dehşete düşen bu karanlık ruhlu insanlar derhal harekete geçtiler. İlk olarak kendi aralarında guruplaşmaya, teşkilatlanmaya, kendilerine liderler seçmeye koyuldular. Bir taraftan da basın hürriyetine şiddetle hücum ediyorlar, her türlü tenkidi bir cinayet sayıyorlardı. Muhalif basın da buna vesile

vermekte kusur etmiyordu. Siyasi terbiye ve olgunluk noksanı, yurdun hususiyetlerini bilmeme, uzun yıllar susmanın doğurduğu acemilik ve realitelerden ziyade klişe fikirlere bağlılık onları çok kere yanlış, belki de zararlı yollara götürüyordu. Fakat açık ve hür bir fikir mücadelesi sonunda bu sancılı devir elbette geçecek, memlekete hayırlı bir sonuca varılacaktı. Millet, kültür seviyesi ve siyasi olgunluğu arttıkça, elbette iyiyi kötüden, hası kalptan ayıracak, bu yurda hizmet etmek isteyenlerle, başka emellere hizmet edenlerin arasındaki farkı görecekti.

Fakat karanlık ruhlu insanları en çok korkutan da işte halkın bu olgunluğa varması idi. Bu memlekette atılacak her ileri adımı kendi hak edilmemiş ekmeklerine bir tecavüz gibi nefretle karşılayan bu insanlar, hiç bir kötü vasıtayı ihmal etmeden açık ve kapalı tezvirlerine devam ediyorlardı. Ellerindeki en kuvvetli silah komünizmdi. Her ileri hamleyi, her ileri fikri bu damga ile gözden düşürmeye uğraşıyorlardı. Köy Enstitülerine komünist yuvası diyen onlardı; Hasan Ali Yücel'e komünistlerin koruyucusu diyen onlardı; Sabahattin Ali'nin, içlerinde bu memleket ve bu millet endişesinden başka bir tek heyecanın ifadesi bulunmayan eserlerine komünist damgasını vuran onlardı; Turancıları, ırkcılığı, geriliği himayelerine alan onlardı; ve bugün, İnönü'nün 1 Kasım nutkundan sonra, o büyük ve hakim insana bile dil uzatmaya cüret ederek: "İnönü müteredditt... Dış baskının tesiri altında yurdun disiplinini gevşetiyor, milli bünyemize ve seviyemize uymayan değişikliklere girişiyor; tek dereceli seçim memlekette anarşi doğurur, hür basın bizi bolşevik istilasına götürür." diyenler de onlardır.

Memleketimin ve milletimin ilerlemesini isteyen bir insan sıfatiyle İnönü'nün ve sizin eserlerinize karşı nasıl duygular beslediğimi yakından bilirsiniz. Bugün bu eserleri ve yurdu bir irtica hamlesinin tehdit etmekte olduğunu, fikir mücadelesini kanunsuzluk ve zorbalık yollarına dökmek isteyen sorumsuz kuvvetlerin harekete geçtiğini, bunun içerden ve dışardan rahatsızlıklara sebep olabileceğini görüyor ve bir buçuk sene önceki gibi yine size başvuruyorum. Kendim için hiç birşey istemiyorum. Bugün her sofraya oturuşumda karımla çocuğuma bakarak: "Bunlara bu yemeği daha kaç gün yedirebileceğim

acaba?" diye içim titrediği halde, şerefimle siyasi hayata atılabilmemin mümkün olabileceği günü bekleyeceğim ve bundan ümidimi kesersem, bütün siyasi emellerimden toptan vazgeçerek, tekrar devlet kapısına dönmek isteyeceğim. O zamana kadar da kalemimle geçinmeğe çalışacağım.

Derin saygılarımı sunar, bana karşı teveccühleri olduğuna ve teveccühe layık olmayacak hiç bir harekette bulunmadığıma emin olduğum büyük İnönü'ye bu hususların arzına delalet buyurmanızı istirham ederim.

Dixi et salvavi animam meam.*

Sabahattin Ali

* Konuştum ve ruhumu kurtardım.

İstanbul 1. No. lu Sıkı Yönetim Mahkemesi
Başkanlığına

Sayın Yargıçlar,

Bu dilekçemizi, adaletin gerçekleşmesinden mada hiç bir kaygısı olmadığını umduğumuz yüksek heyetinize ve hür, refahlı, halkçı bir Türkiyenin hakikat olmasını hedef tutan büyük Atatürkün başlattığı Türk inkılâbı tarihine sunuyoruz.

Huzurunuzda yargılanmakta olan bizler, bir çok defalar İstanbul emniyet müdürlüğünde maruz kaldığımız işkence ve hakaretlerden bahsettik. Orta çağ barbarlığına yaraşan bu nevi zulmü 18. asırda Bourbon'ların Fransasında istibdadın sembolü olan Bastille kalesi temsil ediyordu. Kendi yurdumuzda da geçen asrın sonlarında müstebit Abdülhamidin kanlı saltanatı zamanında hür, halkçı bir Türkiyeyi özleyen ileri fikirli münevverler ayni zihniyetle sürgün edildi, menfalarda öldürüldü; yetmiş mektebi tıbbiye talebesinin yurtseverliklerinden, halkçılıklarından ötürü Kızıl Sultanın tehsib ettiği en şiddetli cezalara çarptırıldıkları tarihi bir hakikattir.

O karanlık günler ile aramızda, hürriyet, istiklâl ve milletin hâkimiyeti uğrunda yapılmış çetin mücadeleler, ihtilâller, inkılâblar, kurtuluş savaşları ile geçmiş yarım asırlık fırtınalı bir devir bulunuyor. Sayısız Türk gencinin uğrunda hayatını feda ettiği ideal en temsili ifadesini kemalist anayasamızda bulduğunu sanıyoruz. İnsanlık haklarını bize tanıyan bu ileri halkçı mukaddes vesikaya, Atatürkün emanetine bütün varlığımız ile bağlıyız. Bu emanete sarsılmaz sadakatimizden ötürü ve vatanımızı herkesten fazla sevdiğimiz içindir ki bugün huzurunuzda sanık sandalyesinde oturuyoruz.

İçimiz burgulanarak söylemeğe mecburuz ki, demokrasinin dünya ölçüsünde zaferini müşahede ettiğimiz bugün, ileri Kemalist anayasamızı benimsemiş Türkiye Cümhuriyetinin İstanbul şehrinde Bastille'i ~~xx~~ ve o müessisenin temsil ettiği mezalimi bile gölgede bırakan bir Emniyet müdürlüğü vardır.

Biz, huzurunuzda yargılanan 50 Türk genci, Emniyet müdürlüğü binasında aylarca hapsedildik. İçimizde 9 ay bu müessisenin dar ve karanlık hücelerinde mevkuf tutulanlarımız var. Bunun için işkenceleri kendi etlerinde his etmiş ve bu menfur yerde işlerin iç yüzünü bilen kimseler olarak yüksek heyetinize baş vuruyoruz.

İstanbul Emniyet müdürlüğündeki bugünkü işkence tertibatının ve hücrelerin inşaat hazırlıklarına eski Emniyet müdürü Halûk Nihat Pepeyi'nin ikinci dünya harbinin başlarında Nazi Almanyasına ve Almanyanın peyki orta Avrupa memleketlerine yaptığı bir seyahatten edindiği ilhamlarla başlanmış ve Emniyet müdürü Ahmet Demir zamanında inşaat bitirilmiştir. Binaenaleyh insanlığın en büyük düşmanı Alman faşizminin metodları bugün Atatürk inkılâbı Türkiyesinde halkın gözünden gizli olarak tatbik sahası bulmaktadır.

Emniyet müdürlüğünde mevkufiyet ve istiovap şartlarını misaller ile kısaca ~~xxxx~~ tasvir edelim:

Belge 27[23]

İstanbul 1. no. lu Sıkı Yönetim Mahkemesi Başkanlığına
Sayın Yargıçlar,

Bu dilekçemizi, adaletin gerçekleşmesinden maada hiçbir kaygısı olmadığını umduğumuz yüksek heyetinize ve hür, refahlı, halkçı bir Türkiye'nin hakikat olmasını hedef tutan büyük Atatürk'ün başlattığı Türk inkılabı tarihine sunuyoruz.

Huzurunuzda yargılanmakta olan bizler, bir çok defalar İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde maruz kaldığımız işkence ve hakaretlerden bahsettik. Ortaçağ barbarlığına yaraşan bu nevi zulmü 18. asırda Bourbon'ların Fransa'sında istibdadın sembolü olan Bastille Kalesi temsil ediyordu. Kendi yurdumuzda da geçen asrın sonlarında müstebit Abdülhamit'in kanlı saltanatı zamanında hür, halkçı bir Türkiye'yi özleyen ileri fikirli münevverler aynı zihniyetle sürgün edildi, menfalarda öldürüldü; yetmiş mekteb-i tıbbiye talebesinin yurtseverliklerinden, halkçılıklarından ötürü Kızıl Sultanın tensip ettiği en şiddetli cezalara çarptırıldıkları tarihi bir hakikattir.

O karanlık günler ile aramızda, hürriyet, istiklâl ve milletin hakimiyeti uğrunda yapılmış çetin mücadeleler, ihtilâller, inkılaplar, kurtuluş savaşları ile geçmiş yarım asırlık fırtınalı bir devir bulunuyor. Sayısız Türk gencinin uğrunda hayatını feda ettiği ideal en temsili ifadesini Kemalist anayasamızda bulun-

23 Politik karışıklıkların toplumda patlak verdiği 1945 yılı tarihli, İstanbul Sıkı Yönetim Mahkemesi'ne yapılmış bir şikayet metni Sabahattin Ali'nin evrakı arasında daktilo edilmiş olarak bulunmuştur. Kendisi o sırada hapiste olmadığı halde adalet mekanizmasının işleyişiyle yakından ilgilenen Sabahattin Ali'nin ilgi alanında olduğu ve onun tarafından saklandığı, ayrıca tanınmış kişilerden söz ettiği ve bir döneme ait tarihi bir belge olduğu için önemlidir.

duğuna kaniiz. İnsanlık haklarını bize tanıyan bu ileri, halkçı, mukaddes vesikaya, Atatürk'ün emanetine bütün varlığımız ile bağlıyız. Bu emanete sarsılmaz sadakatimizden ötürü ve vatanımızı herkesten fazla sevdiğimiz içindir ki bugün huzurunuzda sanık sandalyesinde oturuyoruz.

İçimiz burgulanarak söylemeye mecburuz ki, demokrasinin dünya ölçüsünde zaferini müşahede ettiğimiz bugün, ileri Kemalist anayasamızı benimsemiş Türkiye Cumhuriyeti'nin İstanbul şehrinde Bastille'i ve o müessesenin temsil ettiği mezalimi bile gölgede bırakan bir Emniyet Müdürlüğü vardır.

Biz, huzurunuzda yargılanan 50 Türk genci, Emniyet Müdürlüğü binasında aylarca hapsedildik. İçimizde 9 ay bu müessesenin dar ve karanlık hücrelerinde mevkuf tutulanlarımız var. Bunun için işkenceleri kendi etlerinde hissetmiş ve bu menfur yerde işlerin iç yüzünü bilen kimseler olarak yüksek heyetinize başvuruyoruz.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ndeki bugünkü işkence tertibatının ve hücrelerin inşaat hazırlıklarına eski Emniyet Müdürü Halûk Nihat Pepeyi'nin İkinci Dünya Harbi'nin başlarında Nazi Almanya'sına ve Almanya'nın peyki orta Avrupa memleketlerine yaptığı bir seyahatten edindiği ilhamlarla başlanmış ve Emniyet Müdürü Ahmet Demir zamanında inşaat bitirilmiştir. Binaenaleyh insanlığın en büyük düşmanı Alman Faşizmi metodları bugün Atatürk İnkılabı Türkiye'sinde halkın gözünden gizli olarak tatbik sahası bulmaktadır.

Emniyet Müdürlüğünde mevkufiyet ve isticvap şartlarını misaller ile kısaca tasvir edelim:

Birinci şube emrinde mevkufların ihtilattan men edilerek içine kapatıldıkları 35 adet hücre bulunmaktadır. Bunlardan 6 tanesinin küçük pencereleri vardır ve biraz hava alır. Bunlar 2, 3, 4, 6, 12, 14 nolu hücrelerdir. Diğer hücrelerin, - ikisi müstesna - eni takriben 1.20 m., uzunluğu 1.90 m., yüksekliği de ortalama 2.10 m. dir. Bu hücrelerde pencere yoktur. Hatta bazılarının pis havalı bir koridora bakan birkaç santim enindeki hava delikleri de bulunmamaktadır. Binaenaleyh bu yerlerde teneffüs ve hayat imkanı yoktur demek mübalağa sayılmaz. 19 ve 20 nolu hücrelere "tabut" adı verilmektedir. Tabutların eni takriben

0.60 m. derinliği 0.40 m. yüksekliği de 1.80 m.dir. Tabutlarda işkence görenlere ekmek ve su verilmez. Burada yatanlar uykudan mahrum, aç ve susuzdurlar.

21'den 26'ya kadar nolu hücreler müdüriyet binasının zemin katında 29'dan 36'ya kadar nolu hücreler sokak seviyesinden 2.50 m. aşağıda, binanın bodrum katında, diğer hücreler ise Birinci Şube Müdürlüğü'nün bulunduğu en üst kattadır. Bodrumduki hücrelerde tahammül edilmez rutubet ve koku vardır. Teneffüs edilen hava ıslaktır. Rutubet o derecededir ki, bu hücrelerde kibritlerin başları ıslanıp yumuşadığından kibrit yakmak bile imkansızdır. Hücreler hamam ve kenef böceklerinin, akreplerin yuvasıdır. Bu kattaki 32 ve 33 nolu hücrelerin tavanında devamlı suretle sızan lağım künkleri vardır.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi asistanlarından Mihri Belli 33 noda tam 4,5 ay hapsedilmiştir. Verem olduğu ve ömrünün yarısını sanatoryumlarda geçirdiği sabit olan sanıklardan Ferit Teksoy 6 gün aç, susuz, uykusuz tabutta tutulduktan sonra havasız 18 nolu hücreye kapatılmış ve yaşamasını mümkün kılan tedavinin yapılmasına mani olunmuştur. Birçoğumuz tabuta kapatılmak işkencesine maruz kaldık. Tebdil-i havalı olduğu halde ameliyattan henüz kalkmış topçu asteğmeni Tayyar Uslu sırtında şerefli subay üniforması bulunmasına rağmen, iki Bulgar casusu ile aynı odaya kapatılmış, askerliğe bu hakaret yetmiyormuş gibi, hasta hali ile bodrum katında 36 nolu hücreye hapsedilmiştir.

İsticvap şartlarına gelince:

Polis, insan haklarını ve kanunu ayaklar altında çiğneyerek bizlere tahammül edilemeyecek hakaretlerde bulundu. Birçoklarımızı tokatladı, tekmeledi, falakaya yıktı, anamıza babamıza sövdü, yüzümüze tükürdü hatta içimizden birinin edep yerine el attı.

İşkence ekseriyetle geceleri yapılmakta, bu maksatla polis memurlarından "komisyon" adı verilen 4-5 kişilik gruplar teşkil edilmektedir. Bu gruplarda bilhassa temayüz eden emniyet müdürlüğü mensupları şunlardır:

Emniyet müdürü Ahmet Demir, birinci şube üçüncü kısım emniyet amiri Hamdi Özdemir, aynı kısımdan komiser Rüştü, Emrullah, Bulgar Ahmet ve muavin Hüseyin Pravuştalı.

Tahammülü imkansız işkenceler altında ilkokul öğretmeni Hasan Basri Alp öldürülmüş, şimdi Bakırköy tımarhanesinde yatan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe şubesinin son sınıfının en güzide talebelerinden Kemalettin Özerdem cinnete sevk edilmiş, aynı fakülteden Safa Yurdanur tazyike dayanamayarak iki defa intihar teşebbüsünde bulunmuş, Türkiye'nin en güzide ressamlarından Nuri İyem ciddi sinir buhranları geçirmiştir. Bu felaketten kurtulup da asabı ve sıhhati bozulmayanlarımız sayılıdır.

Sayın Yargıçlar, maruz kaldığımız muamele mübağalasız olarak budur. Polis Müdürlüğü'ndeki mevcut şartların faşist bir memlekette bulunmasını akıl alabilir. Fakat halkçı Türkiye Cumhuriyeti'nde insan haklarını, kanunu hiçe sayan bir polis terörünün hüküm sürmesini bizim gibi, yüksek heyetinizin de hazmetmemesi, müsamaha ile karşılamaması gerekir. Sevgili milletimizin şeref ile hür ve müstakil olarak yaşayabilmesi için kanlarını döken İstiklal Savaşı kahramanları, Türk üniversitelileri, polis işkencesi altında inlesinler, çıldırsınlar, ölsünler diye, değersiz müstereddiler tarafından tasavvur edilmez hakaretlere maruz kalsınlar diye hayatlarını feda etmediler. Emniyet Müdürlüğü adıyla anılan müessese bu memlekette bugünkü şekli ile ayakta durdukça yurdumuzda demokrasinin katresinin bulunduğunu iddia etmek gülünç olur. Büyük Atatürk inkılabı ve cumhuriyeti bütün Türk milletine ve bilhassa gençliğe emanet etti, binaenaleyh bu mukaddes emanet ile, halkçılıkla, anayasamızla hiçbir suretle telifi kabil olmayan bu menfur müessesenin bu hali ile mevcudiyetini devam ettirmesinin mesuliyeti bütün vatansever Türklere ait olduğu kadar yüksek heyetinize de aittir.

Tevsi-i tahkikat zımnında, yüksek heyetinizin polis müdürlüğünde mevkufiyet ve isticvap şartlarını tesbit için bilhassa 19, 20, 32 ve 33 nolu hücrelerde bir keşif yaptırmasını, Kemalettin Özerdem'in ne gibi şartlar altında çıldırdığını ve Hasan Basri Alp'in ne suretle ölüme sevk edildiğini tahkik ettirmesini Anayasamızın 82nci maddesi gereğince birlikte talep eder, saygılarımızla arz edereriz.

26.11.1945

Belge 28[24]

Yargıtay Üçüncü Ceza Dairesi Yüksek Reisliğine
takdim olunmak üzere
İstanbul Asliye İkinci Ceza Mahkemesi Yargıçlığına

Temyiz eden - Sabahattin Ali. Muharrir ve *Marko Paşa* gazetesi sahibi

Vekili - Avukat Mehmet Ali Cimcoz.

T. Mevzuu - İstanbul Asliye Mahkemesi İkinci Ceza Dairesinin, müvekkilim hakkında Matbuat Kanunu'nun 30uncu maddesi hükmüne muhalif hareketinden dolayı 10.3.947 tarihinde ittihaz ettiği mahkumiyet kararını, adem-i kanaatle kanuni müddeti içinde ve aşağıda maruz sebeplere binaen bilvekale temyiz eylerim.

Şöyle ki:

Temyiz olunan kararın hülasası - Sanığın sahibi bulunduğu *Marko Paşa* gazetesinin 16.12.46 tarih ve 4 sayılı nüshasında yazıp neşrettiği "Topunuzun Köküne Kibrit Suyu" başlıklı

24 25 Kasım 1946'da Sabahattin Ali ve Aziz Nesin birlikte *Marko Paşa* adlı bir mizah gazetesi çıkarmaya başlarlar. 16 Aralık 1946 tarihinde bu gazetede "Topunuzun Köküne Kibrit Suyu" başlıklı bir makale yayınlanır. Bu makalede milletvekili Cemil Barlas'a ve tüm milletvekillerine hakaret edildiği gerekçesiyle 1947 yılının başında dava açılır. Söz konusu yazı imzasız olduğu halde gazetenin yazı işleri sorumlusu Sabahattin Ali olduğu için suçlu konumunda olan odur. Yazı, Cemil Barlas'ın Millet Meclisi'nde yaptığı bir konuşmada *Marko Paşa* gazetesi için "kökü dışarda" demesi üzerine yazılmıştır. Mahkemenin kararı 10 Mart 1947'de açıklanır ve Sabahattin Ali dört ay hapis cezası alır. Bunun üzerine temyize gidilir. Temyize yapılan başvurunun metni daktilo edilmiştir.

(6)

Yargıtay Üçüncü Ceza Dairesi Yüksek Reisliğine

takdim olunmak üzere

İstanbul Asliye İkinci Ceza Mahkemesi Yargıçlığına

Temyiz eden:- Sabahattin Ali. Muharrir ve Markopaşa gazetesi sahibi.

Vekili:- Avukat Mehmet Ali Cimcoz.

T.Mevzuu:- İstanbul Asliye Mahkemesi İkinci Ceza Dairesinin, müekkilim hakkında Matbuat Kanununun 30 cu maddesi hükmüne muhalif hareketinden dolayı 10.3.947 tarihinde ittihaz ettiği mahkûmiyet kararını, ademi kanaatle kanunî müddeti içinde ve aşağıda mardûz sebeblere binaen bilvekâle temyiz eylerim. Şöyleki;

Temyiz olunan kararın hülasası:- Sanığın sahibi bulunduğu Markopaşa gazetesinin 16.12.46 tarih ve 4 sayılı nüshasında yazıp neşrettiği (Topunusun köküne kibrit suyu) başlıklı yazıdan, Cemil Barlasın Millet meclisinde Markopaşa gazetesi ve dolayısile sanık hakkında ittihamkâr sözler sarfeylemesi ve bir kısım Millet Vekillerinin de bu mütalaayı tasvip ve tervic eylemeleri üzerine yazılmış olduğu ve Cemil Barlasın beyanının Meclisde vuku bulması ve Meclisdeki Millet Vekillerinden bir kısmının da bu beyanı tasvip ve buna fikren iştirâk eylemiş olmalara sebebile, yazıda ad zikredilmemesine rağmen Cemil Barlasın vâki beyanını tasvip eyleyen Millet Vekillerinin kasdedilmiş bulunduğu kanaatine varılmıştır. Bu sebeble suç konusu olan yazı, bir kısım Millet Vekillerinin vazifelerinden dolayı müphem ve sui zannı davet edici mütecaviz âşine, haysiyet ve şerefi muhil mahiyette görüldüğünden, sanığın, Matbuat Kanununun 30 cu maddesi hükmüne tevfikan altı ay müddetle hapsine ve yüz lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına ancak, Cemil Barlasın suçlu hakkında açıkca ağır isnatlarda bulunması suçlu lehine takdirî hafifletici sebeb sayılarak, cezanın, T.Ceza kanununun 59 cu maddesi hükmüne tevfiken üçde birinin indirilmesi suretile dört ay müddetle hapsine ve altıbin altıyüz altmış kuruş ağır para cezası ile mahkûmiyetine ve tecil talebinin reddine karar verilmiştir.

Temyiz olunan kararın tarihi:- 10.3.1947.

Temyiz olunan kararın sayısı:- (esas 47/66- karar 47/130)

yazının, Cemil Barlas'ın Millet Meclisi'nde *Marko Paşa* gazetesi ve dolayısile sanık hakkında ithamkar sözler sarfeylemesi ve bir kısım milletvekillerinin de bu mütaaalayı tasvip ve terviç eylemeleri üzerine yazılmış olduğu ve Cemil Barlas'ın beyanının Meclis'te vuku bulması ve Meclis'teki milletvekillerinden bir kısmının da bu beyanı tasvip ve buna fikren iştirak eylemiş olmaları sebebiyle, yazıda ad zikredilmemesine rağmen Cemil Barlas'ın vaki beyanını tasvip eyleyen milletvekillerinin kastedilmiş bulunduğu kanaatine varılmıştır. Bu sebeple suç konusu olan yazı, bir kısım milletvekillerinin vazifelerinden dolayı, müphem ve su-i zannı davet edici mütecavizane, haysiyet ve şerefi muhil mahiyette görüldüğünden, sanığın, Matbuat Kanunu'nun 30uncu maddesi hükmüne tevfikan altı ay müddetle hapsine ve yüz lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına, ancak Cemil Barlas'ın suçlu hakkında açıkça ağır isnatlarda bulunması suçlu lehine takdiri hafifletici sebep sayılarak, cezanın, T. Ceza Kanunu'nun 59uncu maddesi hükmüne tevfiken üçte birinin indirilmesi suretiyle dört ay müddetle hapsine ve altıbin altıyüz altmış kuruş ağır para cezası ile mahkumiyetine ve tecil talebinin reddine karar verilmiştir.

Temyiz olunan kararın tarihi - 10.3.1947.
Temyiz olunan kararın sayısı - esas 47/66- karar 47/130

Bozma sebebleri - Mahkeme, hadisenin takdirinde maddi hatalara düşmüştür:

1- 4.12.946 tarihinde Büyük Millet Meclisi'nde memleketin muhtelif bölgelerinde mevcut Sıkı Yönetimin temdit veya ilgası hakkında vukubulan tartışmalar sırasında, milletvekillerinden Cemil Barlas, müvekkilimi kastederek "İstanbul'da değil şu parti bu parti münakaşası, hattâ kökü dışarda olan *Marko Paşa* bile çıkar" diye ağır bir isnatta bulunmuştur. Müvekkilim, keyfiyete ertesi günü İstanbul'da münteşir 5.12.946 tarihli *Vatan* ve *Tasvir* gazetelerinden muttali olmuştur. Bir gün evvelki Meclis müzakerelerini nisbeten daha mufassal bir şekilde sütunlarına geçiren bu iki gazetede müvekkilim, Cemil Barlas

tarafından bütün millet müvacehesinde kendisine karşı yapılan haksız ve ağır hakareti görünce pek tabii ve muhik bir tepki ile amme efkârı karşısında kendisini müdafaa zaruretinde kalmış ve "Topunuzun Köküne Kibrit Suyu" başlıklı yazıyı yazmıştır.

Bu yazıda yalnız Cemil Barlas değil, müvekkilime o güne kadar sinsi bir şekilde "kökü dışarda" diyenler de kastedilmiştir. Yazılı olarak takdim kılınan müdafaamızda da belirtildiği gibi, Cemil Barlas'ın bu beyanı, maalesef memleketimizde mevcut ve sadece gerilik ve şuursuzlukla tavsif edilebilecek bir azınlığın, müvekkilim hakkında beslediği yanlış ve mesnetsiz kanaatlerinin bir ifadesidir. Cemil Barlas'ın mümessilliğini yaptığı bu kanaat sahibi şahısların kimler olduklarını esna-yı müdafaada uzun uzadıya anlatmaya çalıştık. Bunların hiçbir zaman milletvekilleri olamayacağını açıkça ve etraflıca izaha uğraştık. Mahkeme ise, hadiseyi gayet dar bir çerçeve içinde mütalaa etti: Müvekkilime bu nevi isnatların ilk defa Cemil Barlas tarafından 4.12.946 tarihinde Meclis huzurunda vuku bulunduğunu kabul ederek, yazıda, Cemil Barlas'ın ve Meclis'te onun bu yoldaki isnatlarını güya tasvip eden diğer milletvekillerinin kastedilmiş olduğu kanaat ve neticesine vardı.

Halbuki, öteden beri iddia ettiğimiz gibi müvekkilime ve onun çıkarmakta olduğu *Marko Paşa* gazetesine ilk defa bu yolda isnatta bulunan Cemil Barlas değildir. Bu şahıslar her vesile ile ve her fırsatta gizli ve sinsi bir şekilde müvekkilimi lekelemeye çalışmışlardır. Memleketimizde matbuatı takip edenler, bilhassa diğer haftalık siyasi mizah gazetelerinde müvekkilim hakkında vâki bu nevi ima ve telmihlere daima tesadüf etmiştirler. Bu yoldaki vesaik ve delaili iddiamızın subutu bakımından mahkemeye takdime amade bulunduğumuzu müdafaamızda arzetmiş olmamıza rağmen, nedense mahkeme bu cihetti tetkike lüzum görmemiş ve hadiseyi dar bir çerçeve içinde mütalaa ederek kararını vermiştir. Cemil Barlas'ın müvekkilim ve *Marko Paşa* hakkındaki yersiz ve haksız isnadı, yukarıda da arzolunduğu gibi, ötedenberi sinsi bir şekilde devam eden yanlış bir kanaatin ifadesidir. Bu sinsi kanaat resmen bir milletvekili ağzından "kökü dışarda" tabiri ile vasıflandırılarak millet müvacehesinde açıklanınca, müvekkilim kendisini müdafaa

zaruretinde kalmış ve bu maksatla Cemil Barlas'a hitaben yazdığı yazıda ayrıca onun mümessilliğini yaptığı kanaat sahiplerini de kasdetmiştir.

Binaenaleyh, mahkemenin müvekkilime ilk defa Cemil Barlas'ın "kökü dışarda" demiş olmasını kabul etmesi ve bu beyanı da diğer milletvekillerinin tasvip etmiş olmaları ihtimalini düşünerek, yazıda, diğer milletvekillerinin kastedilmiş olduğu yolunda bir kanaate varması hadisenin dar bir şekilde mütalaa olunduğunu ve bu sebeple de takdir hakkının maddi hata ile muallel bulunduğunu gösterir.

2- Kararda aynen: "Sahife 4 - yukarıda da işaret olunduğu üzere Cemil Barlas'ın Millet Meclisi'nde *Marko Paşa* gazetesi - onun sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Sabahattin - hakkında ithamkar sözler sarfeylemesi ve bir kısım milletvekillerinin bu mütalaayı tasvip ve terviç eylemeleri üzerine sanığın suç mevzuu olduğu iddia edilen yazıyı yazdığı ve bu yazı, ad zikredilmeksizin milletvekillerinden bir kısmının vazifelerinden dolayı müphem ve su-i zannı davet edici mütecavizane haysiyet ve şerefi muhil mahiyette görülmüştür" denmektedir.

Biz müdafaamızda, mahkemenin kabul eylediği şekilde, Meclis'teki müzakereleri sadece 5.12.946 tarihli *Vatan* ve *Tasvir* gazetelerinde görmüş olduğumuzu ve bunun üzerine suç konusu olan yazıyı yazmış bulunduğumuzu iddia ettik. Bu gazeteler amme delili olarak mahkemeye de ibraz olundu. Bunları badettetkik edindiği kanaatiyle ittihazı hükmeden mahkeme, esna-i tetkikte kanaatine ve dolayısiyle zat-ı hükme müessir maddi bir hataya düşmüştür. Şöyle ki:

Mezkur gazetelerin aynı olan muhabiri, Meclis müzakerelerini her iki gazeteye de iki kısım halinde vermiştir. Bunun baş tarafında bizzat muhabir, müzakerelerin kendi görüşü ile bir hülasasını yapmış ve bilahere "Celsenin tafsilatını aynen veriyorum" diye müzakerelerin tafsilatını vermiştir. Umumi mahiyette müzakereleri hülasa eden muhabir bu hülasanın en sonunda "Meclis'te zaman zaman kökü dışarda olan ideolojiler hakkında çok sözler söylendi. Bu hususta iki partinin de aynı fikirde olduğu müşahede ediliyordu. Fakat alınacak tedbirler hakkında C. H. P. ve D. P. arasında düşüncelerin tamamen ayrı

olduğu kuvvetle seziliyordu." diyor ve bunu takiben de celsenin tafsilatını aynen veriyor.

Havadisin muhabir tarafından yapılan hülasası müvekkilimden ve onun çıkarttığı *Marko Paşa* gazetesinden bir guna bahsetmediği ve bu kısım sadece maddi bir vakıanın sübjektif tarzdaki bir ifadesi olduğu cihetle, bizi alakadar ve tahrik etmemiştir. Ancak, celsenin tafsilatı ile bildirilen kısmı maddi bir vakıanın tamamen objektif bir şekilde ifadesi olduğundan bu kısım üzerinde durulmuş ve burada mevcut Cemil Barlas'ın "…İstanbul'da değil şu parti bu parti münakaşası hattâ kökü dışarda olan *Marko Paşa* bile çıkar" şeklindeki açık ithamı müvekkilimi tahrik etmiştir.

İşte mahkeme müvekkilimin hadisedeki kastini tayin için tahrik sebeplerini ararken bu gazetelerin tetkikinde maddi bir hataya düşmüş ve havadisin sübjektif olan kısmı ile objektif olan kısmını birbirine karıştırmıştır. Muhabirin hülasaten bildirdiği ve yukarıda aynen yazdığımız şahsi kanaatlarını mahkeme, kararının baş tarafında Demokrat Parti'li diğer bir milletvekilinin Cemil Barlas'ın bu sözlerine cevaben söylediği sözler olarak kabul etmiş ve bu suretle Cemil Barlas'ın sözlerine her iki partili milletvekillerinin de iştirak edip bu beyanı tasvip eyledikleri neticesine varmıştır.

Halbuki, celsenin tafsilatı ile bildirilen kısmı dikkatle okunacak olursa görülür ki, Meclis'te milletvekilleri zararlı bir takım ideolojilerden ve bunlarla mücadele şekillerinden bahsetmişlerdir. Ancak, hiçbir milletvekili bu meyanda ne müvekkilimi ve ne de *Marko Paşa*'yı kastetmiştir. Bunun en bariz delili, bu celseyi takip eden hafta içinde İstanbul'da, Meclis'te kastedilen muzır ideolojileri neşir ve memlekette tamim eden gazete ve mecmualar kapatıldığı halde *Marko Paşa* gazetesinin intişarına müsaade edilmiş olması ve yine bugüne kadar bu gazetenin bu hususta en basit bir şekilde mucib-i takip bir hali görülmemiş olmasıdır.

Binaenaleyh, müvekkilim gazetesinde hiçbir zaman zararlı bir ideolojinin naşiri efkârlılığını etmediği cihetle bu nevi sözleri benimsemiş olmasına ve bundan muğber olarak bu yazıyı yazmış bulunmasına ihtimal verilemez. Ancak ve sadece Cemil

Barlas'ın İstanbul'da hatta zararlı ideolojilerin bile münakaşasını mübah görerek bütün bunlardan daha ağır olarak açıkça "kökü dışarda" tâbiri ile müvekkilimi ve gazetesini vasıflandırması, müvekkilimi tahrik etmiştir. Müdafaamızda da işaret olunduğu gibi, celsenin tafsilatı ile bildirilen kısmında, Cemil Barlas'ın bu ağır ve haksız ithamına bir tek milletvekilinin dahi iştirak etmemiş olduğu görülür. Hiçbir milletvekili "*Marko Paşa*'nın kökü dışardadır" denildiği zaman bunu ne tasvip ve ne de bu fikre iştirak etmiştir. Adı geçen gazete sütunlarında bunun aksini müsbit ve hattâ bunun aksi kanaatini tevlit edebilecek en ufak bir kelime veya bir karine dahi mevcut değildir.

Hal böyle iken, mahkemenin gazete sütunlarındaki yazıları yanlış anlayarak ve bunları gelişigüzel birbirlerine ekleyerek bu yolda bir mana çıkarmaya çalışması ve bu suretle de müvekkilimin yazısında, Cemil Barlas'ın fikirlerini tasvip eyleyen diğer milletvekillerinin bulunduğuna ve bunların kastedilmiş oldukları kanaatine varması yine hakk-ı takdirin maddi hata ile muallel olduğunu gösterir.

3- Müvekkilime "kökü dışarda" denmiştir. O da, "Topunuzun Köküne Kibrit Suyu" yazısı ile kökünün dışarda olmadığını, bu vatana kökü ile, ruhu ile, kafası ile bağlı bulunduğunu, bu milletin öz, riyasız ve samimi bir ferdi olduğunu söylemiştir. Müvekkilim umumi olarak "kökü dışarda" olan bir kimsede kanaatince bulunması lazım gelen vasıfları sayarak bunlardan kendisinin tamamen münezzeh olduğunu yazısında iddia ediyor. Yine bu meyanda müvekkilimce, servetlerini memleket dışına kaçıranlar, milletin hayatı bahasına kasalarını dolduranlar ve milleti kendi menfaatları için köle yapanlar yani bir kelime ile muhtekir ve karaborsacılar da bu zümreye dahildir. Müvekkilim bunları da lânet ile yadediyor.

Suç konusu olan yazının müdafaamızda da belirtildiği şekilde taşıdığı bu umumi açık ve geniş karakteri her nedense mahkeme kabul etmeyerek hadiseyi gayet dar bir zaviyeden görmüştür. Bu hususta kararda "Muhtekir ve karaborsacıların Meclis'teki müzakere mevzuu ve *Marko Paşa* gazetesinin neşriyatı ile alaka ve münasebetleri dahi uydurma bir müdafaadan başka bir şey değildir" denmiştir.

Burada bilhassa şu cihete işaret etmek isterim ki, Hakka inanmış ve huzur-ı adalette sırf hakikatın tecellisi için her türlü maddi endişelerden azade ve en samimi bir şekilde çırpınan bir avukatın kanaat ve müdafaası mahkemece kanaatbahş ve tatminkâr görülmeyebilir fakat uydurma olamaz. Biz, müdafamızda hadisenin geniş ve umumi manada anlaşılması lüzumuna işaret etmek istedik. Müdafaamızda yazının mahiyeti itibariyle dar bir çerçeve içinde mütalaasının doğru olamayacağını, meselenin çok daha şumullu olduğunu göstermeye çalıştık. Nitekim, bize "kökü dışarda" diyenlerin ve bizi tehdit edenlerin kimler olduğu son günlerde Ankara sokaklarında bile görüldü. Biz mahkemeye bunu anlatmaya uğraştık.

Halbuki, mahkeme vâki müdafaamızı hiç bir mucip sebep göstermeksizin "uydurma" tabiri ile vasıflandırıp müdafaamızı reddederek bizi dar bir görüşle Meclis'le karşı karşıya koymakta ısrar etti. Bu da, hadisenin hakiki mahiyetinin ve müvekkilimin yazısındaki hakiki maksadın mahkemece anlaşılmamış olduğunu gösteren açık bir vakıadır.

4- Kaldı ki, Matbuat Kanunu'nun 30uncu maddesi, milletvekillerini vazifelerinin ifasından dolayı müphem ve su-i zan altında bırakacak neşriyattan masun bulundurmaktadır. Milletvekilliği vazifesinin meşru ve mukaddes olduğunda ve bunun her türlü himayeye mazhar bulunması icabettiğinde bir an bile tereddüt edilemez. Ancak bu mukaddes ödevin de hudutlarını tayin etmek lazımdır. Hiçbir milletvekili veya vekilleri mukaddes olan bu vazifelerinin himayesine sığınıp, masum bir vatandaşı çirkin iftiralarla milletin müvacehesinde teşhir etmeye hak ve selahiyetleri yoktur. Bu yolda bir teşhir milletvekillerinin himayeye mazhar vazifeleri cümlesinden değildir.

Binaenaleyh, milletvekillerinin Meclis'te oturup gelişigüzel ele alacakları bir vatandaşı en çirkin bir tarzda ve elde en ufak bir delil ve hatta bir karine dahi mevcut olmadan kasd-ı mahsus ile ve millet huzurunda en ağır bir şekilde hakarete maruz bırakmaları, milletvekilliği vazifelerinin ifası cümlesinden telakki edilemez.

Bu hususu da ayrıca müdafaamızda arzeylemiş olmamıza rağmen, mahkeme bu ciheti tamamen meskut geçerek, mücer-

ret hakaretin Büyük Millet Meclisi'nde vukuunu, milletvekilliği cümle-i vezaifinden addetmiş ve kanuni suç unsurlarının bu suretle mevcudiyetine kanaat getirerek mahkumiyetimize karar vermiştir.

Netice:

Yukarıda maruz ve esna-i tetkikte görülecek diğer sebeplere binaen hükm-i muttehazın bozularak dosyanın ait olduğu mahkemeye iadesine karar verilmesini yüksek ve adil heyetinizden bilvekâle saygı ile dilerim.

(7)

Yargıtay Üçüncü Ceza Dairesi Yüksek
Başkanlığına

Ek lâyihadır.

Matbuat kanununun 30 uncu maddesi hükmüne aykırı hareket ettiğimden dolayı hakkımda İstanbul ikinci asliye ceza mahkemesince 4 ay hapis ve 66 lira 66 kuruş ağır para cezasiyle mahkûmiyetime dair verilen 10.III.47 tarih ve 47/66 esas, 47/130 karar nümerolu karar, vekilim tarafından müddetinde temyiz edilmiş ve bir lâyiha sunulmuştu.

Temyiz olunan hükmün başka noktalardan da kanuna aykırı olduğu kanaatinde bulunduğumdan, bu ek dilekçemde ~~mm~~ arz olunan sebeplerin de tetkik buyurularak mahkûmiyet hükmünün bozulmasını arzederim:

1- "Topunuzun köküne kibrit suyu!" adlı yazı hiç bir hakaret kastını ihtiva etmediği ve hedefi, gayesi, muhatabı sarih bulunduğu halde, bu yazının millet vekillerinden bir kısmını istihdaf ettiği, mübhem ve sui zannı davet edici, mitecavizane, haysiyet ve şeref kırıcı olduğu kabul edilmiştir. Halbuki: Mezkûr yazı mahiyeti itibariyle iki kısma ayrılabilir:

a- Baştan itibaren, kararda suç mevzuu olarak gösterilen kısımlar da dahil olmak üzere, sonunda "Bütün gayretinize rağmen millet, kökü kurtlu olanları da, çürük olanları da, köksüz olanları da biliyor." diyen kısma kadar, yazı sadece, bize kökü dışarda diyenlere karşı, köklümüzün dışarda olmadığını isbat için bir müdafaadan ibarettir. Bu kısımda "Neden bizim köklümüz dışarda?" diye müteaddit defalar sorularak, kökü dışarda olmanın evsafı sayılmakta, "Bizde bu evsaf var mı ki, bu ağır isnada hedef olduk?" yolunda, ve tecavüz değil, ancak uğradığımız tecavüz karşısında <u>teessür</u> ifade eden bir dille, hakkımızdaki isnad reddedilmektedir. Bu kısımda tecavüze delâlet edebilecek bir tek cümle bile yoktur.

b- "Bir şeycikler demem..." diye başlayan son ibare ise, baştaki bu tabirin de açıkca gösterdiği gibi, bir ilemmeden başka bir şey değildir. "Bize kökü dışarda diyenlerin kökleri kurusun, topunuzun köküne kibrit suyu." beddüasiyle de, muhatabımızın yalnız bize kökü dışarda diyenler olduğu açıkca ifade edilmiştir. Diğer bir tek millet vekili dahi, hakkımızdaki isnada iştirâk veya onu tasvib etmiş olsaydı, pulsuz mektup Cemil Barlas'la beraber, isim zikrederek ona da hitab ederdi.

Mezkûr yazının maksadı ve muhatabı bu kadar sarih, ve tasrih mukabelesinde delâlete itibar olunamıyacağı da âşikâr iken, sırf halk

Belge 29[25]

Yargıtay Üçüncü Ceza Dairesi Yüksek
Başkanlığına

Ek lâyihadır.

Matbuat Kanunu'nun 30uncu maddesi hükmüne aykırı hareket ettiğimden dolayı hakkımda İstanbul İkinci Asliye Ceza Mahkemesi'nce 4 ay hapis ve 66 lira 66 kuruş ağır para cezasiyle mahkumiyetime dair verilen 10.III.47 tarih ve 47/66 esas, 47/130 karar numerolu karar, vekilim tarafından müddetinde temyiz edilmiş ve bir lâyiha sunulmuştu.

Temyiz olunan hükmün başka noktalardan da kanuna aykırı olduğu kanaatinde bulunduğumdan, bu ek dilekçemde arz olunan sebeplerin de tetkik buyurularak mahkumiyet hükmünün bozulmasını arzederim:

1- "Topunuzun Köküne Kibrit Suyu" adlı yazı hiçbir hakaret kastını ihtiva etmediği ve hedefi, gayesi, muhatabı sarih bulunduğu halde, bu yazının milletvekillerinden bir kısmını istihdaf ettiği, müphem ve su-i zannı davet edici, mütecavizane, haysiyet ve şeref kırıcı olduğu kabul edilmiştir. Halbuki mezkur yazı mahiyeti itirabiyle iki kısma ayrılabilir:

25 "Topunuzun Köküne Kibrit Suyu" başlıklı makale ile ilgili mahkeme kararını temyiz için yapılan başvurudan başka bir de Sabahattin Ali'nin avukatının sözlerine eklemek istedikleri daktilo edilmiştir. Bu mahkemenin sonunda cezası Yargıtay'da kesinleşince Sabahattin Ali önce İstanbul Cezaevi, Haziran'dan sonra ise, Üsküdar'da olmak üzere, 16 Mayıs 1947 ile 10 Eylül 1947 arasında dört ay hapis yatar.

a - Baştan itibaren, kararda suç mevzuu olarak gösterilen kısımlar da dahil olmak üzere, sonunda "Bütün gayretinize rağmen millet, kökü kurtlu olanları da, çürük olanları da, köksüz olanları da biliyor." diyen kısma kadar, yazı sadece, bize kökü dışarda diyenlere karşı, kökümüzün dışarda olmadığını ispat için bir müdafaadan ibarettir. Bu kısımda "Neden bizim kökümüz dışarda?" diye müteaddit defalar sorularak, kökü dışarda olmanın evsafı sayılmakta, "Bizde bu evsaf var mı ki, bu ağır isnada hedef olduk?" yolunda, ve tecavüz değil, ancak uğradığımız tecavüz karşısında teessür ifade eden bir dille, hakkımızdaki isnat reddedilmektedir. Bu kısımda tecavüze delalet edebilecek bir tek cümle bile yoktur.

b - "Bir şeycikler demem..." diye başlayan son ibare ise, baştaki bu tabirin de açıkça gösterdiği gibi, bir ilenmeden başka bir şey değildir. "Bize kökü dışarda diyenlerin kökleri kurusun, topunuzun köküne kibrit suyu" bedduasıyla da, muhatabımızın yalnız bize kökü dışarda diyenler olduğu açıkca ifade edilmiştir. Diğer bir tek milletvekili dahi, hakkımızdaki isnada iştirak veya onu tasvip etmiş olsaydı, pulsuz mektup Cemil Barlas'la beraber isim zikrederek ona da hitap ederdi.

Mezkur yazının maksadı ve muhatabı bu kadar sarih ve tasrih mukabelesinde delalete itibar olunamayacağı da aşikar iken, sırf halk efkârı önünde kendimizi müdafaa ve bizi halkın husumetine maruz bırakanlara beddua mahiyetinde olan bu yazının, dolambaçlı teviller ve delaletlerle, bazı milletvekillerini isim zikretmeden kasteder mahiyette kabul edilmesi yolsuzdur.

2- Nitekim mahkeme dahi kararında takdiri hafifletici sebeple cezayı dört aya indirirken, Cemil Barlas'ın *Marko Paşa* hakkındaki sözlerini "açıkca ağır isnat" olarak vasıflandırmıştır. Şu halde, sayın mahkeme, Cemil Barlas tarafından sarfedilen: "Kökü dışarda *Marko Paşa*" sözlerinin hakikate uymadığını, mesnetsiz bir iddia ve sebepsiz bir itham olduğunu, *Marko Paşa* gazetesinin, Meclis'te bahsi geçen "muzır neşriyat" meyanında bulunmadığını kabul etmiştir. Bu böyle olduğu halde, bazı milletvekillerinin "İstanbul'daki muzır neşriyat" hakkındaki sözlerini kendi üstümüze alınıp yazımızda bu milletvekillerini kas-

tettiğimizin farz ve kabul edilmesi tezatlı ve yanlıştır. Kaldı ki, "ağır isnat" olduğu, yani hakikate uymadığı kararda ifade olunan "kökü dışarda *Marko Paşa*" sözlerinin, sayın milletvekillerinden bir kısmı tarafından güya tasvip edildiğini iddia etmek, Meclis üyelerine karşı ayrı bir isnattır ve yanlıştır.

Yüksek Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 2624 sayılı ilamına göre: "Matbuat Kanunu'nun 30uncu maddesindeki suçun tekevvünü için, yazının, kendilerine verilen vazifenin ifasından dolayı resmi sıfatı haiz olanlardan biri veya birkaçı hakkında, isim ve madde gösterilmeksizin müphem ve su-i zannı davet edecek mahiyette mütecavizane olması ve tecavüz kastinin mevcudiyeti" icabetmektedir. "Topunuzun Köküne Kibrit Suyu" yazısında ise hiçbir mütecavizane mahiyet ve hele asla tecavüz kastı yoktur. Bilakis ağır bir tecavüze uğrayan ve mütecaviz teşri-i masuniyetine sığındığı için hakkını adalet huzurunda aramak imkanlarından mahrum olan benim. Suçsuz vatandaşları halkın nefret ve husumetine maruz bırakacak şekilde "ağır isnatlarda" bulunmak ise, ne mevkide olursa olsun, hiçbir resmi sıfat sahibinin kendisine verilen vazifenin ifası meyanında sayılamaz. Yazımızın müphem ve su-i zannı davet edecek bir ciheti yoktur.

Arz olunan bu sebeplerden dolayı, hakkımda verilmiş olan hükmün bozularak dosyanın ait olduğu mahkemeye iadesine karar verilmesini yüksek heyetinizden rica ederim.

Sabahattin Ali
Marko Paşa gazetesi sahibi

(8)

İstanbul Asliye Mahkemesi İkinci Ceza Dairesi
Sayın Yargıçlığına

Sanık:- Sabahaddin A l ı . Muharrir, Marko Paşa gazetesi sahibi.
Vekili:- Avukat Mehmet Ali Cimcoz. Galata Bankalar cad. Merkez H.

M ü d a f a a n a m e

İstanbulda münteşir Marko Paşa gazetesinin 3.2.947 tarih ve 9 sayılı nüshasında, müekkilimin yazdığı " Ali Baba ve Kırk Haramiler- Divânhaneden röportaj" başlıklı yazı, Sayın Savcılık Makamınca, Matbuat Kanununun 30 cu maddesine aykırı görülmüş ve müekkilim sanık sıfatı ile Yüksek Huzurunuza getirilmiş bulunmaktadır.

Savcılık Makamı iddianame ve esas hakkındaki mütalaasında Müekkilimin, bu yazıda Halk Partisi Divânının olağanüstü toplantısını vesile ittihaz ederek Divâna dahil bulunan Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu Üyelerini " Kırk Haramiler " diye tavsif ettiğini, " Kırk Haramiler" tâbirinin ise masallarda ve halk dilinde hırsız ve soyguncu kafileleri mânasına geldiğini ve bu suretle de Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu Üyelerine isim ve madde zikrve tasrih etmeden müteaviz fiîne ve sui zanna tevlit edecek mahiyette bir isnatta bulunduğunu iddia ederek tecziyesini istemiştir.

Hâdisenin hukukî bakımdan mütalaasına girişilmeden evvel, kanaatimizce suç konusu olan yazının hakiki mahiyetini tayin etmek lâzım gelir.

"Ali Baba ve Kırk Haramiler-Divânhaneden röportaj" başlıklı yazı, müekkilimin sahibi bulunduğu Marko Paşa adlı siyasi bir mizah gazetesinde intişar etmiştir.

İktidar Partisi üyelerinden kırk kişi toplanıp tamamen hafi olarak bir divân kurmuşlardır. Halk Partisinin bu divânı, her ne sebebe mebni ise müzakerelerin sureti katiyyede dışarı sızmasına meydan vermiyecek derecede büyük bir titizlikle gizli tutulmuştur. Siyasî bir mizah gazetesi sahip ve yazıcısı olan müekkilim, Divânın taassup derecesine varan gizliliğini ele almış ve sadece bu gizlilik hadisesini gazetesinde tamamen mizahî bir uslupla ve mizah unsurları olan teşbih ve tekerlemeler kullanarak ifadeye çalışmıştır. Yazıda Divânın kırk kişi ile toplanmış olması muharrire kırk sadedi üzerinde durmak ve tekerlemeler yapmak fırsatını vermiştir. Diğer taraftan muharrir, yazısında da beyan ettiği gibi mizahî bir şekilde işlettiği muhayyilesinde, güyâ 7 kyllûl kararlarından sonra iğne ipliğe döndüğünü ve şeffaf bir hale geldiğini söyliyerek kırk kişilik bu gizli divâna gizlice girdiğini farz ediyor ve oradan röportaj yapıyor. Bu muhayyel tasvir, yâni muharririn kırk kişilik divâna böyle gizlice

Belge 30[26]

İstanbul Asliye Mahkemesi İkinci Ceza Dairesi
Sayın Yargıçlığına

Sanık: Sabahattin Ali. Muharrir, *Marko Paşa* gazetesi sahibi
Vekili: Avukat Mehmet Ali Cimcoz. Galata Bankalar cad. Merkez H.

Müdafaaname:

İstanbul'da münteşir *Marko Paşa* gazetesi'nin 3.2.947 tarih ve 9 sayılı nüshasında, müvekkilimin yazdığı "Ali Baba ve Kırk Haramiler- Divanhaneden Röportaj" başlıklı yazı, sayın savcılık makamınca, Matbuat Kanunu'nun 30uncu maddesine aykırı görülmüş ve müvekkilim sanık sıfatı ile yüksek huzurunuza getirilmiş bulunmaktadır.

Savcılık makamı iddianame ve esas hakkındaki mütalaasında müvekkilimin, bu yazıda Halk Partisi Divanı'nın olağanüstü toplantısını vesile ittihaz ederek divana dahil bulunan Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyelerini "Kırk Haramiler" diye tavsif ettiğini, "Kırk Haramiler" tabirinin ise masallarda ve halk dilinde hırsız ve soyguncu kafileleri manasına geldiğini ve bu suretle de Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyelerine isim ve madde zikir ve tasrih etmeden mütecavizane

26 3 Şubat 1947'de *Marko Paşa*'da çıkan ve Halk Partisi divan toplantısı hakkında yazılan "Ali Baba ve Kırk Haramiler – Divanhaneden Röportaj" başlıklı yazıda Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu'na "Kırk Haramiler" denerek hakaret edildiği gerekçesiyle Sabahattin Ali aleyhine dava açılır. Bu davanın savunma metni daktilo edilmiştir. Bu dava sonunda Sabahattin Ali suçsuz bulunur.

ve su-i zannı tevlit edecek mahiyette bir isnatta bulunduğunu iddia ederek tecziyesini istemiştir.

Hadisenin hukuki bakımdan mütalaasına girişilmeden evvel, kanaatimizce suç konusu olan yazının hakiki mahiyetini tayin etmek lazım gelir. "Ali Baba ve Kırk Haramiler - Divanhaneden Röportaj" başlıklı yazı, müvekkilimin sahibi bulunduğu *Marko Paşa* adlı siyasi bir mizah gazetesinde intişar etmiştir.

İktidar Partisi üyelerinden kırk kişi toplanıp tamamen hafi olarak bir divan kurmuşlardır. Halk Partisi'nin bu divanı, her ne sebebe mebni ise müzakerelerin suret-i katiyede dışarı sızmasına meydan vermeyecek derecede büyük bir titizlikle gizli tutulmuştur. Siyasi bir mizah gazetesi sahip ve yazıcısı olan müvekkilim, divanın taassup derecesine varan gizliliğini ele almış ve sadece bu gizlilik hadisesini gazetesinde tamamen mizahi bir üslupla ve mizah unsurları olan teşbih ve tekerlemeler kullanarak ifadeye çalışmıştır. Yazıda divanın kırk kişi ile toplanmış olması muharrire kırk adedi üzerinde durmak ve tekerlemeler yapmak fırsatını vermiştir. Diğer taraftan muharrir, yazısında da beyan ettiği gibi mizahi bir şekilde işlettiği muhayyilesinde, güya 7 Eylül kararlarından sonra iğne ipliğe döndüğünü ve şeffaf bir hale geldiğini söyleyerek kırk kişilik bu gizli divana gizlice girdiğini farz ediyor ve oradan röportaj yapıyor. Bu muhayyel tasvir, yani muharririn kırk kişilik divana böyle gizlice girmiş olması, ona masaldaki Ali Baba'nın, Kırk Haramiler'in gizli tuttukları mağaralarına bir tesadüf eseri olarak gizlice girişini hatırlatmış oluyor. İşte bu saik ile müvekkilim yazıda bu teşbihi yapmıştır.

Kaldı ki, iddia makamı "Kırk Haramiler" tabirinin masallarda ve halk dilinde hırsız ve soyguncu kafileleri manasına geldiğine işaret etmektedir. Harami veya Kırk Haramiler tabiri yalnız başına kullanıldığı zaman belki akla hırsız veya soyguncu kafilesi gelebilir. Ancak, "Ali Baba ve Kırk Haramiler" dendiği zaman akla gelen haramilerin sıfatları değil, Ali Baba'nın Kırk Haramiler'le olan macerasıdır. Bu macera da Ali Baba'nın bir tesadüf neticesi Kırk Haramiler'in gayet gizli tuttukları mağaralarına girmesi ve bu suretle onların esrarına vakıf olmasıdır.

Nitekim, suç konusu olarak yüksek makamınıza sunulan yazı baştan sonuna kadar okunduğu zaman görülür ki, müvekkilim bu yazıda toplanan kırk kişinin suret-i katiyede, iddia makamının tavsif eylediği şekilde haramiliklerinden en ufak bir ima tarikiyle dahi bahsetmiş değildir. Bilakis, muharririn görünmeden divana girişi ve orada gördüklerini anlatan fantazisi okuyucuya sadece Ali Baba'nın gizli tutulan mağaraya girmesini ve bu suretle vakıf-ı esrar olmasını hatırlatmaktadır. Yukarıda da bertafsil arzolunduğu gibi, yazıda yapılan teşbihin gayesi de yalnız budur.

Hadisede sayın savcılık makamı, bu yazının heyet-i umumiyesi ve heyet-i umumiyesinin ifade ettiği mana üzerinde durması lazım gelirken, her nedense yalnız ve mücerret serlevhayı ele almış bulunmaktadır. Halbuki bir yazı serlevhası ile birlikte bir bütün teşkil eder. Bunun tefrikine ve kullanılan her ibarenin ayrı ve müstakil bir şekilde manalandırılmasına ve tefsirine imkan yoktur. Bu ciheti pekala takdir eden iddia makamının, yazıda sadece ve müstakil olarak Kırk Haramiler tabirinin üzerinde durmuş olması ve aradaki münasebet ve irtibatı dahi belirtmeden "Yazıda Kırk Haramiler diye bir ibare vardır, harami hırsız demektir, bundan maksut Parti üyeleridir, bu Parti üyeleri de milletvekilleridirler, binnetice yazı sahibi milletvekillerine hırsız demiştir." yollu bir mütalaa ile müvekkilimin tecziyesini istemesi, makamın yazıyı layıkiyle tetkik etmeden yersiz bir endişeye kapılmış olduğunu gösterir.

Suç mevzuu olan yazının hakiki mahiyeti yukarıda maruz şekilde belirtildikten sonra hadiseyi hukuki bakımdan mütalaa edelim.

Matbuat Kanunu'nun muaddel 30uncu maddesi, Büyük Millet Meclisi veya Bakanlar Kurulu üyelerinin, sıfat veya vazifelerinin ifasından dolayı müphem ve su-i zannı davet edecek mahiyette mütecavizane yazılarla şeref ve haysiyetlerini ihlal edenlerin tecziyesini emreder.*

Bu madde ile vazii kanun, milletvekillerinin veya bakanların, milletvekilliği veya bakanlık sıfatlarından ötürü veyahut

* Bu paragraf el yazısıyla ve Arap harfleriyle yazılmıştır.

bu hususiaki vazifelerinin ifası sebebiyle onların şeref ve haysiyetlerini korumak gayesini gütmüştür.

Suçun tekevvünü için kanunun aradığı maddi unsurlar da metinde açık bir şekilde ifade olunmuştur. Herhangi bir kimse, bir milletvekili veya bir bakana, sırf milletvekili veya bakan olduğu için veyahut milletvekilliği veya bakanlık ödevini yapmış olmasından dolayı şeref ve haysiyetini ihlal edici mahiyette müphem ve su-i zannı davet edecek şekilde mütecavizane bir yazı yazacak olursa, suçun manevi unsuru olan kasdi cürmünün de subut ve mevcudiyeti halinde, hakkında sözü geçen maddenin tatbiki cihetine gidilebilecektir.

Halbuki hadisemizde suç konusu olarak gösterilen yazı, yukarıda da arzolunduğu veçhile, suret-i katiyede şeref ve haysiyeti ihlal ve su-i zannı davet edecek mahiyette değildir. Farz-ı muhal olarak ve bir an için, yüksek ve adil makamınızca bunun aksi görülse bile, yani savcılık makamının hadisede yersiz bir vehim neticesi lüzumsuz bir şekilde gösterdiği hassasiyete iltifat edilecek olsa dahi, yine suçun tekevvün edebilmesi için hadisede kanunun aradığı maddi unsurların bulunması lazımdır.

Mevzuubahis olan yazıda ise, milletvekillerine veya bakanlara bu sıfatlarından veyahut bu sıfatlarının icabı gördükleri vazifelerden dolayı bir guna su-i zannı davet edecek mahiyette ve tecavüzkar şekilde bir ibare veya en ufak bir ima dahi mevcut değildir.

Toplanan parti divanı, Matbuat Kanunu'nun 30uncu maddesinin himayesi şumulüne girmeyen hususi ve adi siyasi bir toplantıdır. Buraya iştirak eden bir milletvekili veya bir bakan burada milletvekili veya bakanlık sıfatı ile değil sadece mensubu bulunduğu partisinin bir üyesi sıfatı ile bulunur. Parti divanında milletvekilliği veya bakanlık vazifeleri de görülmez. Yalnız partiye ait işler görüşülür. İşte müvekkilim de suç konusu olan yazısında sadece bu parti divanından bahsetmiştir.

Bir milletvekilinin, milletvekili sıfatı ile gördüğü işlerden başka hususi bir takım işleri de bulunabilir. Milletvekili her yere milletvekili sıfatı ile giremez ve her işi milletvekili sıfatı ile göremez. Aksi halde meclis-i idaresinde milletvekilleri bulunan

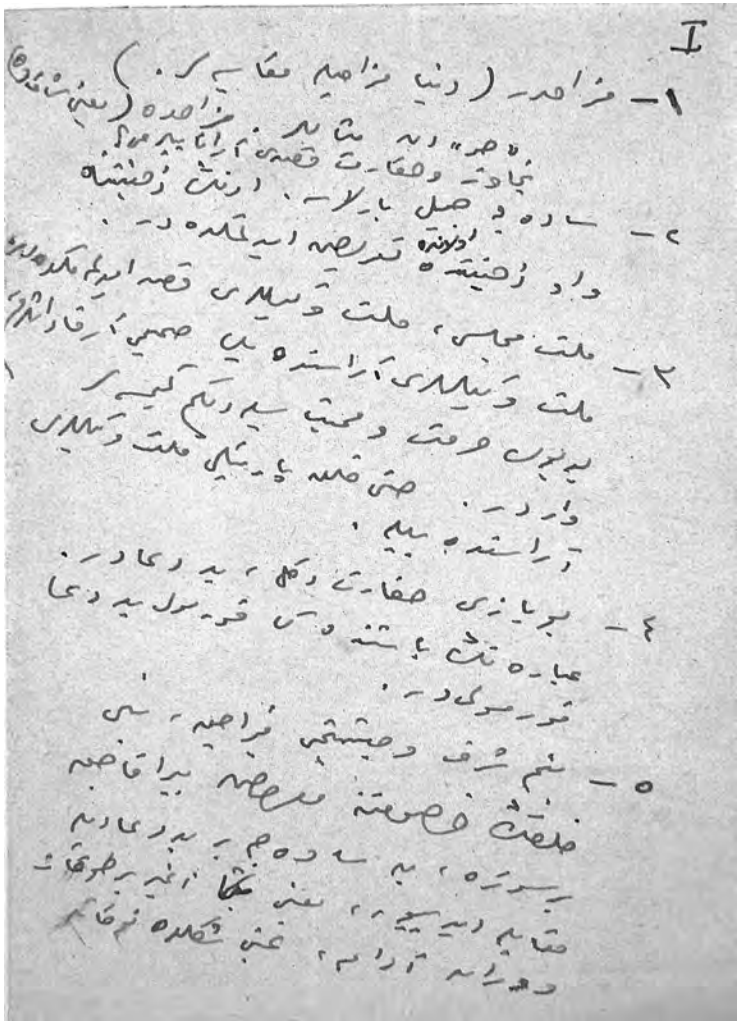
bir anonim şirketin de Büyük Millet Meclisi'nden farkı olmaz.

Binaenaleyh, İddia Makamı'nın milletvekili veya bakanlık sıfat ve vazifelerini bu kadar şumullendirmesi, kanunun metin ve ruhuna vaziinin kasıt ve gayesine aykırıdır.

Kaldı ki, iddia edilen suçun teşekkül edebilmesi için hadisede ayrıca vücudu meşrut olan manevi unsurun da bulunması lazımdır. Halbuki, yukarıda müvekkilimin yazısını tahlil ederken bunun ne gibi bir maksatla yazıldığını "Ali Baba ve Kırk Haramiler" tabirinin ne gibi bir saik ile kullanıldığını izaha çalıştık. Bu yazıda milletvekili ve bakanların ne milletvekilliği veya bakanlık sıfatlarının ve ne de bu sıfatla gördükleri vazifelerin suret-i katiyede kastedilmiş olmadığını en tarafsız bir şekilde ve müdafaa gayret ve heyecanına kapılmadan belirttik.

Yüksek huzurunuza arzedilen bu yazının adil makamınızca tetkiki neticesinde de şaşmaz takdirinizin lehimize tezahür edeceğinden bir an bile şüphemiz yoktur.

Adaletin tecellisinden emin ve mutmain olarak yüksek huzurunuza çıkmış bulunuyoruz. Hakkımızda vaki isnat tamamen yersizdir. İddia makamının suç olarak vasıflandırmak istediği yazıda kanunun aradığı cürüm unsurları mevcut değildir. Bu itibarla, yüksek adaletinizden müvekkilimin beraatını isterim.

Belge 31[27]

I

1- Mizahtır. Dünya mizahıyla mukayeseler "Sır"dan misaller. Mizahta - yani şekilde - tecavüz ve hakaret kastı aranabilir mi?

2- Sadece Cemil Barlas'a, onun zihniyetine ve o zihniyette olanlara tariz edilmektedir.

3- Millet Meclisi, milletvekilleri kast edilmemektedir. Milletvekilleri arasında pek samimi arkadaşlarım, büyük hürmet ve muhabbet beslediğim kimseler vardır. Hatta Halk Partili milletvekilleri arasında bile.

4- Bu yazı hakaret değil, bedduadır. İbarenin başındaki formül beddua formülüdür.

5- Benim şeref ve haysiyetimi kıracak, beni halkın husumetine maruz bırakacak bir söze, ben sadece bir beddua ile mukabele ediyor, yani bana ağır bir tokat vuran adama, aynı şekilde tokatla mukabele edeceğime, sadece elin kırılsın diyorum. Halbuki hakarete aynı derecede ağır bir hakaretle mukabele etseydim, karşılıklı açılacak davalar sukut ederdi. Ben çok daha hafif mukabelede bulunduğum halde adalet karşısına sevk edilmiş olmama sadece hayret ediyorum.

- Aynı nüshadaki baş makale.

II

1- "Ali Baba ve Kırk Haramiler", kırk kişilik parti divanını kastederek, kırk kelimesi üzerine tekerlemeler yapmaktadır.

2- İçinde geçen sözlerde harami mefhumunu hatıra geti-

27 "Topunuzun Köküne Kibrit Suyu" başlıklı makale ve "Kırk Haramiler" başlıklı yazı ile ilgili davalarda kullanılabilecek savunma notlarını Sabahattin Ali kendi el yazısıyla Arap harfleriyle not etmiştir.

recek bile bir kelime olmadığına göre, bu söz sadece bir masal tabiri olarak kullanılmıştır.

3- Bir harap ev, Halk Partisi'dir. Dün bu partinin düşman saydığı ve menkup ettiği Karabekir Paşa da şimdi bu haraphanede mühim mevkiler almıştır.

4- Her iki yazı da şakadır. Şakadan alınmak, yüksek bir medeniyet ve kültür seviyesine varmış insanlar için, hoş olmayan bir hazımsızlık, nefse adem-i itimat alametidir.

5- Biz Demokrat Parti Kongresi hakkında da aynı neviden şakalar yaptık, Celal Bayar'ın kanto oynayan resmini koyduk. Tasrih mukabelesinde delalete itibar yoktur. Kelamın imali ihmalinden evladır.

Celal Bayar, Dahiliye Vekili'nin beyanatı münasebetiyle yaptığı tamimde "Karşımızdaki zevat Demokrat Parti aleyhinde bulunmak için hususi ve gizli tedbirler almayı adet edinmişlerdir... İsnat, iftira ve çirkin tamimlerin nerede olacağını kestirmek güçtür...." diyor. Kanaatimizce bu cümleler 30uncu maddenin şümulüne bizim şakalarımızdan daha çok girer.

6- Ali Baba ve Kırk Haramiler tabirini değiştirseydim, kırk küp, kırk oda esprilerini yapamazdım.

Temyiz kararı(?) ceza Dairesi esas no: 1974 Karar no 2624
Tebligname no 969/6

Matbuat Kanununun 30 uncu maddesindeki suçun tekevvünü için yazının kendilerine verilen vazifenin inkarından dolayı resmi sıfatı haiz olanlardan bir veya bir kaçı hakkında resm ve madde gösterilmeksizin mübhem ve suizan davet idecek mahiyetde mütecavizane iddiası ve tecavüz kasdının mevcudiyeti icap etmekde... Savcılığın kanaatince parti divanı demek hükumet ve Büyük Millet Meclisi demektir. Bizce böyle değil.

Biz savcılığı Cumhuriyet Halk Partisinin değil amme menfaatinin müdafii olarak bliyorduk. Şimdi görüyoruz ki Savcılık parti divanı deyince hükumet ve Büyük Meclis demektir gibi yersiz bir kanaat sahibidir(?). Partide esas olan metindir. Metin savcının iddiasını teyid edecek mahiyette değildir. Sadece serlevhaya bakarak bir yazı hakkında hüküm verilemez.

Neyi kasd etdiğiniz belli olmazsa mübhemiyet aranır, halbuki yazılarda ne kasd edildiği sarihdir.

Belge 32[28]

Dava Arzuhali:

10 Mart 1947 tarihli ve 14 sayılı *Marko Paşa*'da çıkan "*Marko Paşa* Ansiklopedisi" başlığını taşıyan ve "Biliyor musunuz?" suali altında "Falih Rıfkı'nın apartmanlarından aldığı hava parasıyla ve zaruret içinde geçindiğini biliyor musunuz?" demek suretiyle katiyen aslı esası olmayan ve suret-i mahsusada müvekkilim Falih Rıfkı'yı tahkir kast ve niyetiyle ve gazete ile yayınlanan bu yazıyla ona kanunen suç olan bir fiil isnadıyla kendisinin vakar, şöhret ve haysiyetine taarruz edilmiştir.

2- Bir Türk vatandaşının apartmanı olması ayıp değildir fakat müvekkilim Falih Rıfkı Atay'ın hiçbir apartman ve gelir getirici bir mülkü olmadığını sanık çok iyi ve pek yakından bilir.

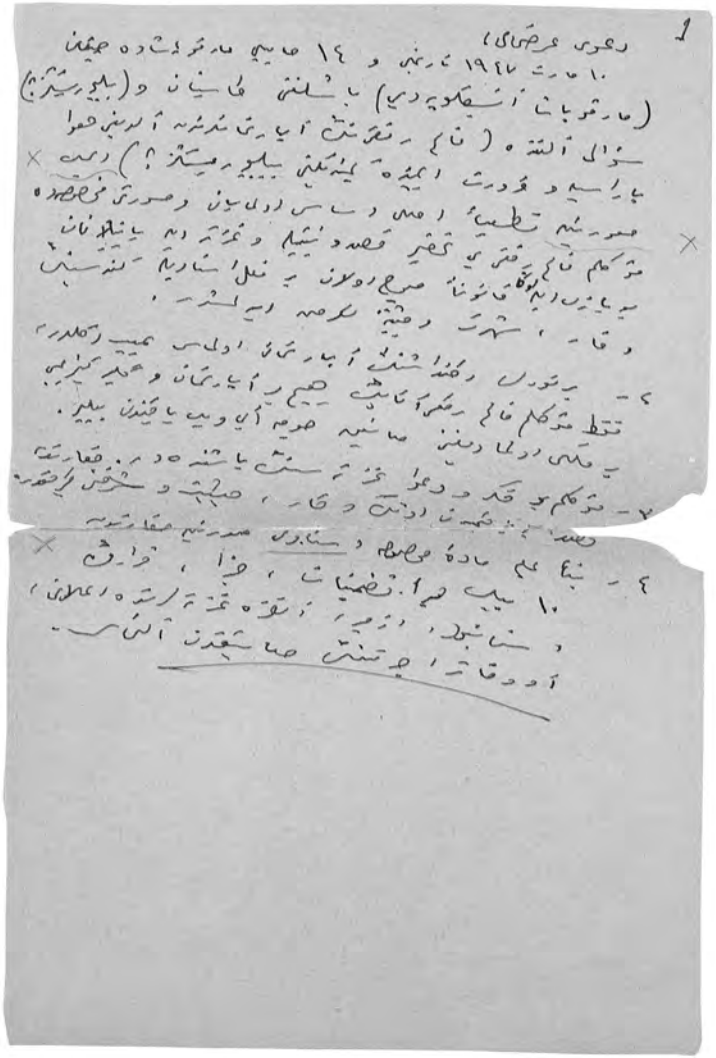
3- Müvekkilim bir fikir ve dava gazetesinin başındadır. Hakaret ve kast bu bakımdan onun vakar, haysiyet ve şerefini kırmıştır.

4- Binaenaleyh madde-i mahsusa isnadı suretiyle hakaretten on bin lira tazminat, ceza kararının İstanbul, İzmir, Ankara gazetelerinde ilanı, avukat ücretinin sanıktan alınması.

Davacı Vekili:

Sanığın ifadesinden de anlaşıldığı üzere, gazetelerde okunduğu ve halkın haber ve malumatı olduğundan bahsetmemiş.

28 10 Mart 1947'de *Marko Paşa*'da yayınlanan "*Marko Paşa* Ansiklopedisi: Biliyor musunuz?" adlı yazıda Sabahattin Ali'nin kendisine hakaret ettiği gerekçesiyle Falih Rıfkı Atay tarafından dava açılır. Sabahattin Ali kendi el yazısıyla ve yeşil mürekkepli kalemle Arap harfleriyle dava arzuhalini, dava vekili ve savcının isteklerini içeren dava notları tutmuştur.

Evler ve köşkler dolayısıyla bu ansiklopedi namı altında yazılan ve müvekkilim hakkında bir suça isnat edilen hava parası almak keyfiyeti efkar-ı umumiye üzerinde müvekkilimin vakar, şeref ve haysiyetini kırmak kastı niyetiyle yazılmış olduğu sarahaten anlaşılmaktadır. Bu itibarla dilekçelerde arz ettiğimiz şekilde sanığın kasten yazmış olduğu ve madde-i mahsusa isnadıyla hakaret suçunu teşkil eden bu fiilden dolayı cezalandırılmasını isterim.

Savcı:

Marko Paşa gazetesinin 14 sayılı nüshasının 4üncü sahifesinde "*Marko Paşa* Ansiklopedisi" diye bir sütun vardır. Bu sütunda (...) dedikten sonra (Falih Rıfkı...) diye yazılmış ve daha başka şahıslara ve başka muhataplara ait, yine bu şekilde ufak notlar halinde yazılar devam etmiştir. Falih Rıfkı Atay hakkında yazılan cümlede "apartmandan aldığı hava parası ile zaruret içinde geçindiğini biliyor musunuz?" derken Sabahattin Ali, Falih Rıfkı Atay'ı efkar-ı umumiye nazarında çirkin, kötü bir vaziyette bırakmak gayesiyle hareket etmek istemiştir. Milli Koruma Kanunu'nun şümulüne girebilecek mahiyette olan bir suçu yani hava parası almayı velev ki bir mizah gazetesinde ve mizah sütununda yazmak asıl kastın istikametini değiştiremez. Latife latif olmak gerektir derler, Sabahattin Ali, Falih Rıfkı Atay'ı 15 seneden beri tanıdığı ve bu kadar yakın dostu olduğu halde, böyle ufacık bir şakadan dolayı kendisini nasıl dava ettiğini bilmediğini söylemektedir. Muhakkak ki her insan gibi Falih Rıfkı Atay da şeref ve haysiyetine düşkündür. Şeref ve haysiyetine sürülmek istenen en ufak bir lekeden demek ki kırılmış, muğber olmuş ve 15 senelik yakından tanıdığı bir arkadaşını mahkeme huzuruna kadar sevk etmekten çekinmemiştir. Hava parası almak, iddianamemizde de aynen yazıldığı üzere, Milli Korunma Kanunu ile müeyyide altına alınan ve cemiyetçe hoş görülmeyen ve hatta iğrenç telakki edilen bir fiildir. Böyle bir fiili yukarıda dediğimiz gibi velev ki bir mizah gazetesinde şaka tarzında yazmak dahi suçun mahiyetini ve yazının asıl kastının ne olduğunu değiştirmez. Nerede kaldı ki, Falih Rıfkı CHP partisinin en kuvvetli bir neşir vasıtası

olan *Ulus* gazetesinin yazıcısıdır. Memleketimizde son zamanlarda görülen siyasi faaliyetler muhakkak ki her partinin en çok hassas olduğu noktalar üzerinde toplanmaktadır. Halk partisinin neşir vasıtası olan *Ulus* gazetesinin başında bulunan Falih Rıfkı Atay için, İstanbul'da intişar eden ve mizah gazetesi olan *Marko Paşa*'da "hava parası aldı" diye velev ki bir latife olsun yazmak suç olur ve nitekim bunun en büyük delili de 15 senelik bir arkadaşı olduğunu söyleyen Sabahattin Ali'nin Falih Rıfkı tarafından mahkemeye kadar sevk edilmesini intaç eder.

Bu itibarla Sabahattin Ali'nin Falih Rıfkı'yı "apartmanından aldığı hava parasıyla ve zaruret içinde geçindiğini biliyor musunuz?" demek suretiyle *Marko Paşa* gazetesinde halkın husumetine maruz bırakacak şekilde tahkir ettiği neticesine varılmış olduğundan, Sabahattin Ali'nin yaptığına uyan matbuat kanununun 27nci ve T.C.K.'nın 487nci maddeleri delaletiyle aynı kanunun 482nci maddesine göre cezasının tayinine karar verilmesini isterim.

Belge 33[29]

Ankara Asliye Mahkemesi Birinci Ceza Dairesi Sayın Yargıçlığına

Müdafaaname:

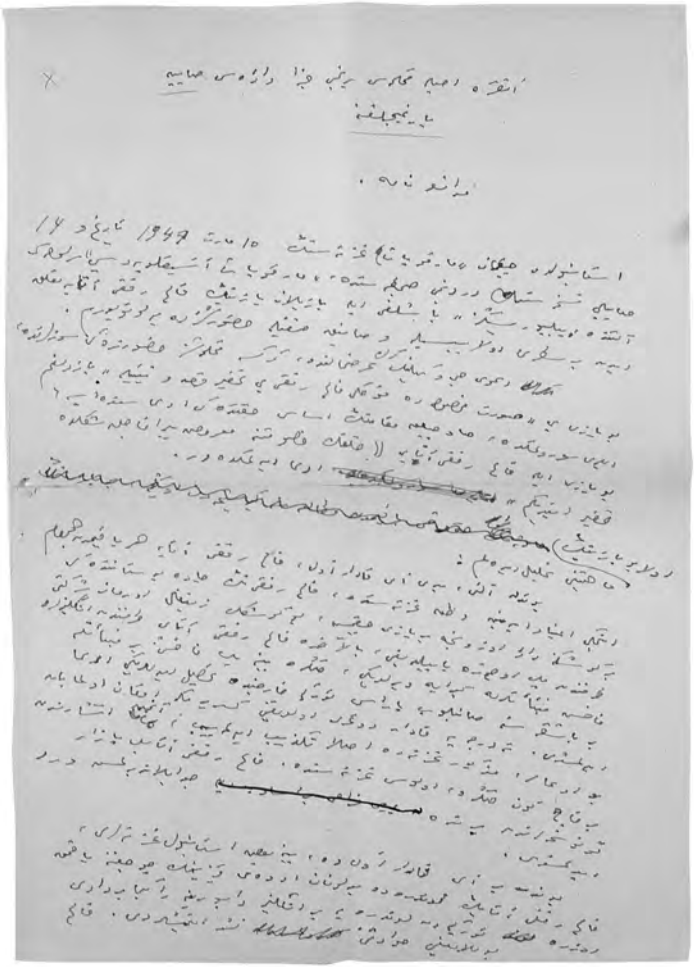
İstanbul'da çıkan *Marko Paşa* gazetesi'nin 10 Mart 1947 tarih ve 14 sayılı nüshasının dördüncü sahifesinde, "*Marko Paşa* Ansiklopedisi" serlevhası altında "Biliyor musunuz?" başlığı ile yazılan yazının Falih Rıfkı Atay'a taalluk eden bir satırı dolayısıyla ve sanık sıfatıyla huzurunuzda bulunuyorum.

Davacı vekilinin gerek arzuhalinde, gerekse mahkemeniz huzurundaki sözlerinde, bu yazıyı "Suret-i mahsusada müvekkili Falih Rıfkı'yı tahkir kast ve niyetiyle" yazdığım ileri sürülmekte, savcılık makamının esas hakkındaki iddiasında ise, bu yazı ile Falih Rıfkı Atay'ı "Halkın husumetine maruz bırakacak şekilde tahkir ettiğim" iddia edilmektedir.

Evvelâ bu yazının mahiyetini tahlil edelim:

Bundan altı, yedi ay kadar evvel, Falih Rıfkı Atay'a her bakımdan hücum etmeyi itiyat edinen *Vatan* gazetesinde, Falih Rıfkı'nın Caddebostanın'daki bir köşküne dair uzunca bir yazı çıkmış, bu köşkün Zingal orman şirketi tarafından pek ucuza yapıldığı, bilahare Falih Rıfkı Atay tarafından İngilizlere fahiş fiyatlarla kiraya verildiği, sonra yine pek fahiş bir fiyatla bir baş-

29 Falih Rıfkı davası ile ilgili Sabahattin Ali, el yazısıyla Arap harfleriyle kendi savunmasını yazmıştır. Bu savunma aynı zamanda daktilo edilmiş olarak da mevcuttur.

kasına satılıp parası Türkiye haricinde tahsil edildiği iddia edilmişti. Ne dereceye kadar doğru olduğunu kestirmemize imkân olmayan bu iddialar mezkur gazetede asla tekzip edilmeyip, ancak intişarından birkaç gün sonra *Ulus* gazetesinde, Falih Rıfkı Atay'ın "Pazar Konuşmaları"ndan birinde cevaplandırılmış ve reddedilmişti.

Bundan bir ay kadar evvel de, yine bazı İstanbul gazeteleri, Falih Rıfkı Atay'ın, Londra'da bulunan üvey kızının çocuğuna bakmak üzere Türkiye'den Londra'ya bir İngiliz vapuruna rakiben bir dadı yolladığı havadisini neşretmişlerdi.[30] Falih Rıfkı bu havadisi de kanuni yollardan tekzip etmeyip, yine *Ulus* gazetesinin "Politika" sütununda birkaç satırla cevaplandırmış ve dadı göndermek hadisesini izah ederken, kendisinin lüks ve sefahat yapabilmesi şöyle dursun, kıt kanaat geçindiği yolunda iddialarda bulunmuştu.

Bazı gazeteler "Falih Rıfkı Atay yüksek fiyatla evini kiraya verdi, köşkünü sattı" derken, Atay da kıt kanaat geçindiğini söyleyince, siyasi bir mizah gazetesi olan *Marko Paşa* pek tabii olarak bu tezatlardan istifade edip bir nükte yapmak istemiş ve hakikate uygunluğunu tetkik etmesine imkân olmayan bu hadiseleri, vakıalardan büsbütün uzaklaştırıp tam bir şaka sahasına dökmek için "Falih Rıfkı'nın apartmanlarından aldığı hava parasıyla ve zaruret içinde geçinmekte olduğunu biliyor musunuz?" diye, ciddiyet ve hakikatle alakası olmayan farazi bir cümle tertip ve neşretmiştir.

İşte, bir mizah gazatesinde, mizahi bir serlevha altında ve baştan başa mizahi cümleler arasında neşredilmiş bulunan bu bir tek satırın, "Falih Rıfkı Atay'ın şeref, haysiyet ve vakarını kıracak mahiyette bir hakaret" telakki edilebilmesine aklen ve kanunen imkan yoktur.

Bir kere, bir sözün hakaret teşkil edebilmesi, şeref, haysiyet ve vakarı kırıcı olması için, okuyanın o yazıyı ciddiye alması, hakikat telakki etmesi, ona inanması lazımdır. Halbuki bu yazıyı okuyanın onu ciddi telakki etmesine, ona inanmasına imkan olmadığı en basit izan erbabı için dahi bedihidir. Apartmanları olup bunlardan hava parası alan kişinin zaruret içinde yaşa-

30 Falih Rıfkı Atay'ın üvey kızı Mina Urgan'ın *Bir Dinozorun Anıları* (1998) adlı kitabında, söz konusu dadının Falih Rıfkı tarafından İngiltere'ye yollandığı söyleniyor.

mayacağı aşikar olduğu gibi, Falih Rıfkı Atay'ın geçinmek için apartman veya köşklerinin meşru veya gayri meşru gelirlerine muhtaç olmayıp muhtelif ve bol maaşlarıyla geçindiği ve hele asla zaruret içinde yaşamadığı cümlenin malumudur.

Nitekim sayın savcılık makamı da, esas hakkındaki iddialarının üç yerinde ve ezcümle "Hava parası almayı velev ki bir mizah gazetesinde ve mizah sütununda yazmak asıl maksadın istikametini değiştirmez...", "Böyle bir fiili velev ki bir mizah gazetesinde şaka tarzında yazmak dahi suçun mahiyetini ve yazının asıl maksadının ne olduğunu değiştirmez..." ve "Mizah gazetesi olan *Marko Paşa*'da, hava parası aldı diye velev ki bir lâtife olsun yazmak suç olur..." cümlelerinde, suç konusu olan yazının MİZAH, ŞAKA ve LATİFE olduğunu kabul etmişlerdir ki başka türlü kabul edilmesine de imkan yoktur.

Sadece tezatlar, garibeler, imkansızlıklar bir araya getirilerek mizahi bir tesir yapmaktan başka hiçbir gaye gütmeyen ve bir latifeden ibaret olduğu savcılık makamınca da sarahaten kabul edilen bir yazıda hakaret kastının bulunamayacağı, hatta aranamayacağı izaha muhtaç bir keyfiyet değildir.

Esasen bu davada hukuki ve mantıki telakki ile telif edilemeyecek olan asıl mühim nokta budur: İlk bakışta hakareti mutazammın olduğu sanılabilecek herhangi bir sözün, hakikaten tahkir maksadıyla söylenip söylenmediğini ve hukuki tabiriyle cürüm kastının mevcut olup olmadığını tespit hususunda, eğer o sözün ciddi veya şaka mahiyetinde olup olmaması ölçüsü de kifayetsiz ise, cürüm kastını başka ne gibi hususların delaletiyle anlamak mümkün olabilir? Eğer bir söz şaka için söylenmişse ve şakadan başka türlü telakkisi mümkün değilse, -ki hadisemizde bu böyledir, böyle olduğu apaçıktır ve savcılıkça dahi kabul edilmiştir- artık bu sözde şaka mahiyetiyle telif edilemeyecek cürüm kastı aranması yerinde olamaz. Çünkü hem şaka, hem hakaret mefhumlarının içtima etmelerine mantıken imkan yoktur. Bir şaka az latif olabilir, kaba olabilir, ama hakaret olamaz. Falih Rıfkı Atay da bir latifeyi hoş bulmamış, buna kızmış olabilir, ama bunu vakar ve haysiyet kırıcı bir hakaret addetmesi yanlıştır.[31]

Savcılık makamı esas hakkındaki iddiasında, Falih Rıfkı

31 Bu paragraf el yazısı metinde sonda ek olarak yazılmıştır.

Atay'ın mevkii bakımından bu yazının hakaret teşkil ettiğini ileri sürerek aynen şöyle demiştir: "... Falih Rıfkı Atay C.H.Partisi'nin en kuvvetli bir neşir vasıtası olan *Ulus* gazetesinin yazıcısıdır. Memleketimizde son zamanlarda görülen siyasi faaliyetler muhakkak ki her partinin en çok hassas olduğu noktalar üzerinde toplanmaktadır. Halk Partisi'nin neşir vasıtası olan *Ulus* gazetesinin başında bulunan Falih Rıfkı Atay için, İstanbul'da intişar eden ve mizah gazetesi olan *Marko Paşa*'da, hava parası aldı diye velev ki bir latife olsun yazmak suç olur."

Bu sözleri bir adalet mümessilinin ağzından duymanın bize acayip geldiğini söylemeden geçemeyeceğiz. Bizim bildiğimize göre savcılık makamı C.H.Partisi'nin değil, amme hukukunun müdafiidir. Son zamanlarda görülen siyasi faaliyetlerin, hiçbir partiye mensup olmayan *Marko Paşa* gazetesiyle ve hele bu dava ile en ufak bir münasebeti dahi yoktur. Ve tahminimize göre, Halk Partisi'nin en çok hassas olduğu nokta da, Falih Rıfkı'nın apartmanları olmasa gerektir.

Fakat asıl garip olan cihet, iddianamenin bu ibaresinin son cümlesinden, başka bir vatandaşa karşı yapılsa suç olmayacak olan bir fiilin, sırf *Ulus* gazetesi başyazarına karşı yapılmasının suç sayılacağı gibi bir mana çıkmasıdır.

Kanun karşısında, bir parti gazetesinin başyazarı ile herhangi bir millet ferdi arasında fark olamayacağı, diğer vatandaşların şeref ve haysiyetini kırmayacağı kabul edilen bir sözün, -savcılık makamının tabiriyle bir latifenin - *Ulus* başyazarının şerefini de kıramayacağı ve parti başyazarlarının bizden başka türlü şereflere sahip bulunmadıkları hakikatlerini, sayın savcılık makamının dahi kabul edecek bir hukuki görüşe sahip olduklarını tahmin ettiğimiz için, biz o sözlerden böyle bir mana kastetmediklerine inanmak istiyor ve üzerinde fazla durmuyoruz.

Kaldı ki, Falih Rıfkı Atay'ın başında bulunduğu söylenen *Ulus* gazetesinde, sahibi bulunduğum *Marko Paşa* ve dolayısıyla şahsım aleyhinde, latife hududunu bir hayli aşan ve mahiyetleri itibariyle beni halkın husumetine maruz bırakabilecek olan yazılar da intişar etmiştir. Gazetemizin yeni çıktığı sıralarda, *Ulus* gazetesinin ikinci sahifesinde intişar eden bir fıkrada, *Marko Paşa* gazetesi, başlığındaki resim telmih edilerek "Sovyet

selâmı" vermekle vasıflandırıldığı gibi, daha birkaç gün evvel çıkan bir *Ulus* gazetesinin yine ikinci sahifesindeki bir fıkrada da, Troçki'nin eski akrabası olmak ve Sovyet hariciye nazır muavini Vişinski'nin sözlerini dinlemekle itham edildik.

Hiçbir esasa dayanmayan ve bizi halk efkarı karşısında en ağır şekilde kötüleyen bu yazıları, biz, sırf mizah kisvesine bürünmek istedikleri için, sükut ile karşılar ve kanun yollarına müracaata kalkışmazken, hiç kimsenin ciddi telakki etmeyeceği masum bir latife için adalet karşısında hesap vermeye mecbur edilmemiz hazin bir tecellidir.

Yüksek huzurunuza arzedilen bu hususların, adil makamınızca tetkiki neticesinde, takdirinizin lehimde tezahür edeceğinden bir an bile şüphem yoktur. Davacı vekilinin ve savcılık makamının suç olarak vasıflandırmak istedikleri yazıda, kanunun aradığı cürüm unsurları ve cürüm kastı mevcut değildir. Yüksek adaletinizden beraatımı isterim.

Sabahattin Ali
Marko Paşa gazetesi sahibi

Belge 34[32]

Ankara Asliye Birinci Ceza .M.
Esas- 947-333
Karar-947-162
C.S. 947/1020

Ankara asliye birinci ceza yargıçlığı tarafından 28.4.947 günkü duruşmada verilen kararın gerekçesidir.

Yargıç: Bekir Kayral 4439
C. S.M.: Hasan Kemal Çiçekoğlu 7810
Katip: Süheyla Çifter

G B: Yayın yolu ile hakaretten sanık aslen Ayvalıklı olup - Ankara'da Yenişehir Karanfil sokak Adalar apartmanı 2 no.da oturur - gazeteci, Türk, İslam, evli, bir çocuklu, muallim mektebi mezunu - ve ikinci sulh ceza mahkemesinin 27.4.944 gün ve 462 sayılı kararı ile 12 lira 50 kuruş ağır para cezasına mahkum olup para cezası 7.4.945 de tahsil edilmiş bulunan ve ayrıca Konya asliye ceza mahkemesinin 20.3.933 gün ve 174/134 sayılı ilamiyle Cumhurbaşkanına gıyaben hakaretten bir sene hapse mahkum olup 22.12.932 gününde tevkif edilmiş bulunduğu Konya C. savcılığından gelen yazı ve ilam örneğinden anlaşılmış olmasına göre şu süretle 2330 sayılı af kanunundan istifade eyleyen Hüsniye'den doğma Selahattin'den olma 323 doğumlu Sabahattin Ali hakkında yapılan duruşma sonunda:

32 "*Marko Paşa* Ansiklopedisi: Biliyor musunuz?" başlıklı yazı hakkındaki davada Sabahattin Ali'ye Falih Rıfkı Atay'a hakaretten üç ay hapis cezası verip ardından bunu tecil eden karar metni daktilo edilmiştir.

(1)

Ankara
Asliye birinci ceza .M.
Esas-947- 333
Karar947- 162
C.S. 947/1020

Ankara asliye birinci ceza yargıçlığı tarafından 28/4/947 günlü duruşmada verilen kararın ~~xxxxxxxxxxxxxx~~ gerekçesidir.

Yargıç : Bekir kayral 4439 .
C. S.M. : Hasan kemal çiçekoğlu 7810 .
katip : süheyla çifter .

O U: Yayin yoluile hakaretten sanık aslan syvalıklı olup - ankarada yeni şehir karanfil sokak 6dalar apartmanı II NOda oturur - gazetecı , türk, islam, evlı, bir çocuklu, muallim mektebi mezunu - ve ikinci su lh ceza mahkemesinin 27/4/944 gün ve 462 sayılı kararı ile 70 lira 50 kuruş ağir para cezasına mahkum olup para cezası 7/4/945 de tahsil edilmiş bulunan ve ayrıca konya asliye ceza mahkemesinin 20/3/945 gün ve 174/134 sayılı ilamiyle Cumhur başkanına ğiyaben hakaretten- Bir sene hapse mahkum olup 22/12/9342 gününde tevkif edilmiş bulunduğu- konya C. savcılığından gelen yazı ve ilam ür meginden anlaşılmış olmasına göre şu süretle 2330 sayılı af kanunundan istifade eyledigi kğzş ~~anlaşılmış bulunan~~ hüseniyeden doğma Selahattinden olma 323 doğumlu- sabahattin alı hakkında yapılan duruşma sonunda:
Sanık Sabahattin Alı'nın sahibi bulunduğu ve yazı işlerini fiilen idare ettiği ıstanbulda münteşir Markopaşa gazetesi nin 10/3/947 gün ve 14 sayılı nüshasında, Markopaşa ansiklopetisi sütununda (Biliyormusunuz) başlığı altında yazdığı yazılar arasında (Falih Rıfkının apartmanından aldığı hava parası ile ve zaruret içinde geçindiğini biliyormusunuz) diye bir yazı yazmış bulunmaktadır. Hava paraşı almak Millî korunma kanununa göre bir suç teşkil etmesi itibarile bir kimseye suç işlediğini isnat etmek velev bir mizah gazetesinde olsun hakareti tazammun edeceği meydanda olduğu gibidir. Hava parası alan bir kimseyi halk nazarında ahlaki durumu itibarile iyi görülmiyeceği cihetle davacının vakar ve haysiyetine tecavüz edildiğide aşikârdır.
Sanık savunmasında bu yazının hakaret kasdile yazılmadığını ve bir lâtife olduğunu bildirmekte isede, davacı Falih rıfkı atay'ın apartmanları olmadığınıda bildiğini söylemesine göre apartmanı olmayan bir kimse hakkında bu şekilde yazı yazılması hakaret kasdının bariz bir delilidir. Bundan başka iddianamede izah edildiği üzere, meskûr yazı

Sanık Sabahattin Ali'nin sahibi bulunduğu ve yazı işlerini fiilen idare ettiği İstanbul'da münteşir *Marko Paşa* gazetesinin 10.3.947 gün ve 14 sayılı nüshasında, "*Marko Paşa* Ansiklopedisi" sütununda "Biliyor musunuz?" başlığı altında yazdığı yazılar arasında "Falih Rıfkı'nın apartmanından aldığı hava parası ile ve zaruret içinde geçindiğini biliyor musunuz?" diye bir yazı yazmış bulunmaktadır. Hava parası almak Milli Koruma Kanunu'na göre bir suç teşkil etmesi itibariyle bir kimseye suç işlediğini isnat etmek velev bir mizah gazetesinde olsun hakareti tazammun edeceği meydanda olduğu gibi hava parası alan bir kimse halk nazarında ahlaki durumu itibariyle iyi görülemeyeceği cihetle davacının vakar ve haysiyetine tecavüz edildiği de aşikardır.

Sanık savunmasında bu yazının hakaret kastiyle yazılmadığını ve bir latife olduğunu bildirmekte ise de, davacı Falih Rıfkı Atay'ın apartmanları olmadığını da bildiğini söylemesine göre, apartmanı olmayan bir kimse hakkında bu şekilde yazı yazılması hakaret kastının bariz bir delilidir. Bundan başka iddianamede izah edildiği üzere, mezkur yazı ile nükte yapılmak istenilmiş, mahsus maksatla yazılmamış olsaydı "Falih Rıfkı'nın apartmanından aldığı paralarla zaruret içinde geçindiği biliyor musunuz?" diye yazılabilirdi. Böyle yazılmayarak davacının hava parası aldığını zikretmek sanığın kastını gösteren delildir.

Bu itibarla mezkur yazı davacının vakar ve haysiyetine tecavüz edici ve davacıya hakareti mutazammın mahiyette görülmüştür.

Binaenaleyh sanık Sabahattin Ali'nin yaptığına uyan T.C.K.'nun 482nci maddesinin son fıkrası gereğince, üç ay müddetle hapis ve yüz lira ağır para cezası ile mahkumiyetine ve harç tarifesi kanununun 50 ve 52nci maddeleri gereğince 850 kuruş harcın kendisinden alınmasına ve davacının istediği tazminattan dolayı takdir olunan bin lira manevi tazminatın sanıktan alınıp davacıya verilmesine ve bundan dolayı da 2000 kuruş nisbi harcın sanıktan alınmasına ve T.C.K.'nun 487nci maddesi gereğince mezkur gün ve sayılı *Marko Paşa* gazetelerinin müsaderesine ve karar kesinleştiğinde masrafı sanık tarafından verilmek üzere hükmün bir hülasasının Ankara'da *Ulus*

ve *Kuvvet*, İstanbul'da *Vatan* gazetelerinde bir defa neşrine ve sanığın tecile mani mahkumiyetinin bulunmamasına ve ahlaki temayüllerine nazaran cezasının tecili halinde ileride cürüm işlemekten çekineceğine ve nedamet eylediğine mahkemece kanaat getirildiğinden sanık hakkında hükmedilen mezkur cezanın T.C.K.'nun 89uncu maddesi gereğince TECİLİNE istek vechile ve temyiz yolu açık olmak üzere 28 Nisan 947 gününde karar verilerek muavin Hasan Kemal Çiçekoğlu huzuruyla davacı vekilinin yüzüne karşı sanığın gıyabında usulen ve açıkça anlatıldı.

28.4.947

Katip (imza) Yargıç (imza)

Belge 35[33]

4.9.947

Basın 947/275
İddianame

İstanbul Asliye 3. Ceza Yargıçlığına,

Kartal Maltepesi Feyzullah Caddesi No: 13'te oturan Nihal Atsız'a yayınla hakarette bulunmaktan sanık *Merhum Paşa* gazetesinin sahip ve yazı işleri md. Selahattin oğlu 1323 doğumlu Sabahattin Ali hakkında dava açılması davacı tarafından verilen 28/8/947 günlü dilekçe üzerine suç konusu olan yazılar incelendi:

Merhum Paşa gazetesinin 26/Mayıs/947 gün ve bir sayılı nüshasının birinci sahifesinde "Genç Arkadaş" başlıklı yayınlanan yazıda "Genç Arkadaş - yurdunu, milletini dünyada her şeyin üstünde tut. Bütün varlığını, bu toprakları şenlendirmek bu topraklar üstünde yaşayan insanların yüzünü güldürmek yolunda harca. Birbirini boğazlamadan yaşamak isteyen bütün insanlara dostluk göster, kendi menfaatleri için dünyayı kana bulamak isteyenlere inanma. Bunları insanlığın, yurdunun ve milletinin düşmanı say. Yurduna açık veya gizli yollardan girmek ve yerleşmek isteyen yabancılara yüz

33 *Marko Paşa* gazetesi sıkıyönetimce kapatılınca isim değişikliği ile 26 Mayıs 1947'de *Merhum Paşa* adıyla yayınlanmaya başlar. Gazetenin ilk çıktığı gün iki yazı birden sorun olur. "Genç Arkadaş" başlıklı yazıyla Nihal Atsız'a, " Hasan Ali – Kenan Döner" başlıklı yazı ile de İsmet Rasin Tümtürk'e hakaret edildiği gerekçesiyle dava açılır. Bu ikili davanın iddianamesi daktilo edilmiştir.

7 (6. 9. 947)

(11)

Basın

947/275

İ D D İ A N A M E

İstanbul Asliye 3 Ceza Mahkemesine

Kartal maltepesi feyzullah caddesi No; 13 de oturen Nihal adsızca yayınla hakaretetbulunmaktan sanık merhumpaşa gazetesinin sahib ve yazı işleri Md. Selahattin oğlu 1323 doğumlu Sabahattin Ali hakkında dava açılması davacı tarafından verilen 28/8/947 günlü dilekçe üzerine suç konusu olan yazılar incelendi :

Merhum paşa gazetesinin 26/Mayıs/947 gün ve bir sayılı nüshasının birinci sahifesinde (genç arkadaş)başlıklı yayınlanan yazı da (Genç Arkadaş - Yurdunu ,milletini dünyada her şeyin üstün de tut. Bütün varlığını ,bu toprakları şenlendirmek bu topraklar üstünde yaşıyan insanların yüzünü güldürmek yolunda harca . Birbirini boğazlamada yaşamak istiyenbütün insanlara dostluk göster kendi menfaatleri için dünyayı kana bulamak istiyenlere inanma . Bunları insanlığın , yurdunun ve milletinin düşmanı say . Yurduna açık veya gizli yollardan girmek ihtiraslarına ve yerleşmek istiyen yabancılara yüz verme . Seni sömürmek ve köle etmek istiyen böyle düşmanlara karşı kafanla ,kaleminle ,gerekirse kanınla mücadele et . Bu millete dayanamadıkları için herhalde yabancı bir devlete dayanmak lazım olduğuna seni inandırmak istiyenlerin sözlerine kanma . Müdafaa edilecek fikirleri olmadığı için her türlü fikre düşmanlık edenleri ve etraflarına sadece ehliyetsiz ,cahil sürüler toplamak istiyenleri arana sokma . Seni maceralara sürüklemek istiyen gafillere yüz verme;Bu Milletin binbir yarasına merhem olmayı bir yana bırakıp dipsiz maceralar peşinde,yabancı ülkeler zaptetmek hulyalarile halkı kırdırmak,bu arada külah kapmak isteyen vicdansızların parlak sözlerine kulak asma.

verme. Seni sömürmek ve köle etmek isteyen böyle düşmanlara karşı kafanla, kaleminle, gerekirse kanınla mücadele et. Bu millete dayanamadıkları için herhalde yabancı bir devlete dayanmak lazım olduğuna seni inandırmak isteyenlerin sözlerine kanma. Müdafaa edilecek fikirleri olmadığı için her türlü fikre düşmanlık edenleri ve etraflarına sadece kabiliyetsiz, cahil sürüler toplamak isteyenleri arana sokma. Seni maceralara sürüklemek isteyen gafillere yüz verme; bu milletin binbir yarasına merhem olmayı bir yana bırakıp dipsiz maceralar peşinde, yabancı ülkeler zaptetmek hülyalariyle halkı kırdırmak, bu arada külah kapmak isteyen vicdansızların parlak sözlerine kulak asma. Çünkü sen büyüklük delisi zevzeklerin, Hitler kahküllü kaçıkların oyuncağı olamayacak kadar ağırbaşlısın. Ve hele her şeyin başında, seni aldatarak alçakça işlere oyuncak etmek isteyen düşmanınla sana hakikati söyleyen dostunu birbirinden ayırmasını bil, bunu senin zekandan ve namusundan bekleriz."

Yine aynı gazetenin aynı nüshasının ikinci sahifesinde "Mahkeme Koridorlarında" sütununda "Hasan Âli - Kenan Döner" başlıklı yazıda "Hasan Âli - Kenan Döner Komedisi: Hasan Ali – Kenan Döner komedisinin dünkü temsilinde, Hitler'in acemi çırakları gülünçlü nutuklarına devam etmişlerdir. Nihal Atsız gezici kumpanyasını seyre gelenler salonu tıkabasa doldurmuşlardı. Evvela Kenan Döner kantoya çıktı:

"Oğlan döne kız döne geldim ben döne döne" şarkısını döne döne söylerken evvela gözü döndü, sonra başı döndü, nihayet nevri dönüp, ihtiyar dansör, kumpanya aktörlerinin alkışları arasında yere yuvarlandı. İkinci perdede yine Kenan Döner çıktı. Göbek boşluğuna Nihal Atsız yerleşmiş bulunuyordu. İhtiyar Döner ağzını açar açmaz ağzından Atsız Nihal'in kafası fırlamış "Hayl Hitler" diye üç defa horladıktan sonra Hasan Âli'nin Milli Eğitim Bakanlığı'nda Stalin'e, Molotof'a iş verdiğine dair tiradına başlamıştır. Nutkun sonunda "Hasan Âli bir Komonisttir" demiş, sebebi sorulunca: Çünkü Faşit değildir, diye cevap vermiştir. Bundan sonra Arnavut oğlu Arnavut olup, kendisi Türk oğlu Türk, büyük ırkçı ve Türkçü İsmet Rasin, Hasan Âli'nin komünistliğine şahitlik etmiş

ve ispat için de, halis kan soyunun, yarım kan ırkının üstüne yemin billah edince akar sular durmuştur. Tanık, sanık ve diğer Faşist artıklarının numaraları başka güne kalmıştır."

Ve aynı sahifenin ikinci sütununda "Irkçı Dalaşması" başlığı altında çıkan yazıda "Irkçı dalaşması, ırkçıların kahküllü Führeri, adeti olduğu üzere mühim adam tavırları takınıp ortaya bir balgam daha atmış: Komünistlerin asıl şeflerinin kim olduğunu biliyoruz, ama iki seneden önce söyleyemeyiz, demiş başka bir ırkçı derginin başyazarı bir bayan da soruyor: Bu asıl şefler kimlerdir? Bunların isimlerini saklamak, komünistleri himaye etmek demektir. Gördünüz mü, bu zavallıların silahları ne kadar çabuk kendilerine çevriliyor? Bir Fransız atasözünü değiştirerek şöyle diyebiliriz: Bir Faşist, her zaman kendisine komünist diyecek daha azılı bir Faşist bulabilir…" diye yazılı olduğu görülmüştür.

Bu itibarla sanığın eylemi Türk Ceza Kanunu'nun 69, 484üncü maddeleri yolu ile Türk Ceza Kanunu'nun 482nci maddesine uygundur.

Sanığın duruşması yapılarak fiili sabit görüldüğü takdirde cezalandırılması istenir.

Belge 36[34]

İstanbul 6ncı Asliye Ceza Mahkemesi
Sayın Yargıçlığına
DOS. NO.
947/265

Şahsi davacı: İsmet Rasin Tümtürk

Sanık: Sabahattin Ali, Üsküdar Cezaevi'nde hükümlü. Ankara Cad. İzzettin Han No. 24

Sanık müdafii: Avukat Mülhime Gökbudak, Galata Rıhtım Cad. Veli Alemdar Han kat 4 No. 401

Suçun mevzuu: Neşren hakaret

Tebliğin konusu: 18/6/947 günlü karar dairesinde müdafaatımın yazılı olarak sunulduğuna dairdir.

Müdafaamız:

Müvekkilim Sabahattin Ali, İst. C. Savcılığı'nın 6/6/947 günlü 947/167 sayılı iddianamesiyle şahsi davacı İsmet Rasin Tümtürk'e 26/5/947 tarihli 1 sayılı *Merhum Paşa* gazetesinde intişar eden "Hasan Âli - Kenan Döner Komedisi" başlıklı yazısı ile "Hitler'in acemi çırakları, Arnavutoğlu Arnavut, halis

34 *Merhum Paşa*'da çıkan "Hasan Ali – Kenan Döner" başlıklı yazıda kendisine hakaret edildiği gerekçesi ile Cenap Şahabettin'in oğlu İsmet Rasin Tümtürk şahsi olarak da davacı olmuştur. Bu davanın Sabahattin Ali'nin avukatı Mülhime Gökbudak tarafından hazırlanmış savunma metni daktilo edilmiştir. *Merhum Paşa*'da çıkan iki yazıdan dolayı Sabahattin Ali 19 Aralık 1947'de tutuklanarak Sultanahmet Cezaevi'ne konur ve oniki gün hapis yattıktan sonra beraat kararı ile tahliye edilir.

(10)

İSTANBUL 6 INCI AĞIR CEZA MAHKEMESİ
SAYIN YARGIÇLIĞINA

DOS. NO.
947/265

ŞİKAYET OLUNAN SUÇ: TOAVAĞ İHRAC

ŞAHSİ DAVACI...: İSMET KASİM TÜMTÜRK
SANIK ..... : SABAHATTİN ALİ, Ücküdar ceza evinde hükümlü, Ankara cad. İzzettin Han NO. 24
SANIK MÜDAFİİ...: AVUKAT MÜMTAZ SOKOLUDAK, Galata Kahtım cad. Veli Alemdar Han Kat 4 NO. 401
SUÇUN MEVZUU...: HAKARET.
TEBLİĞİN AÇIKLAMA: 18/6/947 günlü karar dairesinde müdafaa tıman yazılı olarak sunulduğuna dairdir

MÜDAFAAMİZ:

Müvekkilim Sabahattin Ali, İst. C. Savcılığının 6/6/947 günlü 947/167 sayılı iddianamesile şahsı davacı İsmet Kasim Tümtürke 26/5/947 tarihli 1 sayılı Cumhuriyet Gazetesinde intişar eden (HASAN Ali- KEMAN ÖNER KOMŞUSU) başlıklı yazısı ile (HİTLERİN ACEMİ ÇIRAKLARI, ARNAVUTOĞLU ARNAVUT, HALİÇ KAN SOYUNUN YARIMKAN IRKININ) kelimeleri ile neşren hakaret etmesi dolayısile sanık olarak yüksek huzurunuza sevkedilmiş ve 18/6/947 günlü duruşmada sayın iddia makamı bu yazı ile müvekkilimin İsmet R. Tümtürke (HİTLER ÇIRAKLIĞI, FAŞİST KIRINTILARI, SAF KAN YARIM KAN ve ARNAVUTOĞLU ARNAVUT) kelimelerini yazarak ammenin nazarında şeref, vekar ve haysiyetini rencide edecek şekilde yayın yaparak hakarette bulunduğu anlaşılmış olduğundan sanığın hareketine uyan Basın Kanunun 27 inci m. si delâletile ve T. C. kanunun 482 inci mad.si gereğince cezalandırılmasını talep etmişlerdir

1-(HİTLER ÇIRAKLIĞI)demek hakaret değildir:

Müvekkilimin de sorgusu sırasında tebarüz ettirdiği gibi (HİTLER ÇIRAKLIĞI) cümlesi üzerinde biraz duracağım. Hitler âlim bir adam olmamakla beraber Alman kültürünü ve ırk felsefesinin yayıp genişletmiş ve bütün bu mevzuların Almanyada filozoflar kadar bilinmesi büyük politika oyunu oynayan Hitler ve emsali tarafından bir ilim doktrini gibi ileri sürülmüş ve tatbik edilmiştir.

Hitler velevse amiyane bir doktrin ÜSTADI yani UsTADI olunca onun çırakları ve çıraklığı da derhal hatıra gelir. Çırak, Türk edebiyat ve tel'akkilerimizde asla hakaret manasına gelmez; davacının muhterem babaları Cenap şahabettinin çırağı olabilmek bile oğlu olmaktan daha şereflidir.

kan soyunun, yarım kan ırkının" kelimeleri ile neşren hakaret etmesi dolayısiyle sanık olarak yüksek huzurunuza celbedilmiş ve 18/6/947 günlü duruşmada sayın iddia makamı bu yazı ile müvekkilimin İsmet R. Tümtürk'e "Hitler çıraklığı, Faşist kırıntıları, saf kan, yarım kan ve Arnavutoğlu Arnavut" kelimelerini yazarak ammenin nazarında şeref, vakar ve haysiyetini rencide edecek şekilde yayın yaparak hakarette bulunduğu anlaşılmış olduğundan sanığın hareketine uyan Basın Kanunu'nun 27nci maddesi delaletiyle ve T. C. Kanunu'nun 482nci maddesi gereğince cezalandırılmasını talep etmişlerdir.

1 – "HİTLERİN ÇIRAKLIĞI" demek hakaret değildir.

Müvekkilimin de sorgusu sırasında tebarüz ettirdiği gibi "HİTLER ÇIRAKLIĞI" cümlesi üzerinde biraz duracağım. Hitler alim bir adam olmamakla beraber Alman kültürünü ve ırk felsefesini yayıp genişletmiş ve bütün bu mevzuların Almanya'da filozoflar kadar bilhassa büyük politika oyunu oynayan Hitler ve emsali tarafından bir ilim doktrini gibi ileri sürülmüş ve tatbik edilmiştir.

Hitler velevse amiyane bir doktrin ÜSTADI yani USTASI olunca onun çırakları ve çıraklığı da derhal hatıra gelir. Çırak, Türk edebiyat ve telakkilerimizde asla hakaret manasına gelmez; davacının muhterem babaları Cenap Şahabettin'in çırağı olabilmek bizce oğlu olmaktan daha şereflidir. Namık Kemal, Şinasi'nin çırağı olduğu gibi Ebuzziya Tevfik de Namık Kemal'in çırağı olmuştur. Babıâliye genç bir memur tayin edilirken mesela "Âmedi-i Divan-ı Hümayunu'na çırağ buyrulmuştur" diye resmen yazılırdı ki, bu çırağ Fariside ışık manasına olan çırağ olmayıp bizim halk dilimizde çırak dediğimiz kelime ile ifade edilir. Tilmizlik ve Fransızca'da "apprentissage" denilen halden ibarettir.

Hitler'in acemi çırakları cümlesi ile doğrudan doğruya davacı kastedilmekle beraber bizatihi davacıya bir hakaret değildir. Davacı senelerden beri devam eden neşriyatı ile ırkçılık tezini müdafaa etmiş bu yüzden SIKIYÖNETİM'de muhakeme edilmiş ve mahkeme kararında davacının ırkçı olduğu kabul edilmiş fakat T. C. Kanunda IRKÇILIK için bir ceza tayin edilmemiş olduğundan beraatine karar verilmiştir. Yukarıda

da arzettiğim gibi ve bütün dünyanın ittifakla birleştikleri üzere ırkçıların elebaşısı Hitler'dir.

Çırak kelimesi Türkçede sonu herhangi bir maksada ve ideale yönelen bir yolun irfan sahibi insan tarafından bir doktrine veya mesleğe veya USTA ve ÜSTADA uyarak başlanması ve başlangıcı demek manasınadır. Çırak kelimesi halk lisanımızda dahi asla hakaret manasına olmayıp Anadolu'da behemahal ve hiddetle bu kelimeye bir hakaret vasfı istendiği zaman ancak "KEL ÇIRAK" derler ki halkımızın ifadesi hakareti ancak kel kelimesinden çıkarmaktadır.

Sanık Sabahattin Ali muhterem İsmet R. Tümtürk'e böyle halk dilinin bir vasfını ilave etmemiştir ki bu mevzu üzerinde ilim cephesinde ancak bir şeref olan tavziften halk folklorunda dahi bir hakaret manası çıkarılabilsin.

Keyfiyette hakaret namına hiç bir zerre mevcut değildir, ırkçı olmak T. C. Kanuna göre bir suç olmadığına göre bir kimseye ırkçı veya ırkçı çırağı demek hakaret teşkil etmez, kaldı ki ırkçılık da bir dünya görüşüdür.

2 – "FAŞİST KIRINTILARI" demek bir hakaret değildir.

Anayasamıza göre her şahıs istediği felsefi kanaate sahip olmakta hürdür. Faşizm de demokrasi gibi, sosyalizm gibi, bir felsefi dünya görüşüdür. Fiiliyat haline inkılap etmedikçe kanunlar muvacehesinde suç değildir ve bir kimseye suç olmayan bir vasfı mesela Faşistlik vasfını izafe etmek hakaret teşkil etmez, çünkü bu felsefi görüşe muhalif olanlarca hoş görülmeyecek olan bu tabir bu fikrin taraftarlarınca bir iltifattır.

Milliyet, anayasanın tarifine ve bugünkü Türk şuuruna göre asla kanla alakası olmayan tamamen kültürel ve hukuki bir mefhumdur. Bu mefhumun ifratı ırkçılığa ve ifratının da ifratı Faşistliğe müncer olur. Faşizmin tarihi tetkikinden sarfınazar, hadiselerin içinde en bariz simaları Hitler'le Musolini'dir.

"KIRINTI" tabiri Türkçe'de asla bir maddenin ehemmiyetli parçasını ifade etmez. Ekmek kırıntısı ile güvercinler bile beslenemez. Ve kırıntı ile büyüyen hiçbir insan tasavvur edilemez. "FAŞİST KIRINTISI" mübalağa edilmiş bir aşırı milli yeterliği ifadeden başka hiçbir şeyi kast edemez. Bunlar mütefekkir insanlar arasında her gün tekerrür eden esprilerdir.

Birisine fikirleri Eflatun kırıntısı demekle ona ancak kendisinde büyük filozofların küçük şuaları var demek istendiği gibi, faşist kırıntılarından da ancak siyasi bir felsefe doktrininin pırıltıları var demek istenmiştir.

Bunlar Türk gramercilerinin halledeceği meseleler olup asla bir hakaret mevzuu olmadığından T. C. Kanunu'muzu alakadar eden hal ve manzarası yoktur. Ceza Kanunu'nu açınca hakaretin şu yolda vasıflandırıldığını görürüz: "Her kim toplu veya dağınık bir kaç kişi ile ihtilat ederek her ne surette olursa olsun bir kimsenin namus, şöhret, vakar veya haysiyetine taarruz eylerse..." diyor ki işte kanunun aradığı hakaret ve ona mahsus kuvvetli kelimeler.

Sayın Yargıç, hakaret kolay bir fiil değildir. Tıpkı en ağır suçlar gibi vatandaşın vatandaşa espri, mizah ve zeka hududu dışında asgari hiddetle yapabileceği bir şeydir. Kalemi eline alan ve bütün sükunu ile ancak espri yapan vatandaş Sabahattin Ali'ye böyle bir hali izafe etmeye imkan var mıdır? Türk münevver muhitinin istediği tartışma bu esprilere imkan verilmezse nereden doğacak?

3 – "HALİS KAN, YARIM KAN" demek bir hakaret değildir.

Davacının istidasında bulunmamakla beraber iddianamede yer alan "halis kan, yarım kan" kelimelerinden hakaret manası çıkarabilmek isteneceğini de tahmin etmiyorum çünkü ırkçıların her vesile ile ileri sürdükleri kan meselesine bir telmihten başka bir şey ifade etmeyen bu kelimelerin hakaret makamında kullanıldığı ne görülmüş ne de işitilmiştir. Ayrıca milliyet tarifimizde Anayasaya ve Türk realitesine dayanarak beygir evsafı olan yarım kan, saf kan meselesinin Türk milliyetçiliğinde asla yeri olmadığını bir daha tekrarlamak isterim.

4 – "ARNAVUTOĞLU ARNAVUT" demek bir hakaret değildir.

Arnavutoğlu Arnavut bir Türk olabilir ki Türkoğlu Türk'ten fazla bile Türk milliyetçisi olabilir. Türk vatanında Türk dilini konuşup Türk ızdırap ve saadetine bütün varlığı ile karışmış olanlardan kan şehadetnamesi aranmaz. Arnavutoğlu Arnavut'un ilmen hiçbir manası yoktur. Sabahattin Ali gibi fikirleri ortada bir adamın bir vatandaşa "Arnavutoğlu Arna-

vut" diyerek onun kanına tariz ettiğini düşünmek insanı tebessüme sevkeder.

Muhterem İsmet Tümtürk'ün muhterem dedesinin Prezneli olması onu Arnavut zannettirebilir. Halbuki o muhterem dede hakkında Hayat Ansiklopedisi'nin 932 senesinde İstanbul'da intişar eden 725inci sahifesinde Cenap Şahabettin'in dedesi ve sultan Mahmut sarayının ekmekçi başısı Prezneli Osman Ağa Arnavuttur denilmesine rağmen Konya'dan gitmiş Fatih'lerin evlatlarından ırken de Türkoğlu Türk olabilir. Arnavutoğlu Arnavut ve Türkoğlu Türk olması bu davada tamamen müsavidir. Çünkü Türk olması için Türk Anayasası'nın tarifine uyma haricinde birşey düşünülemez. Binaenaleyh hakareti tazammun eder hiçbir mefhuma aklen ve hukuken imkan yoktur.

Herkes bilir ki Türklük camiamızı muhtelif unsurlardan teşkil eden bir tarih bugünkü toprağımızın üzerinden geçmiş ve Türk camiası, anayasası ve bugünkü medeniyeti ile herkesin bildiği ve kanunun tarif ettiği Türklük vaziyetini iktisap etmiştir. Bunun haricindeki imalar tariz ve hakaret manasını ifade etmez. Halbuki bir Türk edibi olan sayın babaları hayatlarında Hayat Ansiklopedisi'ni tekzip eder bir yazı yazmaya lüzum görmemişlerdir. Muhterem babalarını Prezneli Osman Ağa'nın torunu olmasına asla ehemmiyet vermeden Türk Edebiyat Tarihi, Türk olarak tespit eder.

Son dilek:

Yukarda arzettiğim üzere müvekkilim sanık Sabahattin Ali 26/5/947 tarihli ve I sayılı *Merhum Paşa* gazetesinde yazdığı "Hasan Ali – Kenan Döner Komedisi" başlıklı yazının münderecat ve davacının dilekçesinde İstanbul C. Savcılığı'nın iddianamesinde ve sayın mahkemenizin duruşmasında hazır bulunan muhterem savcı tarafından zikredilen "Hitler çırağı, Faşist kırıntıları, halis kan, yarım kan, Arnavutoğlu Arnavut" kelimeleri etimolojik bakımdan Türk lisanında hakaretamiz elfaz olmadığı gibi makalenin bütün çerçevesi ile de hakareti ifade eder mahiyette değildir. Müvekkilim mizah muharriridir; mezkur makale sayın mahkemenizde 18/6/947 celsesinde okutul-

duğu anda gerek heyet-i hakime ve gerekse samiin üzerinde uyandırdığı tesirle de bütün heyet-i umumiyesi ile bir mizah yazısı olduğu tebeyyün etmiştir.

Müvekkilim sanık Sabahattin Ali davacı İsmet R. Tümtürk'e asla hakaret etmediği gibi, bu yayını ile kendisinin ammenin nazarında şeref, vakar ve haysiyetini rencide etmemiştir. Makalede ve yukarıda adı geçen lafızlarda suç unsuru bulunmadığı gibi müvekkilimin de hiçbir hakaret kastı yoktur.

Bu itibarla müvekkilimin beraatını, talep edilen tazminatın reddini, mahkeme masrafları ve avukatlık ücretinin şahsi davacı İsmet Rasin Tümtürk'e tahmilini bilvekale dilerim.

25/6/947
Mülhime Gökbudak

Halit Ziya Uşaklıgil
Aşk-ı Memnu
Mai ve Siyah

Philip Roth
Pastoral Amerika

Demir Özlü
Güvercinler ve Matmazeller - Düş Öyküleri

Thomas Bernhard
Sarsıntı

Ömer F. Oyal
Zaman Lekeleri
Gecelerin En Güzeli

Andrea Camilleri
Unvansız Maktul

Ali Teoman
Horasan Elyazması

Rachel Cusk
Geçiş

Orçun Türkay
Tunç Bey

Kate Atkinson
Mahvolmuş Bir Tanrı

Javier Marias
Acı Bir Başlangıç Bu

Dag Solstag
Mahcubiyet ve Haysiyet

İlhan Durusel
Defterdar

Ian McEwan
Amsterdam'da Düello
Kefaret

Italo Calvino
Zor Sevdalar

Şiir Erkök Yılmaz
Aile İçi Muhabbet

Amin Maalouf
29 Numaralı Koltuğun Hikâyesi -
Fransa Tarihinin Dört Yüzyılı

Andrew Gibson
Samuel Beckett

Hilmi Yazvuz
Lirik Defterler

Julia Kristeva - Philippe Sollers
Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Evlilik

Will Gompertz
Sanatçı Gibi Düşün -
... ve Daha Yaratıcı, Daha Verimli Bir Hayata Kavuş

John Berger - Selçuk Demirel
Saat Kaç?

Edip Cansever
Çağrılmayan Yakup

Ronit Matalon
Ayak Seslerimiz

Gürsel Korat
Ay Şarkısı

Anne Enright
Yeşil Yol

Margit Schreiner
İnsan Dengesi

Oğuz Demiralp
Ay ile Yıldız Ayrı Düşünce -
Juan Rulfo Edebiyatı Üstüne Bir Okuma

Giorgio Bassani
Kuru Otların Kokusu
Surların İçinde - Beş Ferrara Öyküsü

Behçet Necatigil - Kâmuran Şipal
Dar Bir Çember İçinde

Kâmuran Şipal
Dua Çiçeği

Erlend Loe
Bildiğimiz Dünyanın Sonu

Eugenio Borgna
Şu Bizim Kırılganlığımız

Darrly Cunningham
Büyük Çöküş

Bülent Gözkân
Kant'ın Şemsiyesi

Romain Rolland
Jean-Christophe - I
Jean-Christophe - II

Bülent Eczacıbaşı
İşim Gücüm Budur Benim

Betül Tarıman
Rıza Bıyık

Richard Yates
Mutluluk Fotoğrafı

Uğur Nazlıcan
Bir Dükkânı Beklemek

Ayfer Yavi
Bir Dünya Börek - Böreğin Tarihsel Yolculuğu

Priscilla Mary Işın
Avcılıktan Gurmeliğe - Yemeğin Kültürel Tarihi

Sabahattin Kudret Aksal
Yazılar, Yanıtlar

Hazırlayanlar: Ernesto Ferrero - Luca Baranelli
Calvino Albümü

Tarık Dursun K.
Bağışla Onları

Fredric Jameson
Antikler ve Postmodernler - Formların Tarihselliği Üzerine

Isabelle Mons
Ruhun Kadınları - Psikanalizin Öncü Kadınları

Hazırlayan: Talat Parman
Psikanaliz Defterleri 1 - Çocuk ve Ergen Çalışmaları / Çocuk ve Ergenle Çalışmak

Sébastien Dupont
Psikanaliz Hareketinin Kendini İmhası

John S. Allen
Obur Zihin - Yiyeceklerle İlişkimizin Evrimi

Christopher Bollas
Güneş Patladığında - Şizofreninin Gizemi

Anil Ananthaswamy
Ya Ben Yoksam? - Benliğin Labirentinde Bir Gezinti

Juan Enriquez - Steve Gullans
Kendi Evrimimizi Yönetmek - Yapay seçilim ve rastlantısal olmayan mutasyon yeryüzündeki yaşamı nasıl değiştiriyor?

Thomas Lepeltier
Evrenin Saklı Yüzü - Evrenbilimin Bir Başka Tarihi

Hazırlayanlar: Erden Akbulut - Handan Durgut - Mehmet Ulusel - Yeşim Bilge
Nâzım'ın Cep Defterlerinde - Kavga, Aşk ve Şiir Notları (1937-1942)

Engin Kılıç-Nüket Esen
Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası

Jale Parla
Orhan Pamuk'ta Yazıyla Kefaret

Ece Ayhan
İyi Bir Güneş
Kınar Hanımın Denizleri
Ortodoksluklar 50 Yaşında (Numaralı Özel Baskı)

Francis Russell
Türkiye'de Görülecek 123 Yer

Claudio Magris
Davanın Reddine

Hannah Kent
Irmağın Cinleri

Marcel Proust
"Kalan Son Güzel Kâğıdım"

Yüksel Pazarkaya
Çevirinin Estetiği ve Çeviri Serüveni

Hazırlayan: Mustafa Demirtaş
İkinci Bir Yaşam - Sevim Burak'ın Edebiyat Dünyası

Marc Augé
Evsiz Bir Adamın Güncesi

Turgut Uyar
Elele Okuyalım - Yazılar ve Söyleşiler 1978-1984

Gültekin Emre
Sere Serpe

Faruk Nafız Çamlıbel
Şarkın Sultanları

Robert Dumezil
Mit ve Destan III - Roma Tarihleri

Philippe Mengue
Yürümek, Koşmak,Yüzmek / Kaçak Beden

Hüseyin Kıran
Yaşamak - Bir Çaba

Nikolay Semyonoviç Leskov
Çelik Pire